

Nikon 1

JA SAM | GOSPODAR BRZINE

JA SAM NOVI NIKON 1 V3. Ja sam uvek u stanju da pratim akciju zahvaljujući profesionalnim performansama i vrhunskoj brzini, upakovanim u portabl kućište. Moj hibridni sistem autofokusa vrhunskom preciznošću beleži čuda koja se događaju u deliću sekunde, pa više nikad nećete propustiti nijedan trenutak. Sa izmenljivim objektivima, CMOS senzorom od 18,4 MPix i ISO 160-12.800, snimam fotografije divnih detalja, sa bilo kojim osvetljenjem. Ja sam čvrsta kontrola u vašim rukama. nikon.rs

At the heart of the image

ISTORIJA: EKSPERIMENT I FOTOGRAFIJA KOLEKCIONARSKI UGAO: BEIER KONSTRUKCIJA SLIKE: KADRIRANJE PHOTOSHOP

ReFoto

ReFoto

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE BR 111 JUN 2014 WWW.REFOTO.RS

RSD 350
K.M. 6
KUNA 25
DEN 190
EVRA 3,5

FOTOGRAFI

NICK VEASEY

Otkrijte svet ispod površine

LUKA KLIKOVAC

Vodne skulpture

MICHAEL TAYLOR

Eksperiment svetlom

KAKO DA...

Eksperimentišete uz pomoć fotoaparata i malo mašte

NIKON 1 V3 I J4

SAMSUNG GALAXY S5

Tehnika

NA TESTU
Fujifilm X-T1
U SLR stilu!

Kreativnost

LED RASVETA
Igra sa svetlosnim
mačevima

Inspiracija

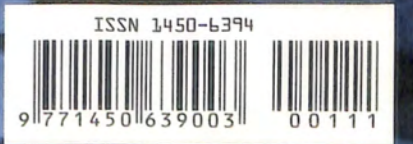
SONY WORLD
PHOTOGRAPHY AWARDS

Tema broja

EKSPERIMENT

**DANI
FOTOGRAFIJE
ČAČAK**

**TURISTIČKI
VODIČ ZA
FOTOGRAFE
UVAC**

yellow store®

SPECIJALIZOVANA NIKON PRODAVNICA
 • **BEOGRAD** TC Delta City (Jurija Gagarina 16),
 prizemlje, lokal br. 116
 tel: +381 11 3129 615
 • **NOVI SAD** TC Big (Sentandrejski put 11),
 lokal br. B45
 tel: +381 21 2701-492

www.yellowstore.rs YellowStoreSrbija
 Mogućnost plaćanja čekovima.

Nikon

COOLPIX S3500

MODERAN NAČIN ZA ČUVANJE USPOMENA

Rezolucija: 20,1 MegaPiksel, CCD senzor;
 Displej: TFT LCD dijagonale 2,7 inča (6,7 cm);
 Objektiv: 7x optički zum (26-182 mm);
 Film: 720p HD video-zapis.

11.999,-

COOLPIX L820

MOĆNI ZUM

Rezolucija: 16,0 MegaPiksela, CMOS senzor;
 Displej: TFT LCD dijagonale 3 inča (7,5 cm);
 Objektiv: 30x optički zum (22,5-675 mm);
 Film: 1.080p full HD video-zapis.

21.999,-

COOLPIX P340

UGRAĐENI WI-FI

Rezolucija: 12,2 MegaPiksela, CMOS senzor;
 Displej: TFT LCD dijagonale 3 inča (7,5 cm);
 Objektiv: 5x optički zum (24-120 mm);
 Film: 1.080p full HD video-zapis.

40.999,-

Nikon 1 J1

SET SA OBJEKTIVOM 10mm
AKCIJA

Rezolucija: 10,1 MegaPiksel, CMOS senzor, CX format;
 Displej: TFT LCD dijagonale 3 inča (7,5 cm);
 ISO osetljivost: Auto i Manuelno (ISO 100-6.400);
 Film: 1.080p Full HD video-zapis.

24.999,-

D3300

+ SET SA OBJEKTIVOM 18-55mm VR II

Rezolucija: 24,2 MegaPiksela, CMOS senzor, DX format;
 Displej: TFT LCD dijagonale 3 inča (7,5 cm);
 Osetljivost: Auto i Manuelno (ISO 100-25.600);
 AF-sistem: od 11 tačaka;
 Film: 1.080p full HD video-zapis.

74.999,-

D5300

+ SET SA OBJEKTIVOM 18-55mm VR

Rezolucija: 24,2 MegaPiksela, CMOS senzor, DX format;
 Displej: TFT LCD dijagonale 3,2 inča (8,1 cm);
 Osetljivost: Auto i Manuelno (ISO 100-25.600);
 AF-sistem: od 39 tačaka;
 Film: 1.080p full HD video-zapis.

95.999,-

NIKKOR OBJEKTIVI

NIKON SPORTSKA OPTIKA

NIKON DODATNA OPREMA

3 vikenda
 u studiju i na terenu

3 predavača
 Ivana Tomanović, Milica Mrvici
 Milan Živković

3 teme
 Mrtva priroda, Portret/Figura
 i Dokumentarna priča

Dodite da se družimo i da vam pomognemo da razumete i savladate tehniku stvaranja fotografije koja je, razvojem digitalne tehnologije, postala laka, svima dostupna i, pre svega, zabavna.

ReFoto ŠKOLA

Datume održavanja foto-škole saznajte na www.refoto.rs

OSNIVAČ
Slobodan Vukadinović
IZDAVAC
Studio One
Beograd, Pčinjska 15a
TEL. 011/34-49-641
FAKS. 011/78-60-234

DIREKTOR
Marija Vukadinović
marija.vukadinovic@studioone.rs

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK
Milan Živković
milan.zivkovic@refoto.rs

IZVRŠNI UREDNIK
Ivana Tomanović
ivana.tomanovic@refoto.rs

UREDNIK VEB PORTALA
Milica Mrvić
milica.mrvic@refoto.rs

UREDNIK TEHNIKE
Boris Bjelica
boris.bjelica@refoto.rs

SARADNICI
Svetislav V. Dragović,
Vladimir Červenka, Miroslav Nikoljačić,
Imre Szabó, Jelena Matić,
Marija Milovanović-Maksimović, Srđan "Abdee"
Abdijević, Predrag Vučković, Emma Szabó,
Sandra Vitaljić (Hrvatska), Damir Tiljak (Hrvatska),
Vojin Mitrović (Pariz).

TEHNIČKA REDAKCIJA I DIZAJN
Sanja Cvejanović
Emilija Jelić

LEKTOR
Stasa Mijić
PRE-PRESS STUDIO ONE
Rukopisi i priloge se ne vraćaju

ŠTAMPA
Štamparija "Politika AD", Beograd
CENA pojedinačnog broja
350 dinara

ŽIRO-RAČUN 160-328850-16
E-POŠTA info@refoto.rs
VEB-PORTAL www.refoto.rs

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

77
FOTO: časopis za kulturu fotografije /
glavni i odgovorni urednik Milan Živković. –
1996. br. 1- - Beograd (Pčinjska 15a) :
Studio One, 1996- (Beograd : Politika AD). –
30 cm

Dvomesечно. – Varijantni naslov od 2001.
Refoto
ISSN 1450-6394 = Foto (Beograd)
COBISS.SR-ID 117858055

© SVA PRAVA ZADRŽANA Nijedan deo ove publikacije ne sme biti reprodukovan ili objavljen u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje, unošenje u bilo koje baze podataka ili sisteme za pretraživanje, bez prethodne pismene saglasnosti izdavača.

© Nick Veasey, „Skull & Camera”

REFOTO | ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE

JUN 2014 | Br. 111

sadržaj

stalne rubrike

U FOKUSU

04 Najbolje fotografije čitalaca

SVET U FOKUSU

08 Sony World Photography Awards 2014

FOTOGRAFI

14 Nick Veasey
22 Luka Klikovac
28 Michael Taylor

DEŠAVANJA

78 ReFoto škola fotografije
80 Dani fotografije u Srbiji – Čačak
82 Photodays 2014 – Rovinj

AKTUELNOSTI

74 Najave, knjige

PRATITE REFOTO I NA FACEBOOK STRANI <http://on.fb.me/Refoto>

© LUKA KLIVOVAC

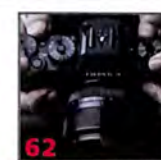
© MICHAEL TAYLOR

© VLAD EFTENIE/SONY WORLD PHOTOGRAPHY AWARDS

© MILAN ŽIVKOVIĆ

62

66

70

72

tehnika

AKTUELNA FOTO-OPREMA

FUJIFILM X-T1

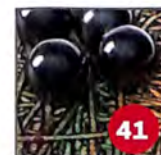
62 Fujifilm je napravio kombinaciju tradicionalnog D-SLR dizajna sa CSC tehnologijom

NIKON 1 V3 I J4

66 Uporedni test kompaktnih sistemskih fotoaparata

SAMSUNG GALAXY S5

70 Pametni telefon otporan na prašinu i potapanje u vodu

41

42

44

47

foto-škola

TEHNIKE FOTOGRAFISANJA, DIGITALNA OBRADA

KAKO DA...

Eksperimentišete efektno bez Photoshopa

38 Led rasveta
41 Klikeri
42 FISH EYE objektivni ili adapteri?
44 Ogledalo – efikasna i jeftina terenska rasveta

46 KALEIDOSKOP – kreiranje višestruke refleksije

46 DIFUZERI – filtri "štapom i kanapom"

KONSTRUKCIJA FOTOGRAFSKE SLIKE

50 Sekundarna konstrukcija kadriranja

PHOTOSHOP

48 Automatizacija

Oni pišu za vas...

Boris BJELICA
UREDNIK TEHNIKE
Šta donose novi fotoaparati CSC kategorije i da li s mobilnim telefonima sada možemo i da se tuširamo?

Ivana TOMANOVIĆ
IZVRŠNI UREDNIK
Pripremila je tri interesantna portfolija na temu eksperiment u fotografiji, kao i vodeći svetski konkurs SWPA

Milica MRVIĆ
UREDNIK VEB PORTALA
Kada nije u virtualnom svetu interneta tada se posveti pisanju za časopis: Photo Days, naša škola...

Miroslav NIKOLJAČIĆ
KOLEKCIONAR
Fabrika Beier poznata je po masovnoj proizvodnji fotoaparata koje uglavnom znamo kao Beirette

Jelena MATIĆ
ISTORIČAR UMETNOSTI
Istorija fotografije je istorija eksperimenata koji su osnova ove umetničke discipline

Fadil ŠARKI
FOTOGRAF
Uz njegovu pomoć konačno je realizovana ideja o turističkom vodiču za fotografe

Vladimir ČERVENKA
FOTOGRAF
Kada u tražili fotoaparata definišemo šta će biti zabeleženo – „uramili smo stvarnost"

Ljubica LAŽIĆ
ISTORIČAR UMETNOSTI
Predstavila je tri interesantne knjige iz različitih oblasti fotografije

Reč urednika

X označava eksperiment

Kroz celokupnu istoriju eksperiment je bio i ostao osnova napretka. Ljudi su oduvek spremni da se suoče s nepoznatim i da smelo zakorače u neistražene oblasti. Ovo je izazov kojem pojedinci nikako ne mogu da odole, i zahvaljujući tom iskonskom porivu danas imamo sve ono što koristimo u svakodnevnom životu.

Nažalost upravo ta oblast danas polako počinje da nestaje, prvenstveno zahvaljujući automatizaciji i, da se tako izrazim, digitalizovanoj standardizaciji naših života. U fotografiji koja je tokom svoje evolucije bila ogroman eksperiment, istraživanja su svedena na traganje za nekim novim plug-in programom koji od originalnog snimka „pravi nešto". To nešto bi trebalo da baš tu fotografiju učini drugačijom i izdvoji je od miliona snimaka nastalih u istom danu. Problem je neuspeh u ubeđivanju posmatrača, odnosno onih koji se fotografijom bave i brzo „provale" da je to što posmatraju proizvod nekoliko klikova i par pomeranih klizača. Pravo mesto na kom se mogu videti baš takve „eksperimentalne fotografije" jesu konkursi s istoimenom temom gde stigne nekoliko hiljada „originalnih radova". Interesantno je gledati ih jer sve vreme sebi postavljate pitanje o psihičkom, odnosno mentalnom stanju autora. Ruku na srce, na svakoj izložbi možete videti i par smislenih i zaista efektnih dela nesrećno utopljenih u nekoliko hiljada koje, po pravilima „važnih" patronata, morate odgledati i koje su razlog da iz sve snage viknete „car je go!"

Upravo zbog toga ovaj broj posvećen je eksperimentu u fotografiji i to ne onom zasnovanom na mišu i tastaturi već na razmišljanju o načinu realizacije osnovne ideje. Najvažnije je to da se ovako vraća u funkciju važan kreativni efekat zasnovan na slučaju i nemogućnosti da se iznova dobijaju „klonirani" rezultati. Autori koje predstavljamo istražuju poznate oblasti, a ipak, zahvaljujući svojoj inventivnosti, dobijaju rezultate koji se razlikuju. Moram da vas upozorim da ovo nisu „instant" tehnologije i da je za realizaciju ideje potrebna velika doza upornosti i još veća količina strpljenja. Na sreću, kao što ćete videti u rubrici „Kako da", za pojedine eksperimente nije potrebno mnogo novca, a rezultati mogu biti zaista jedinstveni.

M. Žubobust

Milan Živković
milan.zivkovic@refoto.rs

**DARKO IVANČEVIĆ,
BARCELONA, ŠPANIJA,
"Nasukan"**

„Ideja za fotografiju „Nasukan“ nastala je prilikom jednog puta u Grčku pre nekoliko godina. Videvši taj napušten, zardali brod, dobio sam ideju da ga uklopim među strme, dramatične stene koje se spuštaju u more kako bi samo stanje u kojem se brod nalazio dobilo na značaju. Ali kako se okolina, nažalost, nije uklapala u tu ideju, ostavio sam tu fotografiju i sačekao bolju priliku. Na kraju sam dobio rezultat koji se može videti na poslatoj fotografiji.“

.....

Tokom prethodnih nekoliko godina radove Darka Ivančevića često smo objavljivali na stranicama našeg časopisa u raznim konkursima. Poslednjih godina prilično često putuje i u prilici je da posmatra različite predele Evrope kroz objektiv svog fotoaparata. Na njegovoj veb prezentaciji na stranici www.dphotoworld.com možete videti delić tog sveta.

U fokusu
najbolje fotografije čitalaca ovog meseca

U OVOM BROJU PRIJATELJ
RUBRIKE NAGRAĐUJE
NAJBOLJU FOTOGRAFIJU
TORBOM „LOWEPRO EVENT
MESSENGER 100“

REFOTB

▲ **SAMIR ZAHIROVIĆ** Tuzla, Bosna i Hercegovina, "Bosansko proljeće"

„Protesti protiv vlasti u BiH, Tuzla. Zapaljena zgrada Vlade Tuzlanskog kantona.“

.....
Samir Zahirović rođen je 1968. u Tuzli, član je Foto-kino kluba Tuzla i Grupe Lucido Lukavac. Fotografijom se bavi od svoje desete godine. Imao je jednu samostalnu izložbu ratne fotografije 1995. u Ahenu, kao i nekoliko kolektivnih. Više se bavi komercijalnom fotografijom, a najviše fotografiše arhitekturu i uređenje prostora.

▼ **VESNA LAVRNJA** Beograd, "Inner Smile"

„Fotografija je zabeležena spontano, u frizerskom salonu. Blag osmeh u centru fotografije smešten je između odraza u ogledalu i ramena devojke u prvom planu. Taj unutrašnji osmeh, neprolazno radovanje životu, usred svega što nam se događa, bio je moja inspiracija za ovu fotografiju.“

.....
Rodena u Beogradu, po struci novinar. Ceo život opčinjena je fotografijom, ali ozbiljno joj se posvetila pre nešto više od tri godine. Fotografija je za nju način da ispriča priču. Voli spontane trenutke u kojima dominiraju dobro svetlo, igra svetlosti i senke i skrivena priča koja je podloga svega. Kod portreta najveći joj je izazov da pokaže nešto od unutrašnjeg sveta, kako njenog, tako i osobe koju fotografiše.

▼ **KATARINA KARAKAŠ SPIROSKI** Zagreb, Hrvatska, "Mala iz parka"

„Fotografija je snimljena u dečjem parkiću u Zagrebu. Iznenada je iza tobogana provirila zamišljena curica. Fotografija je snimljena prošle jeseni, i dio je mog ciklusa dokumentarnih fotografija iz Zagreba. Oprema koju sam koristila je Canon 550 D, objektiv 18–135 mm.“

.....
Katarina Karakaš Spiroski rođena je 1979. glazbenica je i profesor violončela. U fotografiju se zaljubljuje 2010. i otad ne prestaje da uživa u tom neverovatnom osjećaju koji se zove fotografiranje.

▲ **ALEKSANDRA MILINKOVIĆ** Vrnjačka Banja, "Leptotica i zver"

„Fotografija predstavlja borbu lepog i ružnog u jednoj osobi, mehanizam odbrane (bodlje) koji, kada srušite, ostane vam samo nežnost i ogoljena ranjivost.“

.....
Aleksandra Milinković iz Vrnjačke Banje fotografijom se bavi iz ljubavi već četiri godine. Uživa u radu s modelima i interesuje je konceptualna fotografija.

▲ **MIKICA ANDREJIĆ** Niš, "1,2,3 izgubljeni..."

„Frontmen kulnog riječkog sastava Let 3. Fotografija je nastala 2012. na Gitarijadi u Zaječaru. Nikon D700 i objektiv 135 mm f/2,8 AI-s“.

.....
Rođen je u Zaječaru, 1977. Fotografiju je upoznao preko očevo strog Zenita, a zaljubljuje se u nju s rođendanskim poklonom, Smenom 8.

▼ **JOVANA MLADENOVIĆ** Niš, "Isidora"

„Modni portret u kom Adela Jovanović svojim stajlingom dočarava sebi svojstveno raspoloženje birajući kolekciju Vesne Kracanović. Restoran Od Usta Do Usta bio je pravo prigodno mesto gde se odabirom mekog svetla i minimalizmom rustičnih elemenata

.....
Jedno vreme fotografija pada u drugi plan, jer se na scenu ponovo vraća prva ljubav – slikarstvo. Zbog nedostatka vremena i prostora, fotografija ponovo ulazi u njegov život pre osam godina, ali ozbiljnije tek pre četiri, u velikoj meri zahvaljujući podršci njegove lepše polovine i veb portalu FotoFinis. Ovim putem, a kroz biografiju u kojoj je sastavni deo i FF želi da iskaze žaljenje što najbolji foto portal u Srbiji FotoFinis više ne postoji.

.....
uskkladila mešavina senzibiliteta ovog šarolikog tima.“

.....
Student četvrtne godine na Fakultetu primenjenih umetnosti u Beogradu, na odseku fotografije. Inspiraciju traži u svakodnevnom životu i radi na proširenju svog portfolija.

Fotografija kao KRITIČAR DRUŠTVA

BROJNOST KONKURSA PRETI DA UMANJI ZNAČAJ I KVALITET FOTOGRAFIJE, JER KVANTITET NE ZNAČI OBAVEZNO I KVALITET. IPAK, POSTOJI NEKOLIKO KONKURSA KOJI PREPOZNAJU I PODRŽAVAJU SOCIJALNO ANGAŽOVANU FOTOGRAFIJU, DOBRO PROMIŠLJENE KONCEPTE, ZANATSKU VEŠTINU I LIKOVNOST. JEDAN TAKAV JE PO SEDMI PUT PROGLASIO POBEDNIKE

Piše Ivana Tomanović

PRVA NAGRADA © MYRIAM MELONI/ITALIJA.
Životni stil/Profesionalna kategorija, Sony World Photography Awards 2014

PRVA NAGRADA © LUDOVIC MAILLARD/FRANCUSKA, Arhitektura/
Profesionalna kategorija, Sony World Photography Awards 2014/Babel Photo

PRVA NAGRADA © AMANDA HARMAN/VELIKA BRITANIJA.
Mrtva priroda/Profesionalna kategorija, Sony World Photography Awards 2014

PRVA NAGRADA © SROEI GREENBERG/IZRAEL.
Pejzaž/Profesionalna kategorija, Sony World Photography Awards 2014

NAGRADA L'IRIS D'OR
© SARA LEWKOWICZ/SAD,
Savremene teme/Profesionalna
kategorija, Sony World
Photography Awards 2014
(fotografija levo)

PRVA NAGRADA
© MICHAEL NICHOLS/SAD,
Priroda i divljina/Profesionalna
kategorija, Sony World
Photography Awards 2014

Godinu 2014. obeležice, čini se, reportaža Sare Naomi Levkovic (Sara Naomi Lewkovic), koja se bavi nasiljem u porodici. Ova mučna tema, ali i sve prisutnija pojava, donela je Sari prvu nagradu u kategoriji „Savremena pitanja“ na konkursu World Press Photo (ReFoto br. 110), ali i glavnu nagradu „L'Iris d'Or“ na prestižnom konkursu Sony World Photography Awards. Ova tridesetjednogodišnja Amerikanka izborila se za prvu nagradu među 139.554 prijave fotografa iz 166 zemalja, što je najveći broj prijava u sedmogodišnjoj istoriji konkursa. Pripala

joj je novčana nagrada u vrednosti od 25.000 dolara i Sony foto-oprema. Pobjednička serija fotografija pod nazivom „Šejn i Megi“ intimno je istraživanje nasilja u porodici kroz proces njegovog nastajanja, razvijanja i stvaranja posledica na sve koji su u nasilje uključeni. Za razliku od ustaljenog pristupa nasilju kao pojedinačnom slučaju (incidentu koji se desi), Sara ga posmatra kao dugotrajan proces u kom se smenjuju teror i nežnost, strah i nerazumevanje, a sve to je „obojila“ snažnim koloritom koji naglašava emocije i realnost situacije.

PRVA NAGRADA © SOPHIE GAMAND/FRANCUSKA, Portret/Profesionalna kategorija, Sony World Photography Awards 2014

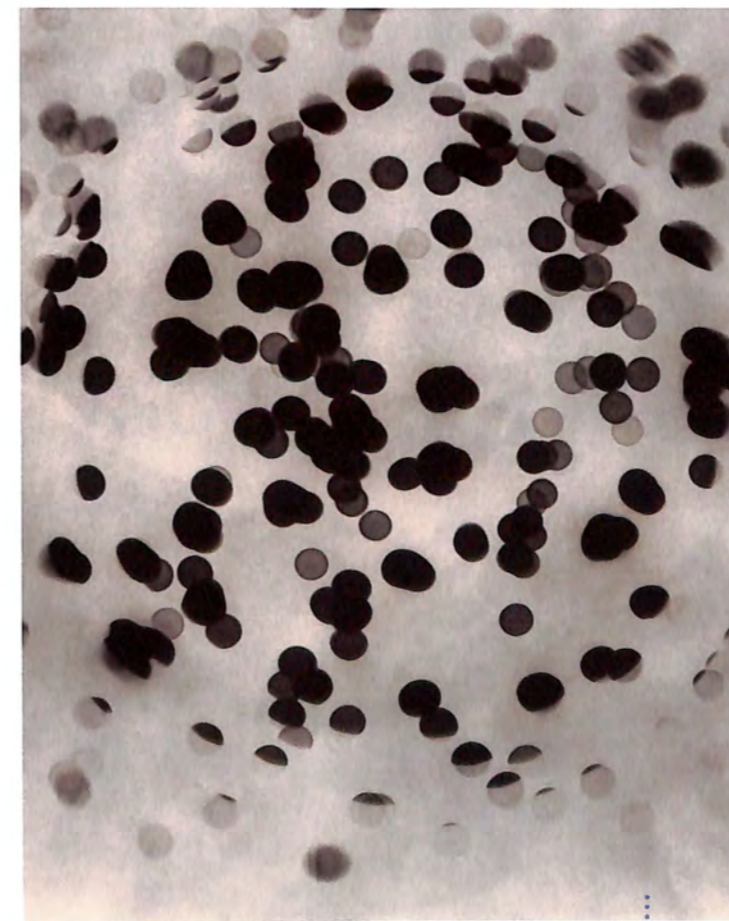
PRVA NAGRADA © VIVIANA PERETTI/ITALIJA, Umetnost i kultura/Profesionalna kategorija, Sony World Photography Awards 2014

PRVA NAGRADA © SPENCER MURPHY/VELIKA BRITANIJA, Kampanja/Profesionalna kategorija, Sony World Photography Awards 2014

PRVA NAGRADA © GUY MARTIN/VELIKA BRITANIJA, Aktuelne teme/Profesionalna kategorija, Sony World Photography Awards 2014

PRVA NAGRADA © THOMAS BRUMMETT/SAD, Koncept/Profesionalna kategorija, Sony World Photography Awards 2014

PRVA NAGRADA © SALVATORE DI GREGORIO/ITALIJA, Sport/Profesionalna kategorija, Sony World Photography Awards 2014

PRVA NAGRADA © VALERIE PRUDON/FRANCUSKA, Umetnost i kultura/Otvorena kategorija, Sony World Photography Awards 2014

SVEUKUPNI POBEDNIK © CHEN LI/KINA, Putovanja/Otvorena kategorija, Sony World Photography Awards 2014

Pored glavne nagrade, proglašeni su i pobednici u profesionalnoj kategoriji u četrnaest tema: Arhitektura, Umetnost i kultura, Kampanja, Koncept, Savremene teme, Aktuelna dešavanja, Pejzaž, Životni stil, Priroda i divljina, Ljudi, Portret, Sport, Mrtva priroda i Putovanja.

Konkurs Sony World Photography Awards privlači velik broj učesnika zbog otvorenosti prema svim kategorijama fotografa, od profesionalaca preko studenata do amatera. U kategoriji pod nazivom „Otvorena“ (Open), kako joj i samo ime kaže: otvorenoj za sve ljubitelje fotografije, takođe je proglašen pobednik. To je kineski fotograf Čen Li (Chen Li), autor fotografije „Kiša u drevnom gradu“.

U kategoriji „Student Focus“, britanski fotograf Skarlet Evans (Scarlet Evans) donela je svom univerzitetu Central Saint Martins College of Art and Design nagradu u vidu Sony foto-opreme u vrednosti od 35.000 evra. Na ovaj način konkurs pomaže rad univerziteta i visokih škola obezbeđujući studentima da rade s najsavremenijom digitalnom foto-opremom.

Pored nagrada u takmičarskom delu, dodeljena je i nagrada čuvenom američkom fotografu Meri Elen Mark (Mary Ellen Mark) za izvanredan doprinos fotografiji. Njena retrospektivna izložba prikazana je od 1. do 18. maja u okviru izložbe nagrađenih radova konkursa u Somerset House u Londonu. Kao i prethodnih godina, izložba s pratećim katalogom običi će gradove širom sveta, dok je nov konkurs za 2015. godinu otvoren 1. juna. Sve informacije pronaći ćete na adresi www.worldphoto.org.

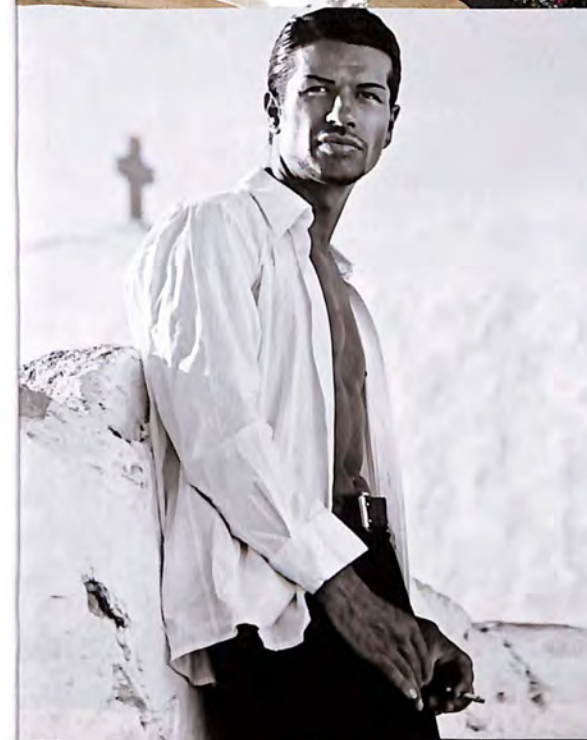
Važno je istaći da se Svetska fotografska organizacija (World Photography Organization), koja je organizator konkursa, tokom cele godine bavi promocijom fotografije i edukacijom putem onlajn časopisa, na seminarima, masterklasovima, susretima s profesionalnim fotografima... Za samo sedam godina, Sony World Photography Awards izrastao je u jedan od najvećih i najvažnijih konkursa u svetu, koji objedinjuje širok spektar fotografskih tema i oblasti, ujedinjujući na jednom mestu sve fotografe sveta. ■

PRVA NAGRADA © IVAN PEDRETTI/ITALIJA, Panorama/Otvorena kategorija, Sony World Photography Awards 2014

ReFoto

PORTRET
MODA
PEJZAŽ

SANTORINI FOTO-ŠKOLA

Časopis **ReFoto** i **Milan Josipović** pozivaju vas da učestvujete u foto-školi na Santoriniju

Na atraktivnim lokacijama predivnog grčkog ostrva Santorini, od **12. do 22. septembra 2014.** održaće se foto-škola koju će voditi renomirani modni i portretni fotograf Milan Josipović i članovi ReFoto redakcije.

- Tema radionice je: **Portret, Moda i Pejzaž.**
- Cena radionice: **780 evra.** U cenu je uračunato: avionski prevoz Beograd-Santorini-Beograd; 10 noćenja u hotelu s doručkom; foto-škola u trajanju od osam dana; modeli;

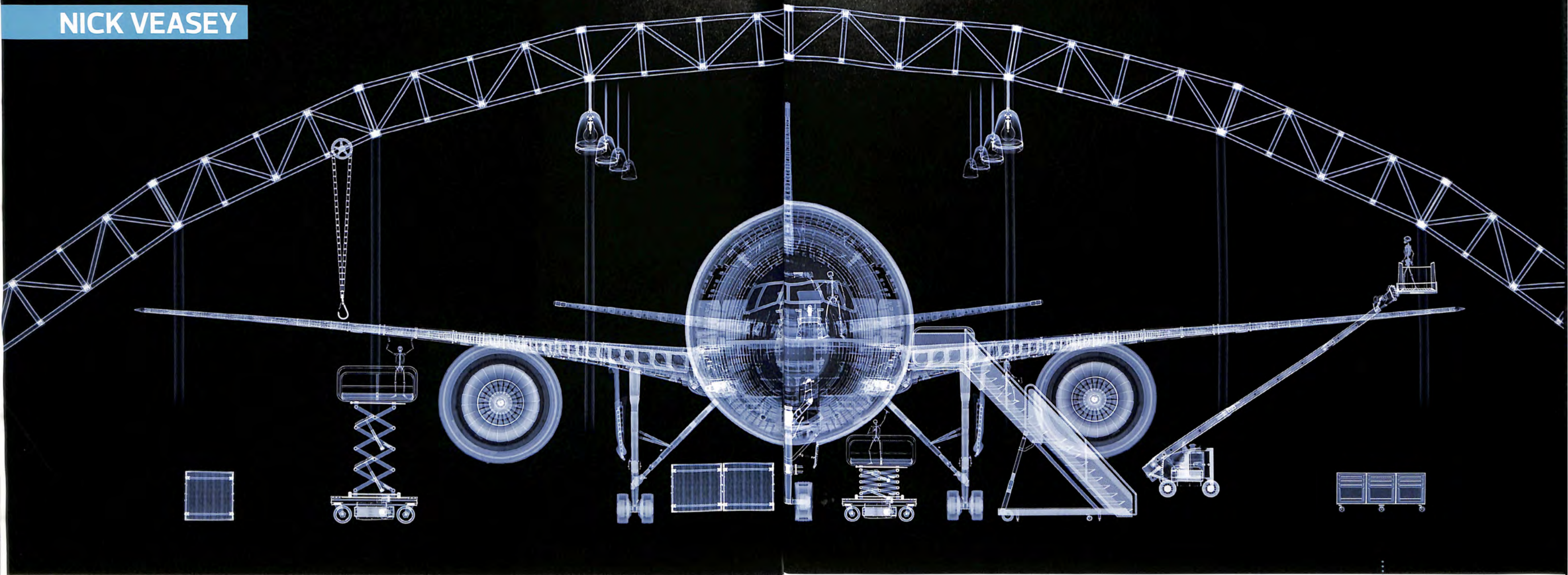
odlazak na ekskluzivne lokacije. U cenu nije uračunata doplata za jednokrevetnu sobu (oko 12 evra za noć), kao ni rent-a-car (oko 6 evra po osobi na dan).

- Maksimalan broj polaznika je 15, a minimalan 7.
- Moguće je plaćanje u tri rate (jun, jul, avgust).
- Rok za prijavu: **15. jul 2014.**
- Prijava na citaoci@refoto.rs ili putem linka na www.refoto.rs/foto-skola-santorini

**PRIJAVI SE DO
15. jula 2014.**

* U slučaju neprijavlivanja minimalnog broja učesnika, foto-škola se otkazuje.

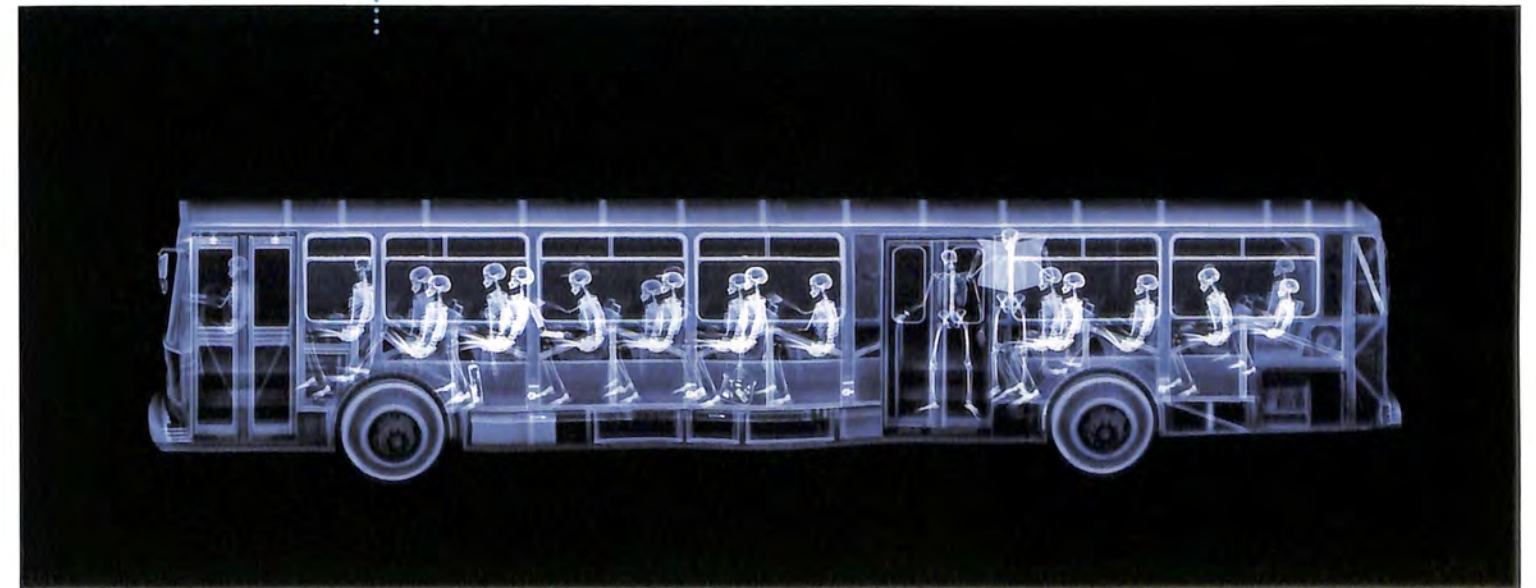

© NICK VEASEY, Avion, jul 2001.

Otkrijte svet ISPOD POVRŠINE

DA LI VAM JE IKADA PALO NA PAMET KAKO IZGLEDA AVION ISPOD POVRŠINE? ILI MOŽDA AUTOBUS, CVET, IGRAČKA, ROBOT, HALJINA...? DA LI STE IKADA ZAMIŠLJALI SVET ISPOD NJEGOVE OPNE, NEVIDLJIV I MISTERIOZAN U SVOJOJ SLOŽENOSTI? BRITANSKI FOTOGRAF NIK VIZI ODLUČIO JE DA ZADOVOLJI SVOJU ZNATIŽELJU, I FOTOAPARAT JE ZAMENIO NEMILOSRDNIM RENDGENSKIM ZRACIMA, KOJI IMAJU MOĆ DA PRODRI I KROZ NAJGUŠĆI MATERIJAL. DOBRO DOŠLI U SVET ISPOD POVRŠINE! **Piše Ivana Tomanović**

© NICK VEASEY, Autobus, septembar 1998.

© NICK VEASEY, Božur, oktobar 2005.

© NICK VEASEY, Molina haljina, jul 2012.

Rendgenske snimke uglavnom povezujemo s bolešću ili povredom, jer ih dobijamo kod lekara. I tada smo fascinirani unutrašnjošću svog tela i pomno proučavamo svaku košćicu, naročito ako je polomljena. Zamislite da s istom takvom preciznošću možete da upoznate konstrukciju automobila, puške, plišanog mede, pa čak i aviona. Ovu maštovitu zamisao, koja se graniči s naučnom fantastikom, Nik Vizi (Nick Veasey) pretvorio je u stvarnost spojivši nauku i umetnost. Uperio je rendgenske zrake u svet oko sebe duboko ispod njegove površine, nasuprot današnjem trendu u komunikaciji koji se bazira na površnom, spoljašnjem doživljaju.

Fotografije Nika Vizija na prvi pogled deluju jednostavno, ali većina njih nastala je u dugotrajnom i mukotrpnom procesu, koji često traje nekoliko meseci, a ponekad i celu godinu. Najzahtevniji deo tzv. X-Ray fotografije jeste zaštita od radijacije i određivanje trajanja eksponiranja rendgenskog filma u odnosu na gustinu objekta koji snima. Logično je da deblji i gušći materijali zahtevaju mnogo duže izlaganje rendgenskim zracima, nasuprot transparentnim materijalima kao što su latice cveća, donji veš, odeća... Ograničavajući aspekt u snimanju je veličina filma od 35 x 43 cm i 43 x 60 cm, što znači da veliki objekti moraju biti rastavljeni na delove i tako fotografisani, da bi naknadno, u Photoshopu, bili sklopljeni u početnu celinu. Zamislite da treba da rastavite putnički avion na delove! Nik Vizi je uradio baš to.

Kao i sve u životu, i ovakve priče se dese slučajno, do njih dođe nekim skrivenim, nama nedokučivim putevima. Sam Nik ume da kaže kako je predodređen za ovakvu vrstu kreativnog delovanja, da više ne može da zamisli život bez rendgenskih zraka!

Magija crne kutije

Na početku svoje karijere pokušavao je da se probije na tržište u sferi umetnosti i apstrakcije u fotografiji, ali bez mnogo uspeha. Jednog dana je dobio poziv od televizijske stanice da im treba rendgenski snimak limenke. Iako je sakupljao rendgenske snimke, nije imao ideju kako da izvrši ovaj zadatak. Kako sam kaže, zahvaljujući svojoj upornosti uspeo je da nađe put do X-Ray fotografije, koja je ubrzo postala njegov dominantni vid izražavanja.

Iako se može smatrati pravim stručnjakom u rendgenskoj fotografiji, Nik kaže da uči dalje sa svakim novim snimkom jer poznavanje tehnike omogućava da razvijate tehnologiju, a svaki novi motiv je i nov tehnološki izazov.

A ti motivi se nalaze svuda oko nas, i Nikova opsesija da „zaviri pod haubu“ apsolutno svega dovela ga je i do najvećeg poduhvata dosad, a to je rendgenski snimak putničkog aviona u hangaru. Budući da u toj veličini ne postoje ni rendgen ni filmovi, avion i hangar su razmontirani na delove i doneti u Nikov studio mističnog naziva „Crna kutija“ (Black box), koji je naročito konstruisan za rendgensko snimanje. Sva snimanja se kontrolišu komandama van studija, čiji su zidovi napravljeni od betona debljine 7 cm, dok su vrata studija od čelika i teška 1.250 kg.

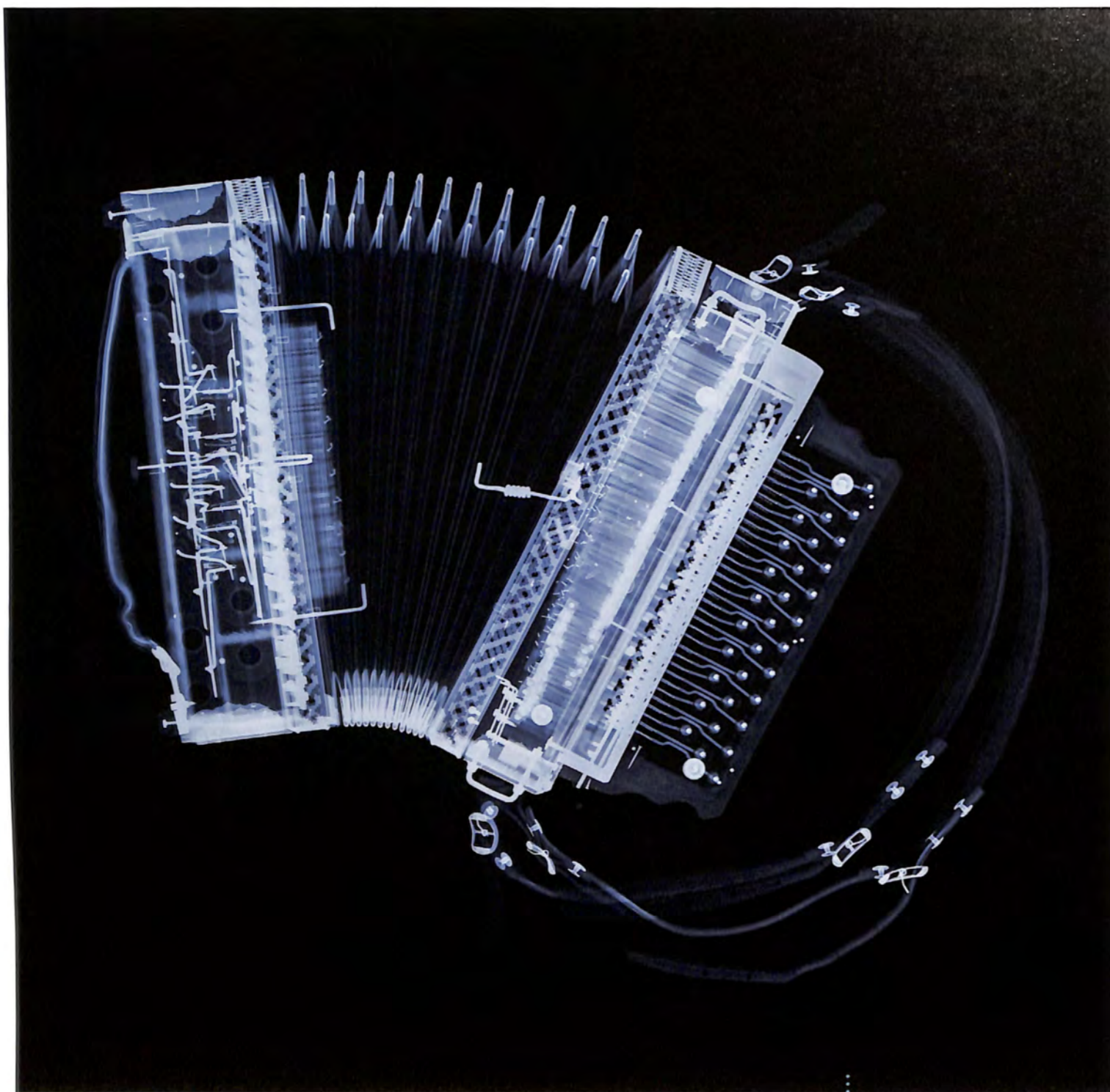
© NICK VEASEY, Kokoška, mart 2006

© NICK VEASEY, Biserna školjka, jul 2001.

© NICK VEASEY, Iris, mart 2008.

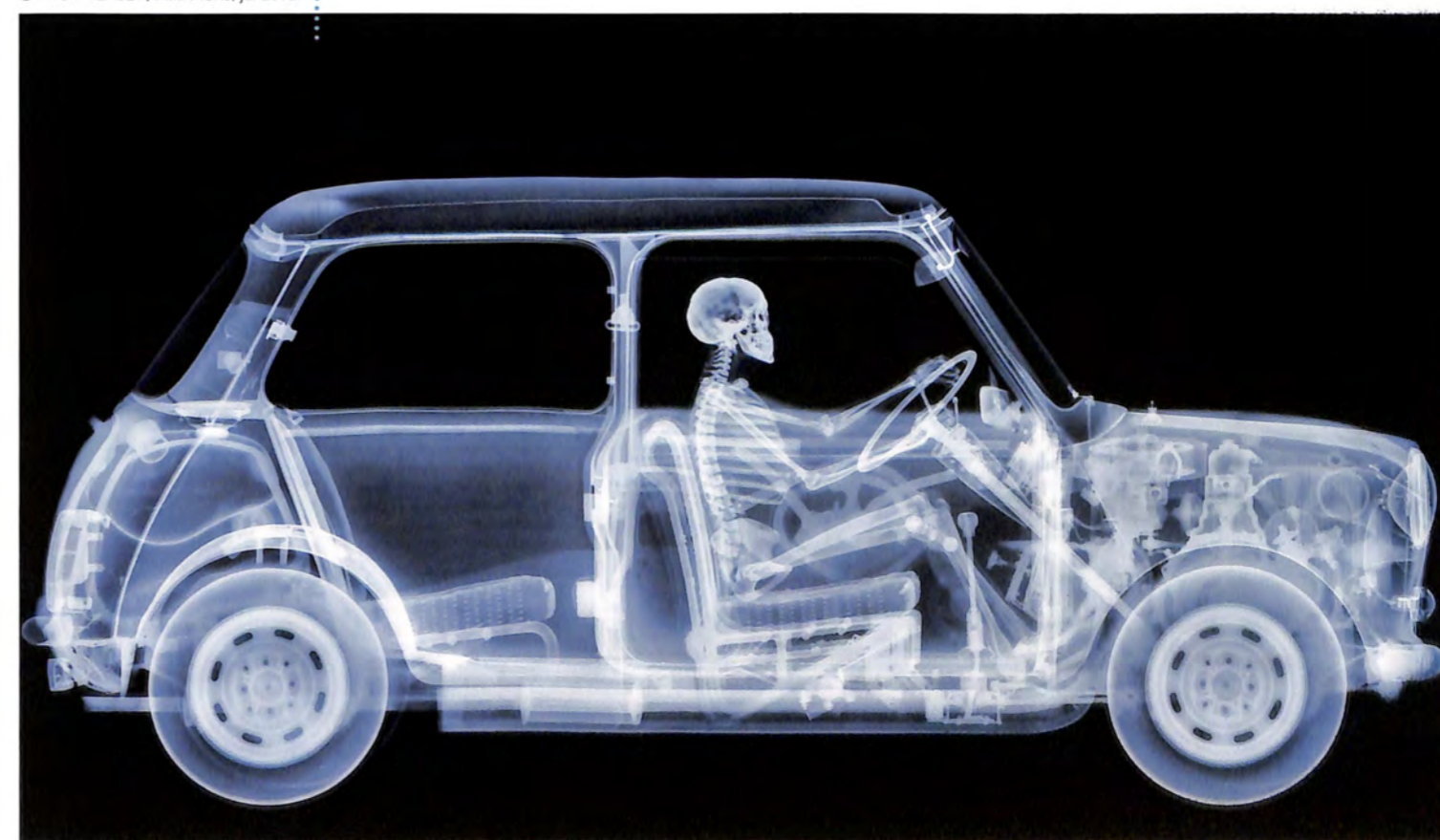
© NICK VEASEY, Harmonika, februar 2011.

© NICK VEASEY, UMP 45, decembar 2012.

© NICK VEASEY, Pilišmi meda, april 2008.

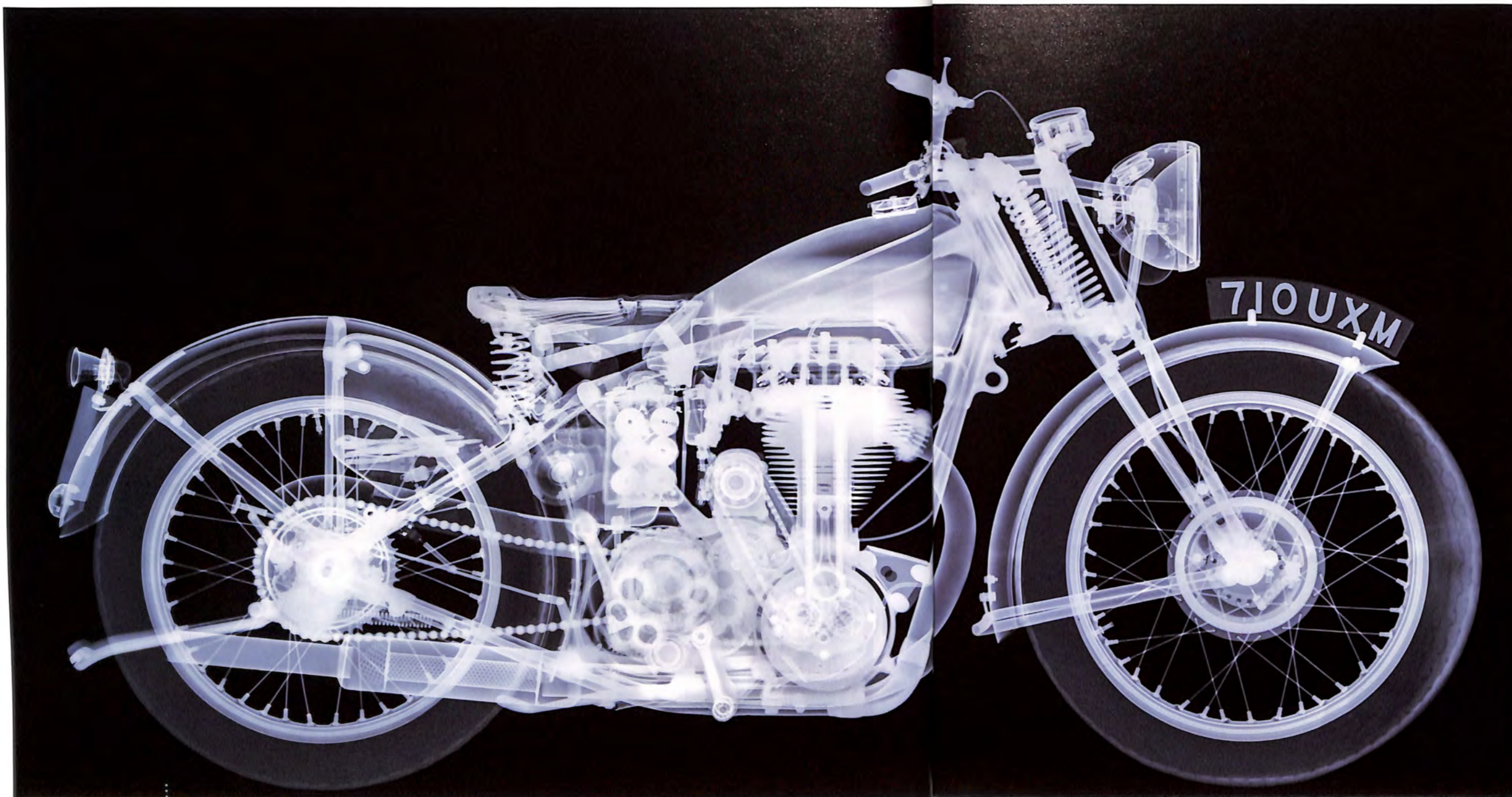
© NICK VEASEY, Mini Moris, jul 2012.

Ovaj masivan oklop štiti Nika od najopasnijeg dela unutar studija, a to je glava rendgena, koji ubitačno zrači jer Nik koristi zračenje mnogo većeg intenziteta od onog na medicinskim skenerima. Iz tog razloga su svi ljudi koje na fotografijama vidimo odavno mrtvi. Nikov omiljen model zove se Frida, i to je skelet s kojim radi već dugi niz godina, premda je sada već u veoma lošem stanju. Na primer, na fotografiji autobusa punog ljudi jedini model zapravo je Frida, koju Nik smešta u različite poze i situacije. Ponekad koristi i skelete koji su modeli za studente radiologije. Mnogima će ovaj podatak možda biti bizaran, ali to je jedini način da ove fotografije dobiju ljudski karakter, a po Nikovim rečima, ispod površine svi smo isti!

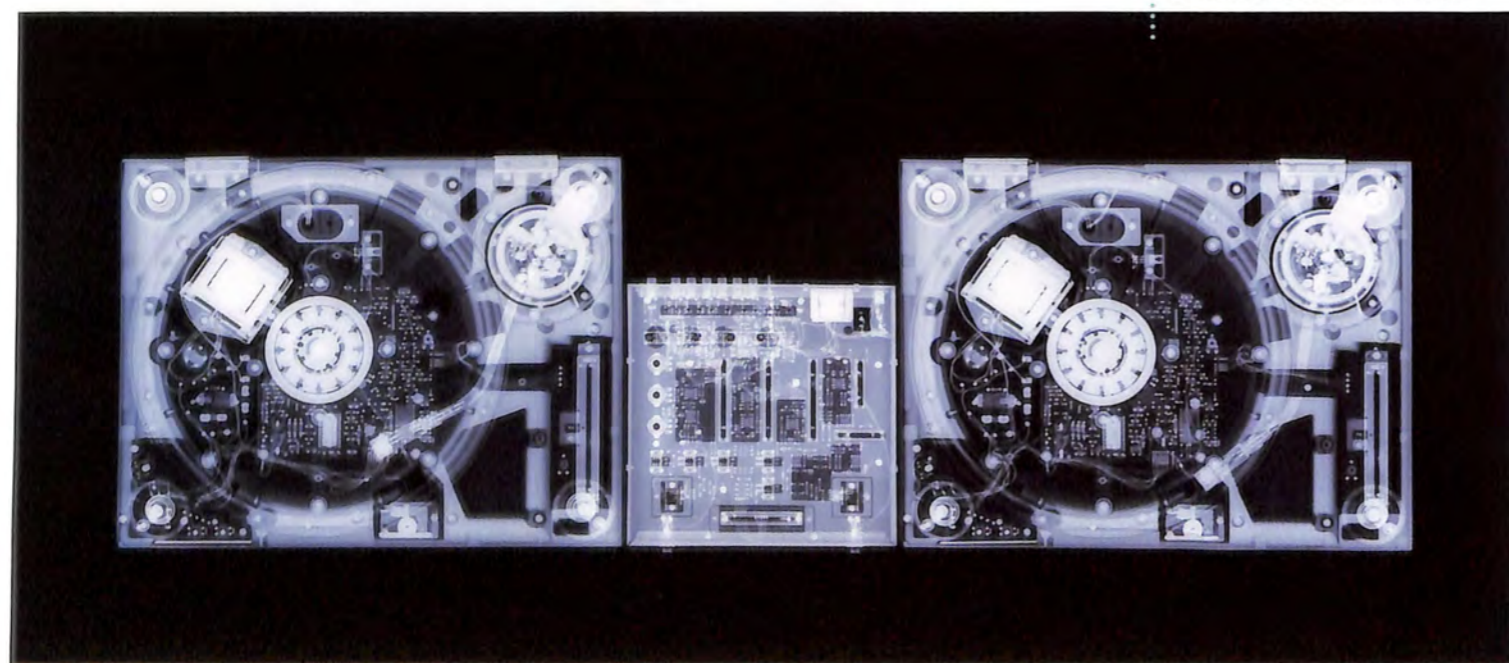
Projekti kao što je snimanje boinga 747 ili autobusa traju izuzetno dugo i zahtevaju veliku posvećenost. Za konačnu fotografiju aviona trebalo je snimiti oko 1.000 pojedinačnih fotografija svih delova, koji su zatim spojeni u Photoshopu. Ceo poduhvat je trajao oko godinu dana. Autobus je snimljen kargo rendgenom, kakvi se koriste na graničnim prelazima. On, suštinski, snima u reznjevima po dubini objekta, što je rezultiralo s oko 500 filmova i tri meseca rada.

Ipak, zanimljivo je čuti od Nika da su mu najdraži motivi oni iz prirode. Cveće, obične travke, lišće, grančice... na rendgenskim snimcima nam se pokazuju u svojoj neprevaziđenoj lepoti i savršenstvu. U tehničkom smislu njih je najteže snimiti, jer snimiti pero, na primer, vrlo je delikatna stvar upravo zbog njegovih finih detalja. Optimalan snimak dobija se izbalansiranom količinom zračenja i vremena ekspozicije. Pogadate, za svaki motiv taj odnos je različit.

© NICK VEASEY, Motocikl, 2013.

© NICK VEASEY, Gramofoni, oktobar

o fotografu:

Rođen 1962. godine u Londonu, živi u Kentu (Velika Britanija). Samouki fotograf, stručnjak za oblast X-Ray fotografije. Dobitnik brojnih nagrada od kojih se izdvaja "International Photographer of the Year" 2008. godine. Imao je jedanaest samostalnih izložbi i brojne grupne izložbe širom Evrope, a njegove X-Ray fotografije deo su stalnih postavki i kolekcija vodećih muzeja (Nacionalni muzej medija i Victoria&Albert muzej u Londonu, Muzej savremene umetnosti u San Francisku i Taipeiu...). Njegove radove objavili su renomirani svetski časopisi, kako iz oblasti umetnosti tako i iz oblasti nauke. Brojne TV emisije, u produkciji vodećih svetskih televizijskih kuća, bave se ovim jedinstvenim poduhvatom Nika Vizija.

Nikovo iskustvo glavna je vodilja u određivanju početnih parametara snimanja, ali on napominje da mnogi objekti zahtevaju da budu razmontirani kako bi posebno snimio svaki deo jer je jedan objekat sastavljen od delova različite debljine i gustine, koji zahtevaju različite ekspozicije.

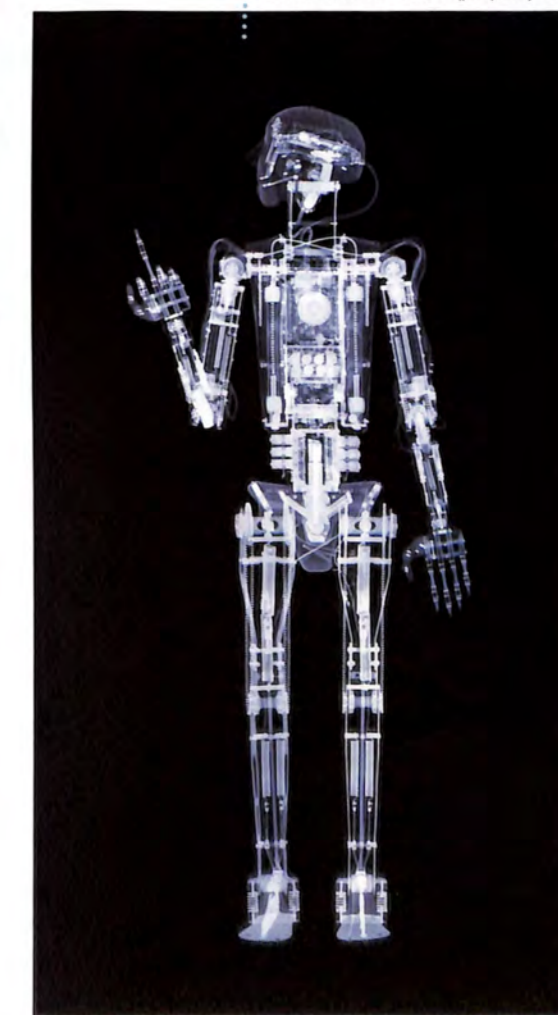
Zbog toga konačan rad mnogo zavisi od postprodukcije, gde je glavni zadatak da se svi ti delovi slože tako da čine smislenu celinu i da su verodostojni originalu, a ipak potpuno transparentni ponaosob.

Na pitanje šta bi želeo da fotografiše u budućnosti kaže „užasno mnogo toga“, ali pre svega automobile – od antikviteta do modernih trkačkih automobila. Na drugoj strani, mašta o rendgenskoj fotografiji kompletnog luna parka!

Svoje fotografije Nik Vizi izlaže po galerijama i muzejima, onih umetničke orijentacije, ali i naučne jer Nik je u svom radu fascinantno objedinio tehnologiju i umetnost. I dalje nastavlja da istražuje na oba polja najavljujući X-Ray video kao i X-Ray kameru obskuru! Dotad svoje radove izlaže u vidu ogromnih svetlosnih objekata (Durospect), a na njegovom sajtu možete poručiti X-Ray fotografije u plemenitoj tehnici cijanotipije.

Ovo neverovatno putovanje u nevidljivi svet u kom vladaju X zraci Nik objašnjava jednostavnom željom da dospe tamo gde niko pre njega nije bio. ■

© NICK VEASEY, Robot (prst), maj 2013.

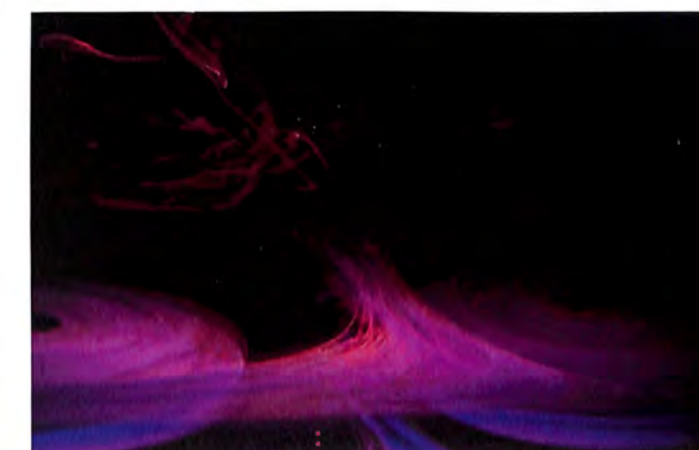
Vodene SKULPTURE

FOTOGRAFIJA U VELIKOJ MERI ZAVISI OD TEHNOLOŠKOG POSTUPKA KOJI ODABEREMO. IPAK, NJENA INOVATIVNOST ČESTO SE KRIJE U SASVIM JEDNOSTAVNIM POSTUPCIMA KOJI SU REZULTAT EKSPERIMENTA. U JEDAN TAKAV EKSPERIMENT UPUSTIO SE I LUKA KLIKOVAC, STVORIVŠI FANTASTIČNI I IMAGINATIVNI SVET SAČINJEN OD VODE. SVOJEVRSNA EKSPLOZIJA BOJA, OBLIKA I FORME DELUJE NA IZRAZITO ASOCIJATIVNOM NIVOU, GDE SVAKA FOTOGRAFIJA NUDI BEZBROJNA „ČITANJA“ I DOŽIVLJAJA

Piše Ivana Tomanović

© LUKA KLIKOVAC, iz serije "Demersal", 2012.

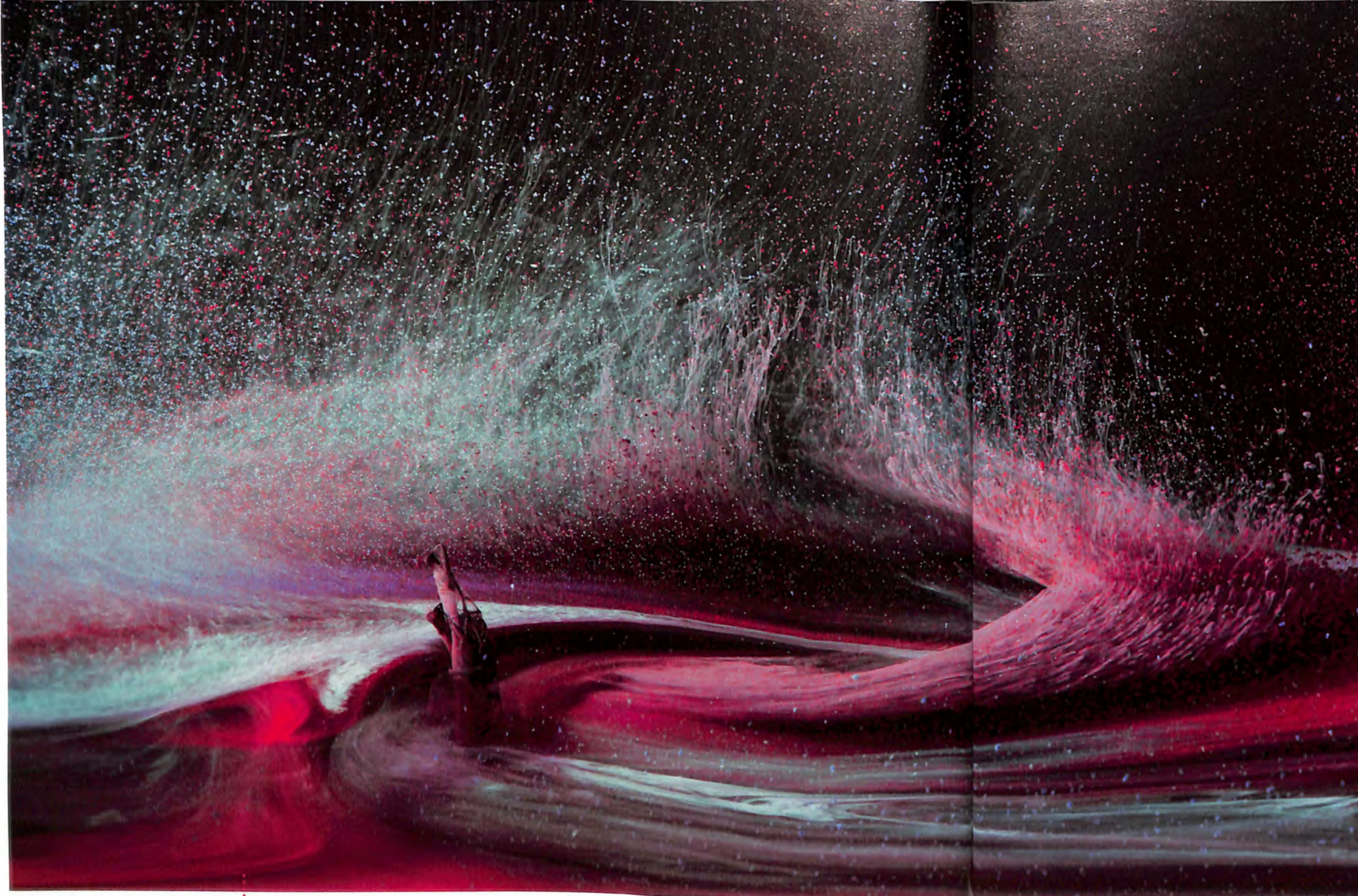

© LUKA KLIKOVAC, iz serije "Alter Actio", 2012.

U školi su nas učili da voda nema oblik, boju, ukus ni miris. Suštinski, sami joj kreiramo oblik i bojimo je. Ta njena svojstva mladi fotograf Luka Klikovac iskoristio je vrlo kreativno uz pomoć akvarijuma, boje i glavnog fotografskog alata – svetla. Igrajući se amorfnosću vode kreirao je fantastične vodene skulpture koje u sebi sadrže mnoštvo asocijacija, i deluju na gledaoce poput čuvenog Roršahovog testa. Uz pomoć apstraktne figuralizacije (suštinski oprečnog termina), Luka Klikovac je dočarao „unutrašnji prostor“ vode, ujedno aludirajući na naš unutrašnji svet, nedokučiv i promenljiv poput vode koja

se kreće i transformiše iz časa u čas. Nestalnost vode nosi metaforičko značenje nemirnog i istraživačkog duha ovog mladog autora koji je, srećom, svoju znatiželju uspeo da sistematizuje radeći na ovom svojevrsnom eksperimentu tokom osam meseci.

Kao i svaki eksperiment, i ovaj je imao faze – serije u kojima je Luka istraživao kako se pojedini materijali odnose jedni prema drugima. Celokupan rad podelio je na dve serije: Demersal i Alter Actio. U prvoj seriji, Demersal, istraživao je zakonitosti fluida i hemije gde je u akvarijumu (zapremine oko 50 litara) mešao vodu s alkoholom ili glicerinom i u nju

© LUKA KLIKOVAC, iz serije "Alter Actio", 2012.

© LUKA KLIKOVAC, iz serije "Alter Actio", 2012.

sipao razne boje, mahom tuševe koji su zbog promjenjenog sastava vode delom ostajali na površini, a delom propadali u vodu. Ideja je nastala dok je jednom prilikom farbao pozadinu za fotografsko snimanje, kada je boju razređivao vodom i uočio zanimljive oblike.

Međutim, odlučio je da te nestalne i kratkotrajne oblike prikaže trodimenzionalno, kao formu i svojevrsnu skulpturu, a glavni alat za to bilo je svetlo. Uglavnom je koristio usmereno difuzno svetlo, mada je za manje forme, nastale u malom akvarijumu, koristio svetlo malog blica u vidu snopa, usmereno uz pomoć ručno napravljenih modifikatora.

Inspiracija u moru

Iako je konačan rezultat bio kranje neizvestan, Luka je imao osnovno polazište – pretposlednji nivo mora Demersal, po kom je prva serija i dobila naziv. Kao što crne i neistražene dubine mora kriju fantastične oblike podvodnog organskog sveta, tako je i

© LUKA KLIKOVAC, iz serije "Demersal", 2012.

© LUKA KLIKOVAC, iz serije "Alter Actio", 2012.

Luka želeo da kreira organski svet u vodi, takođe nevidljiv ljudskom oku jer se većina ovih nestvarnih formi stvara u deliću sekunde i traje jednako kratko. Osnovni problem u „zamrzavanju“ ovih skulptura jeste određivanje tačke fokusa koju nije lako pronaći u ovakvoj brzini rada. Zbog toga je Luka morao da odbaci mnoge fotografije iako su kompozicijom i likovnošću zadovoljavale sve kriterijume. Takođe, mešanje boja prlja vodu, a isprazniti i ponovo napuniti akvarijum od pedeset litara nije ni jednostavno ni brzo.

Zbog svega toga, jedan od najvećih Lukinih izazova bio je da pronade način da uspori nastajanje tih formi, ne bi li što bolje i preciznije kontrolisao i fotografisao njihove promene. Sve to ga je vodilo naučno-istraživačkom pristupu, pa tako prvu seriju Luka Klikovac posmatra kao pravu eksperimentalnu fazu, koja mu je omogućila da sve mnogo bolje kontroliše i predviđa u drugoj seriji snimanja.

© LUKA KLIKOVAC, iz serije "Demersal", 2012.

© LUKA KLIKOVAC, iz serije "Alter Actio", 2012.

© LUKA KLIKOVAC, iz serije "Demersal", 2012.

Drugačije gledanje

Nakon prvog „zarona“ u maštoviti svet vode, Luka je odlučio da stvori sopstveni mikrokosmos, alternativni univerzum koji postoji samo u trenutku njegovog eksperimenta. Druga serija dobila je naziv Alter Actio – drugačije delovanje – i inspirisana je fotografijom „Stubovi stvaranja“, koju je NASA snimila teleskopom Hابل. U ovoj seriji je Luka skoro potpuno odbacio asocijacije na organske oblike, i važnije mu je bilo da kreira specifičnu atmosferu, svet iz mašte, nešto poput scenografije za naučno-fantastični film. Iz tog razloga više se posvetio recepturi, koristio je mnogo više alkohola i glicerina, koji su usporili i promenili način poniranja boje u vodu. Takođe, pravio je u vodi vrtloge u koje je ubacivao boju pomešanu s alkoholom. Ti vrtlozi su trajali od nekoliko minuta do čak nekoliko sati, postepeno se menjajući.

Često je koristio i kontrastno svetlo kako bi prikazao fine prelaze između boja i istakao tananu strukturu vode, koju su otkrivali jaki snopovi svetla. Na pojedinim fotografijama boja se raspršivala u vidu mnogobrojnih kapljica koje lebde u bestežinskom prostoru vode, da bi ostatak boje stvarao vrtloge, neku vrstu oblaka i raznih amorfni oblika koji svi, tako sjedinjeni u jednom kadru, zaista podsećaju na originalne fotografije kosmosa, koje svojim veličanstvenim oblicima i bojama asociraju na stvaranje sveta.

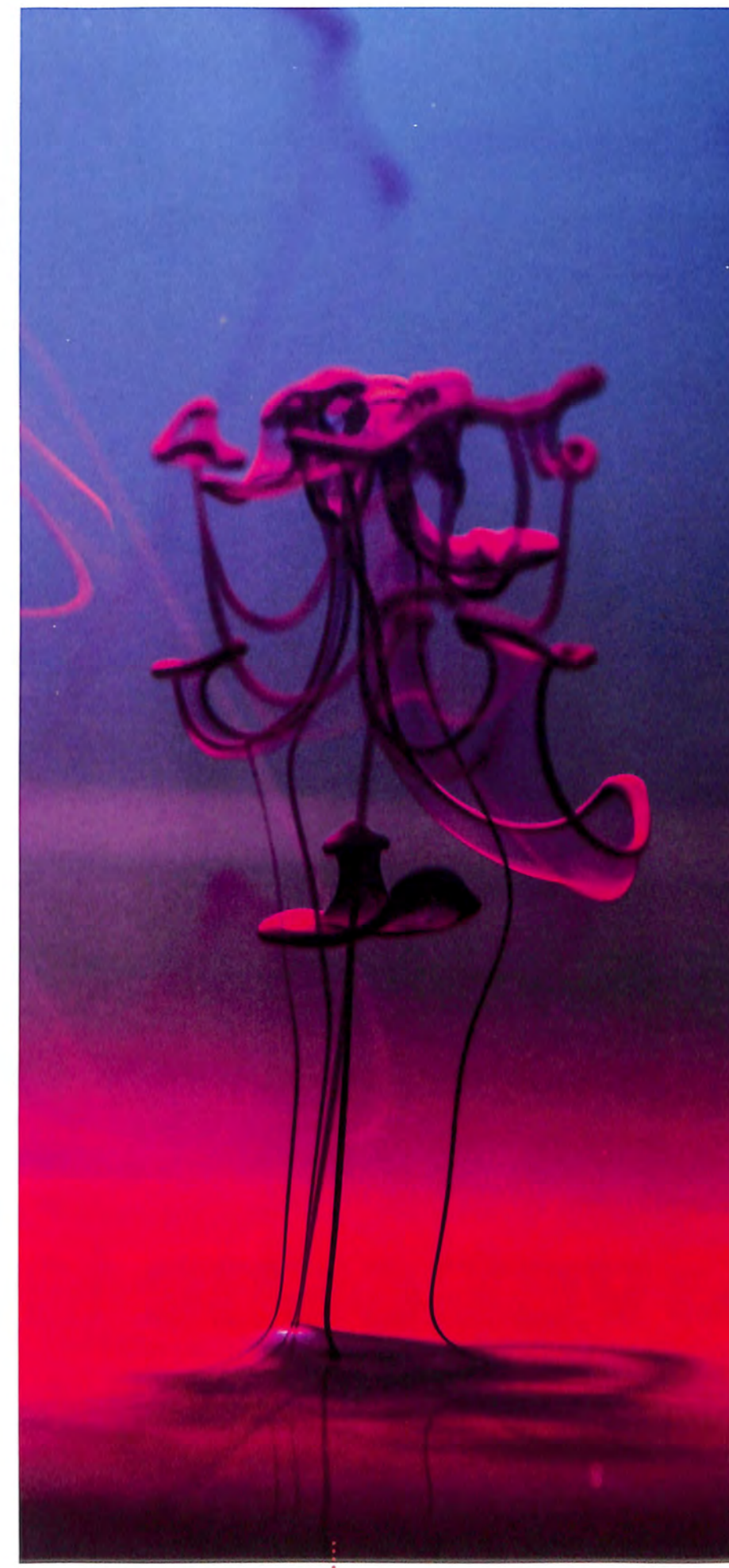
Umetnost, neminovno, gradi sopstvene sveteve, viđenje i percepciju. Ona često nastaje i kao potreba umetnika za vizualizacijom i prezentacijom unutrašnjeg sveta koji, uz pomoć vizuelnog jezika, može postati dostupan i nama gledaocima. Ostavši u domenu visoke estetizacije, koja inače karakteriše Lukin rad, ovaj mladi autor uspešno nas je uveo u svet fantazmagorije u kom obitavaju neobična bića: divovi i patuljci okruglih glava i vijugavih tela; račvasto drveće čije se grane poput bezbrojnih ruku talasaju na sve strane... Svet Luke Klikovca ograničen je jedino vašom maštom i spremnošću da njime zaplovite i otisnete se u nepoznato. ■

O fotografu:

© V. Tarević

Rođen je 1988. godine u Beogradu, gde je i diplomirao 2012. godine na Fakultetu primenjenih umetnosti (FPU), na smeru primenjene grafike, modul fotografija, u klasi profesora Branimira Karanovića. Od 2013. godine angažovan je na FPU kao honorarni saradnik. Dobitnik je prve nagrade konkursa „Young Creative Chevrolet“ 2010. godine na nacionalnom nivou. Najviše se bavi eksperimentalnom fotografijom i istraživanjem u tehničkom i kreativnom smislu, ali podjednaku pažnju posvećuje i studijskoj fotografiji. Trenutno pohađa doktorske studije na FPU u Beogradu, smer primenjena umetnost i dizajn.

© LUKA KLIKOVAC, iz serije "Demersal", 2012.

MICHAEL TAYLOR

© MICHAEL TAYLOR, Iz serije "Light trace"

Svetlosne fantazije

OVAJ BROJ ČASOPISA BAVI SE EKSPERIMENTOM U FOTOGRAFIJI KOME JE IRSKI FOTOGRAF MAJKL TEJLOR POSVETIO CEO ŽIVOT. ON JE ODLUČIO DA KROZ MEDIJ FOTOGRAFIJE ISTRAŽI PRIRODU SVETLOSTI, OBJEDINJUJUĆI SVOJE KREATIVNE TEŽNJE S POZNAVANJEM NAUKE, O ČEMU SVEDOČE NJEGOVE ČAK ČETIRI UNIVERZITETSKE DIPLOME

Piše Ivana Tomanović

© MICHAEL TAYLOR, Iz serije "Light trace"

© MICHAEL TAYLOR. Iz serije "Luminescence"

Fotografija je arhitektura svetla! Ova čuvena rečenica Lasla Moholji Nada (László Moholy-Nagy) svojevrsna je vodilja u fotografskom radu Majkla Tejlora (Michael Taylor). Oduvek fasciniran magijom tame i svetla, uz čiju interakciju nastaje fotografija, svoj umetnički rad posvetio je istraživanju svetla – njegovoj prirodi, karakteru, različitim vizuelnim prikazima, mogućnostima i, najčešće, nepredviđenim pojavama tokom kojih stvara fantastične oblike.

Majkl Tejlor je naučnik i umetnik. Ima četiri diplome, i to iz oblasti zoologije, računarskih tehnologija i lepih

umetnosti. I pored toga, tvrdi da sami najviše možemo da naučimo kroz praksu, eksperiment i neprestano istraživanje. Još kao petnaestogodišnjak „zarazio“ se fotografijom snimivši svoj prvi film fotoaparatom Practika. Ubrzo nakon toga napravio je malu laboratoriju, i premda danas koristi Phase One DF P45 s digitalnim leđima, planira da neka od narednih izložbi bude s klasičnim crno-belim fotografijama koje bi povećao s digitalnog negatifa. Svoje istraživanje prirode svetla Majkl je podelio u nekoliko dosad realizovanih celina: Refraction (refrakcija), Lumen (jedinica količine svetlosti), Luminescence (emisija svetlosti), Light

Trace (tragovi svetlosti) i Wave (talas). Svaka od njih sugerije kojim aspektom svetla se bavio.

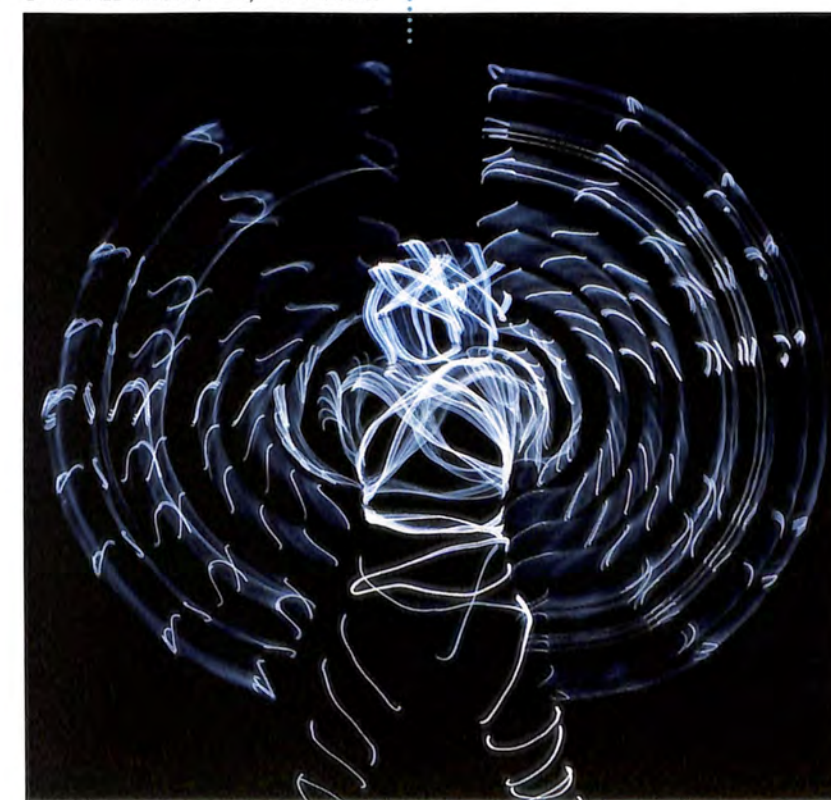
Lumen je prva serija fotografija za koju je koristio svetleće cevi koje je omotavao oko modela i za tu priliku specijalno dizajniranu odeću. Za beleženje svetlosnih tragova koristio je duge ekspozicije od par sekundi do nekoliko minuta, dok se model kretao u zatamnjenoj studiju. Tako nastao svetlosni crtež ispisao je neobične oblike koji su ostali u domenu prepoznatljivog i humanog, jer je „predložak“ za ovaj crtež bilo ljudsko telo.

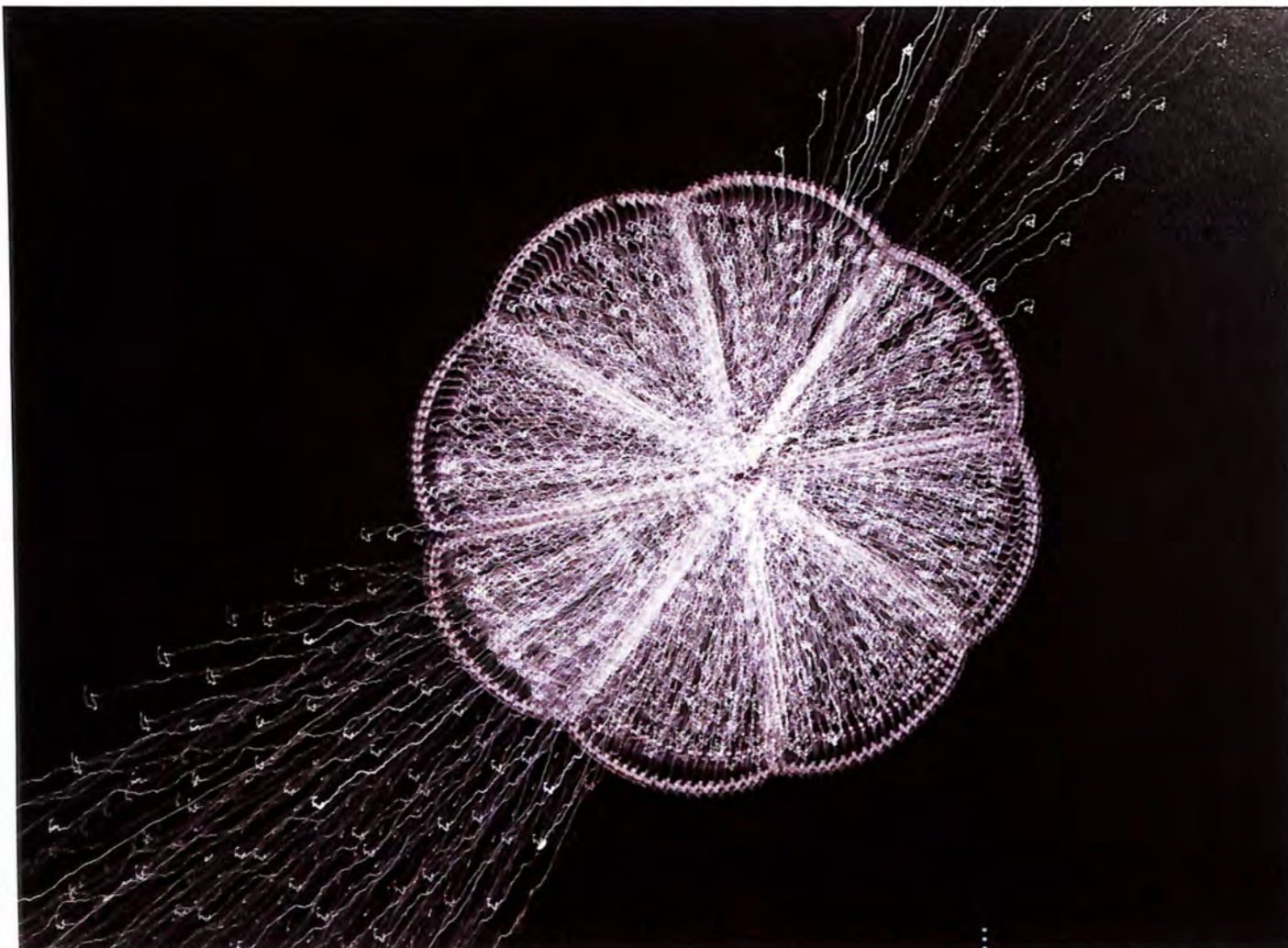
Sličan postupak koristio je i u najnovijoj seriji fotografija pod nazivom Quanta, ali rezultat su apstrak-

© MICHAEL TAYLOR. Iz serije "Wave"

© MICHAEL TAYLOR. Iz serije "Luminescence"

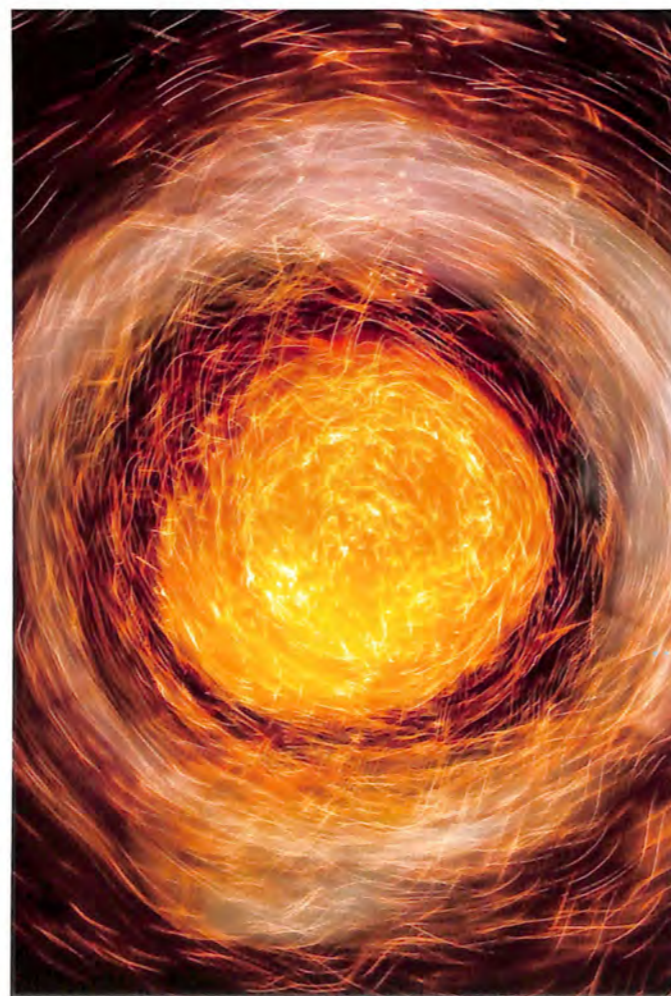

© MICHAEL TAYLOR, Iz serije "Quanta"

© MICHAEL TAYLOR, Iz serije "Quanta"

© MICHAEL TAYLOR, Iz serije "Quanta"

tne fotografije koje se odlikuju naglašenim dizajnom. Eksplozija boja, oblika i linija predstavlja zabavni park snimljen noću s dugim ekspozicijama. Ideja je bila da metaforički prikaže frenetičnu energiju kretanja.

U seriji pod nazivom Refraction (refrakcija) Majkl se bavio istraživanjem prelamanja sunčeve svetlosti kroz staklo. Sve fotografije rezultat su delovanja tako prelomljene svetlosti direktno na foto-papir bez uobičajenog hemijskog procesa razvijanja, jer sama sunčeva svetlost aktivira halogeno srebro u papiru. Potrebno je jedino fiksirati fotografiju. Sve fotografije su skeniranjem prebačene u digitalni fajl, koji je otkrio mnoštvo detalja i suptilnih boja na fotografijama. Ove fotografiske svetlosne objekte Majkl Tejlor namerno ostavlja kao negative asociirajući na rendgenske snimke i neraskidivu vezu nauke i umetnosti u fotografiji.

Iako se u svom radu pretežno bavi fizičko-hemijskim aspektima fotografije, Majkl Tejlor inspiraciju pronalazi u književnosti Getea (Goethe) i delima koja se bave kosmologijom i naukom. Zatim u klasičnom slikarstvu od renesanse do ekspresionizma, kao i u filmu i pozorištu, a naročito scenskom osvetljenju. Inspiracija su mu i fotografi apstraktnog gledanja kao što su: Man Ray, László Moholy-Nagy, Minor White, Frederick Sommer, Hiroshi Sugimoto, Tokihiro Sato, Alvin Langdon Coburn i mnogi drugi.

Majklav naučni pristup ogleda se u i pažljivom osmišljavanju i pripremanju svakog fotografisanja. Priprema skice i crteže koji su rezultat akumuliranja pet-šest ideja od kojih većinom „preživi“ samo jedna, da bi nepredviđene okolnosti tokom fotografisanja često promenile tok snimanja, pa samim tim i dobijeni rezultat. To je deo eksperimenta i uzbuđenja koje prati svako novo istraživanje svetla koje je Majkl sažeo u jednoj rečenici: „Moja misija je da istražim i prenesem svojstva svetlosti putem fotografije“. Kako sam kaže, istraživanjem svetla baviće se ceo život jer smatra da je najvažnije da se, kao umetnici, posvetimo jednoj temi, da budemo otvoreni za promene i nove mogućnosti i da uvek idemo dalje i dalje.

O fotografu:

Rođen je 1963. godine u Severnoj Irskoj (Ballymoney). U Belfastu je studirao na četiri različita fakulteta, na kojima je dobio master zvanje iz oblasti lepih umetnosti, diplomirani dizajner, master iz oblasti računarskih tehnologija i diplomu iz zoologije. Izlagao je u Irskoj i Velikoj Britaniji. Davne 1991. godine započeo je karijeru komercijalnog fotografa, i otada je radio za vodeće kompanije i agencije u Irskoj. Mahom je fotografisao portrete i modu, da bi se specijalizovao za ples, uvek se fokusirajući na svetlost i njenu apstraktnu prirodu. Od 2009. godine potpuno se posvetio istraživanju svetla. Njegov komercijalni rad možete pogledati na adresi www.mtphoto.co.us, a serije o svetlu na www.michaeltaylor.com.

© MICHAEL TAYLOR, Iz serije "Refraction"

© MICHAEL TAYLOR, Iz serije "Refraction"

ALVIN LANGDON COBURN, Vortograf, 1917.

ANDRÉ KERTÉSZ, Distorzija, 1933.

ERWIN BLUMENFELD, Akt, 1947.

Eksperiment i fotografija OTKRIĆE I UMETNOST

EKSPERIMENT U FOTOGRAFIJI NAJČEŠĆE SE POVEZUJE S AVANGARDNIM POKRETIMA IZMEĐU DVA SVETSKA RATA. NIKADA PRE OVAJ VID FOTOGRAFIJE NIJE BIO TOLIKO POPULARISAN. NO TO NE MENJA ČINJENICU DA JE NJEGOVA ISTORIJA, KAO I DEFINICIJA, VEOMA KOMPLEKSNA

Piše Jelena Matić

EKSPERIMENT KAO DOKAZI I OTKRIĆE

Krenimo od toga da sama fotografija nije nastala slučajno, već je rezultat vekovnih istraživanja i eksperimentisanja, pre svega naučnika, ali i umetnika. I Nisefor Nips (Nicephore Niepce) kao i Luj Dager (Louis Jacques Mandé Daguerre) uradili su nekoliko oglada pre nego što su stvorili heliografiju i dagerotipiju, to jest prve slike koje se smatraju fotografijom. Gotovo istovremeno kada je Dager pariskoj javnosti predstavio dagerotipiju, škotski naučnik Vilijam Henri Foks Talbot (William Henry Fox Talbot), tvorac kalotipije ili talbotipije, otkriva fotogenične crteže. Kod ovih crteža Talbot je upotrebljavao papir koji je potapao u rastvor kuhinjske soli, sušio ga i ponovo potapao u rastvor srebrno-nitrata, a zatim je na tako pripremljenu podlogu otiskivao lišće ili delove čipki

(ReFoto br. 37, 2006). Ovaj Talbotov eksperiment nije samo uvod u otkriće talbotipije već je i preteča fotografije bez fotoaparata, to jest najpopularnijih avangardnih tehnika, kao što su fotogrami, rejogrami i šadografi.

Iako se popularnost fotografije širila velikom brzinom, njen glavni nedostatak bilo je odsustvo boje. Posle nešto više od dve decenije od njenog otkrića, urađeni su i prvi eksperimenti u tom pravcu. Najzaslužniji za to bio je matematičar i fizičar Džejms Klerk Maksvel (James Clerk Maxwell), koji je tvrdio da tri primarne boje, plava, crvena i zelena, mešanjem stvaraju spektar boja. Ovu Maksvelovu tvrdnju vizuelno je dokazao Tomas Saton (Thomas Sutton), koji je snimio tri fotografije obojene trake kroz tri različita filtra: crveni, plavi i zeleni. Istraživanja su kasnije nastavili Luj Diko Doron (Louis Ducos du Hauron), Herman Vilhelm Fogel (Hermann

JAMES CLERK MAXWELL I THOMAS SUTTON, prva kolor fotografija, 1861.

WILLIAM HENRY FOX TALBOT, fotogenični crtež, oko 1839.

JAROMÍR FUNKE, iz serije "Refleksije", 1930.

Wilhelm Vogel), Frederik Judžin Iv (Frederick Eugene Ives), braća Limijer (Lumiere).

Sedamdesetih i osamdesetih godina XIX veka dolaze Edvard Majbridž (Edward Muybridge) i Žil Etjen Marej (Jules Etienne Marey), o kojima je pisano u dva navrata (ReFoto br. 39, 2007 i ReFoto br. 105, 2013). Obojica zaslužuju pažnju jer su svojim radom mnogo doprineli nauči, a ujedno i znatno uticali na fotografiju i umetnost uopšte. Zahvaljujući fotoaparatima sa stereofotografskim sočivima i mehaničkom aktiviranju okidača ravnomerno raspoređenih duž staze kojom su se kretali modeli, Majbridž je uradio na hiljade fotografija pokreta životinja, muškaraca, dece i žena. Za svoje eksperimente je Žil Etjen Marej koristio fotografsku pušku, a modele je, između ostalog, fotografisao i ispred crne pozadine, obučene u kostim iste boje s iscrtanim belim linijama oko pojas, duž glave i na stranama gde su ruke i noge.

EKSPERIMENT KAO UMETNOST: U AVANGARDI I OKO NJE

Rad Edvarda Majbridža, a naročito Žila Etjena Mareja, veoma je uticao na Antona Đulija i Artura Bragalju (Anton Giulio i Arturo Bragaglia). Međutim, njih dvojica nisu izvodili eksperiment da bi nešto dokazali, ili usavršili fotografsku tehniku i tehnologiju, kao što je to bio slučaj s fotografima prethodnih generacija. Pre i neposredno posle Prvog svetskog rata, menjaju se shvatanje i definicija fotografije, pa i eksperimenta. Novi svet stvoren ratom doneo je razočaranje, omalovažavanje i prezir prema tradiciji u umetnosti i fotografiji. Futurizam, dada, nadrealizam, Bauhaus, konstruktivizam, videli su u njoj odličan medij za propagiranje svojih stavova i ideja. U traganju za novim jezikom vizuelnog izražavanja, umetnici više ne žele da podražavaju, već da eksperimentišu, ruše, deformišu. Iz svega toga nastali su: rejogrami,

fotogrami, solarizacija, fotomontaža, fotokolaži. Sve je počelo s italijanskim umetničkim pokretom futurizmom i braćom Bragalja. Tokom 1911. godine, braća su uradila prve fotografije fotodinamizma. Baš kao slikari futurizma, želeli su da fotografijom prikažu snagu, energiju i dinamiku pokreta. Koristeći produženu ekspoziciju, braća Bragalja su snimali ruke i pokrete koje one prave u izvođenju određenih radnji (kucanje na pisačoj mašini, sviranje gitare ili čela), kao i pokrete celog čoveka (ReFoto, br. 44. decembar 2007). Šest godina kasnije, a pod uticajem kubizma i britanskog avangardnog pokreta vortizma, Alvin Langdon Koburn (Alvin Langdon Coburn), pripadnik američke foto-secesije (Photo-Secession), uradio je svega desetak fotografija koje je nazvao „vortografi“ (ReFoto, br. 44. decembar 2007). Kod svih fotografija Koburn je koristio specijalno dizajniranu prizmu od ogledala koju je stavio na objektiv, a efekat koji nastaje fotografisanjem predmeta na ovaj način sličan je kaleidoskopu.

Dalji korak u avangardnim eksperimentima napravio je član ciriške dade, Kristijan Šad (Christian Schad), kada je 1919. godine uradio šadografe (ReFoto, br. 44. decembar 2007). Kod šadografa je proces izrade malo drugačiji od rejograma ili fotograma. Kristijan Šad je koristio prirodni izvor svetlosti, dok su Man Rej (Man Ray) i Laslo Moholj-Nad (László Moholy-Nagy) koristili veštačku svetlost. Mana Reja – glavnog fotografa dade u Njujorku i Parizu (kasnije i nadrealizma), često smo spominjali. Iz nekoliko razloga. Najviše zbog njegove svestranosti i originalnosti kojima je pomerio granice i uticao na mnoge naredne generacije fotografa i umetnika. Primenjujući foto-montažu, duplu ekspoziciju, krupan kadar, dao je radikalnan pogled na portret, akt, pa čak i modnu fotografiju. Godine 1929/30. je s asistentkinjom, modelom, a kasnije i fotografom Li Miler (Lee Miler), otkrio solarizaciju,

HANNAH HÖCH, Indijanska igračka, 1930.

JOHN HEARTFIELD, "Adolf Supermen", montaža, 1931.

koja ne predstavlja ništa drugo do kratko izlaganje svetlosti, bilo pozitivna bilo negativna, u procesu izrade u mračnoj komori. Solarizacija dovodi do dematerijalizacije snimljenog objekta ili subjekta, a crne linije koje ga ovičavaju izduže ga i naglašavaju siluete.

Druga ključna figura svakako je pripadnik bauhausa Laslo Moholy-Nađ. Kao i ostali protagonisti ove škole i pokreta u traganju za modernim grafičkim rešenjima u dizajnu plakata, naslovnih strana časopisa i knjiga, pa i same fotografije, uglavnom je eksperimentisao s fotogramima, foto-montažama, luminogramima. Po njemu su u fotografiji najvažniji bili percepcija, svetlost, forma, kompozicija. Konstruktivisti, s Aleksandrom Rodčenkonom (Alexander Rodchenko) i Elom Lisickim (El Lissitzky) na čelu, takođe su koristili tada atipične tehnike zarad novih rešenja u dizajnu plakata, časopisa, knjiga. Međutim, pobude su sasvim drugačije. Njihova umetnost je trebalo da novim idejama, u kojima fotografije seljaka, radnika i njihovih alata imaju isto mesto kao i apstraktne forme, odgovara stavovima i stremljenjima nove postrevolucionarne Rusije i propagira ih.

Kada su u pitanju foto-montaža i foto-kolaž, ne treba zaboraviti da su najučetljivije radove dali članovi berlinske dade: Džon Hartfild (John Heartfield), Hana Hoh (Hannah Hoch) i Raul Hausman. Od 1920. godine Džon Hartfild upotrebljava fotografiju isključivo u političke svrhe. Njegovi sarkastični i ironični foto-kolaži i montaže upereni su ka korupciji u društvu, brutalnosti, lažima, a po dolasku Hitlera na vlast i ka nacističkoj ideologiji, pa i samoj ličnosti. Iako je na nekim foto-montažama Hane Hoh prikazana svakidašnja grada i ljudi koji u njemu žive, ova umetnica je pretežno radila foto-montaže u kojima se bavila ulogom žene u modernom društvu. Za razliku od njihovih radova, foto-montaže Raula Hausmana, iako ponekad sarkastične, nisu

PETER BEARD, mladunci geparda (iz Dnevnika), 1960.

politički usmerene. Većinom su to, u stvari, autoportreti i portreti umetnika, umetničkih kritičara i drugih savremenika.

U fotografiji međuratnog perioda značajan trag u domenu eksperimenta ostavili su Andre Kertes (André Kertész) i pripadnici češke avangarde František Drtikol (František Drtikol) i Jaromir Funke (Jaromír Funke). Pored izrade foto-montaža, František Drtikol je razvio tehniku pod nazivom „foto-purizam“, pomoću koje je uradio ciklus fotografija Duša (1930). U pitanju su akt fotografije na kojima je, umesto stvarnih modela, Drtikol fotografisao minijaturna ženska tela od papira, a koja na fotografijama dobijaju izdužen izgled silueta. Zahvaljujući njegovom uticaju, Jaromir Funke se okrenuo atipičnim tehnikama i uglovima snimanja. Rezultat toga je serija apstraktno-nadrealnih fotografija pre-

dmeta i situacija iz svakidašnjice i mrtvih priroda na kojima je akcenat stavljen na odnose svetlosti i senke, linija i obrisa, ali i refleksija staklenih površina. Godine 1926. Funke je uradio i nekoliko eksperimenata s fotogramima koji su postali poznati tek nakon njegove smrti (*ReFoto*, br. 55, 2009). Zbog specifičnog ugla foto-aparata, kao i celokupnog efekta, ciklus Distorzije (Distorsions, 1933, *ReFoto* br. 57, 2009) i danas predstavlja predmet različitih teorijsko-umetničkih rasprava i jedan od najučetljivijih ciklusa XX veka. Reč je o oko dvesta akt fotografija na kojima nije naknadno intervenisano, već su snimljene ispred krivih ogledala. Ovim, na prvi pogled jednostavnim konceptom, Kertes je dao za ono vreme nesvakidašnji pogled na žensko telo, transformišući ga u siluetu ili skulpturu u stilu Henrija Mura (Henry Moore).

HAROLD EDGERTON, Kap mleka, 1951.

LÁSZLÓ MOHOLY-NAGY, fotogram, 1926.

PIERRE ET GILLE, "Zan Pol Gotje", 1990.

OTTO STEINERT, portret, 1949.

ANTON GIULIO I ARTURO BRAGAGLIA, fotodinamizam, 1911.

ARNULF RAINER, iz serije "Lice Farse", 1971.

NASLEĐE AVANGARDE

Nakon Drugog svetskog rata, avangarda nestaje s umetničke i fotografske pozornice. S obzirom na to da je novo vreme donosilo novu veru u čoveka i bolje sutra, dominantnu poziciju su, umesto eksperimenta, zauzele lajf i dokumentarna fotografija. Ipak, njeno nasleđe nastavlja da živi kroz druge autore ili grupe. Krajem četrdesetih i početkom pedesetih godina dolaze Oto Štajner (Otto Steinert) i grupa „Fotoform“. Jedna od glavnih karakteristika grupe bila je upravo revitalizacija fotografskih tehnika karakterističnih za bauhaus i nadrealizam. Sam Oto Štajner je pod uticajem Lasla Moholji-Nada eksperimentisao s pokretom i svetlom. Rezultat toga bile su serije fotografija uličnih prizora snimljenih po danu ili noću, kao i serije solarizacija i luminografa (*ReFoto* br. 95, 2012).

Petu decenija XX veka obeležili su i Harold Edgerton (Harold E. Edgerton) i Ervin Blumenfeld (Erwin Blumenfeld). Inženjer po struci, Edgerton se tridesetih godina bavio istraživanjima s rasvetom i brzinom, što je rezultiralo otkrićem stroboskopa. Kulminacija njegovog rada jeste čuvena kolor fotografija iz 1951. godine koja pokazuje gotovo savršenu kap mleka snimljenu u trenutku kada ona udara o površinu mleka stvarajući krunu. Kasnije je fotografisao brzinu i snagu metka u trenutku kada prolazi kroz različite predmete. U vreme kada Edgerton pravi prve eksperimente, Blumenfeld je uveliko radio kao modni fotograf za francuski *Vog* (*Vogue*). Posle rata je bio jedan od prvih fotografa koji je intezivno radio kolor modnu fotografiju, a pod snažnim uticajem Mana Reja i dade eksperimentisao je s foto-montažom, duplom ekspozicijom, solarizacijom, i to ne samo u modnoj fotografiji već, možda čak najviše, u akt i portretnoj fotografiji.

Uticaj Mana Reja i avangarde, kako u smislu upotrebe pomenutih tehnika, tako i u smislu pomeranja granica prisutan je i kod Arnulfa Rajnera

(Arnulf Rainer), Pitera Birda (Peter Beard) i Andreasa Fajningera (Andreas Feininger). Tokom putovanja i boravaka u Africi, Piter Bird je uradio fotografije životinja i ljudi, a zatim ih kolažno-montažnim putem spojio s drugim fotografijama iz modnih časopisa, dnevnih listova ili pak sa slikama filmskog sveta. Na kraju dodaje tekst. Njegov rad je u stvari svojevrsni vizuelni dnevnik o savremenoj kulturi i društvu.

S druge strane, Fajninger, dugogodišnji fotograf *Lajfa* (*Life*), postao je prepoznatljiv po poigravanju s drastičnim kontrastima svetlog i tamnog u fotografiji, kao i po fotografijama struktura biljaka, minerala, kostiju ili školjki. Pored Blumenfelda, najveći uticaj Mana Reja i francuskog nadrealizma oseća se kod slikara i fotografa Arnulfa Rajnera. Najbolja njegova serija „Lice farse“, (*Face Farces*), iz 1971, logičan je nastavak njegovog poigravanja crno-belim portretima i autoportretima s različitim grimasama, koje koristi kao slikarsko platno. Naknadnim, energičnim potezima ugljem ili uljanim bojama kreira nadrealne i ekspresivne prikaze.

Iako deluju kao konceptualni, pop-art ili postmodernistički, radovi Roberta Hajnekena (Robert Heineken) mnogo više naginju dadaističkim kolažima i montažama, i to berlinske dade, a i nadrealizma. Nazivajući sebe parafotografom, jer ne koristi fotoaparat već sirov ma-

terijal iz reklama, novina i časopisa, Hajneken radi montaže i foto-kolaže usmerene ka kritici svakidašnjice i uticaju mas-medija.

Poslednje decenije XX veka još više su pomerile granicu fotografije i umetnosti uopšte, pa i eksperimenta. U prilog tome svedoči rad umetničkog tandema Pjera i Žila (Pierre et Gilles), koji od sedamdesetih godina rade portrete poznatih ljudi iz sveta muzike i filma. Način na koji rade balansira između umetnosti, glamura, fantazije i kiča, ali i eksperimenta. Jednostavne portrete oni naknadnim slikarskom i kolažnom tehnikom transformišu u nadrealne, bajkovite i neretko kontroverzne prikaze. Za razliku od njih, jedan od najpoznatijih nemačkih fotografa današnjice Wolfgang Tilmans (Wolfgang Tillmans) prvenstveno se interesuje za najrazličitije namerne intervencije prilikom izrade bilo kolor bilo crno-belih fotografija u mračnoj komori. Njegove apstraktne fotografije nastale su kao rezultat, u pravom smislu reči, pomeranja i ispitivanja granica fotografije. ■

Bibliografija:

Michael Frizot (ed.), *A New History of Photography*. Könemann, Cologne, 1998.
Naomi Rosenblum, *A World History of Photography*. Abbeville Press, New York, 2008.
David Company (ed.), *Art and Photography*. Phaidon Press, London/New York, 2005.
www.masters-of-photography.com

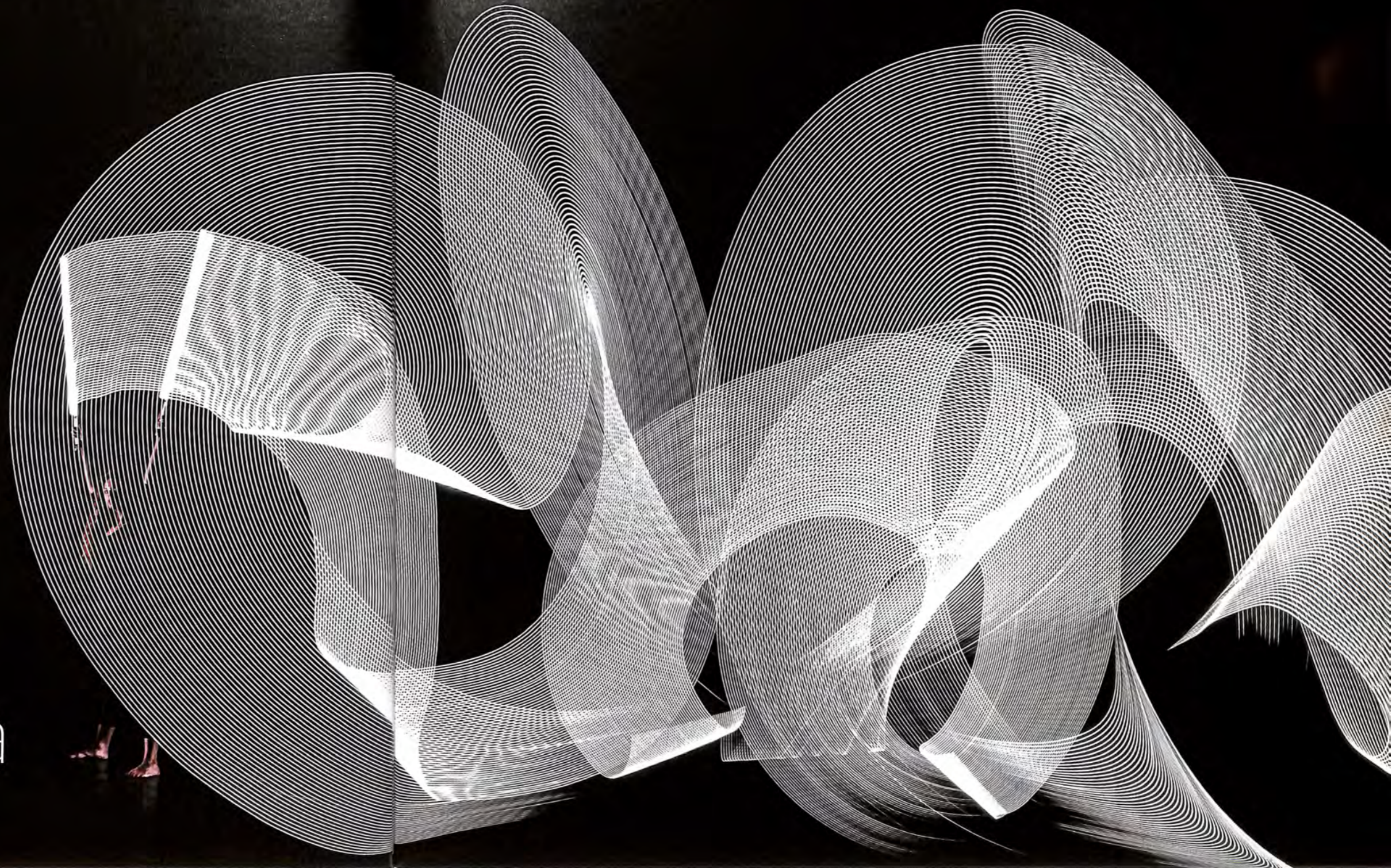

WOLFGANG TILLMANS, iz serije "Freischwimmer", 2003-04.

FRANTIŠEK DRTIKOL, iz serije "Duša", fotopurizam, 1930.

EFEKTNO bez Photoshopa

NEZADRŽIV RAZVOJ „SVEMOGUĆIH“ TEHNOLOGIJA DAO JE FOTOGRAFIMA ALATE O KOJIMA DECENIJU UNAZAD NIKO NIJE MOGAO DA SANJA. TO IMA I SVOJU LOŠU STRANU KAO ŠTO SU POLOVIČNE FOTOGRAFIJE KOJE ĆE BITI "SREĐENE" U PHOTOSHOPU. SLIČNO VAŽI I ZA RAZNE EKSPERIMENTE KOJI SU PRODUKT FOTOGRAFIJE I ZAMETNE OBRADU U NEKOM OD EDITORA SLIKE. U OVOM TEKSTU PREDSTAVLJAMO VAM IDEJE ZA JEDNOSTAVNE ALI EFEKTNE EKSPERIMENTE KOJE ĆETE ZAISTA FOTOGRAFISATI. PREDLOZI SU PODELJENI U NEKOLIKO TEMA: LED RASVETA, KLIKERI, FISH EYE, OGLEDALA, KALEIDOSKOP I DIFUZERI

Piše Milan Živković

LED RASVETA

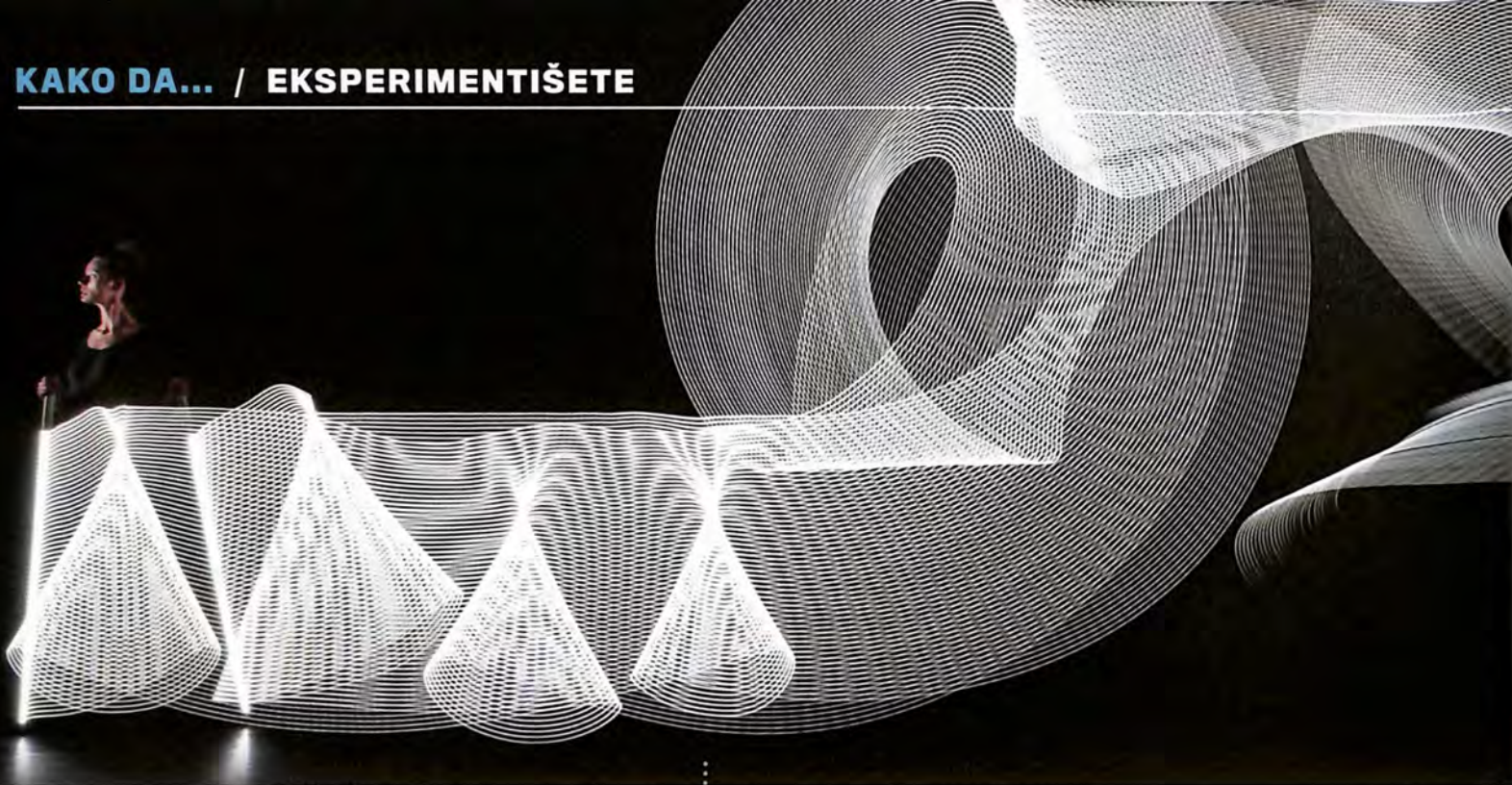
Tehnika takozvanog slikanja svetlom veoma je raznolika i razni autori koriste različite izvore svetla kako bi realizovali svoje zamisli. Logično je da veliki izvori svetla doslovno „polivaju“ scenu i ne daju previše mogućnosti za isticanje određenih delova. Manji izvori svetla pružaju više mogućnosti za eksperiment, ali zahtevaju i mnogo više rada tokom eksponiranja i pažljivo planiranje pokretanja. I na kraju, tu su takozvani tačkasti izvori svetla, od kojih su svakako najpopularniji mali laseri, originalno osmišljeni kao pokazivači. Bez obzira na to koristite li crvene ili zelene, tehnika je ista: projektovana tačka svetla se zahvaljujući obaveznom pokretanju pretvara u linije. Rezultat

je fotografija veoma slična crtežu perom, koju čini veliki broj nepravilnih poteza. Pravilne linije koje generišu matematički precizne modele možemo postići takozvanim klatnom (pendel), kada izvor svetla okačimo na užu i zaljuljamo. Od smera i amplitude zavisice rezultat, a ovakav način rada možemo posmatrati kao metod reflektovanog svetla.

Što se direktnog svetla tiče, njega su koristili brojni autori i to najčešće za stvaranje svetlosne skulpture u prostoru i u mraku, gde bi na kraju blicem bio osvetljen ili deo scene ili autor crteža. Jedna od danas veoma popularnih tehnika jeste upaljena čelična vuna, a na taj način nastala je i fotografija koju smo objavili u prošlom broju u rubrici „U

fokusu“. Akcenat većine ovako nastalih fotografija je na korišćenju jednog tačkastog izvora svetla. U slučaju čelične vune, njeno topljenje prouzrokuje brojne iskre koje prave parabolične linije, ali jedno svetlo je i dalje dominantno i ono stvara najsvetliji prsten, a to je ravan okretanja upaljene čelične vune.

Nekoliko meseci „krčka“ se ideja da LED trake iskoristimo kako bismo svetlom napravili matematički precizne ravni u trodimenzionalnom prostoru. U našem slučaju ravni su definisane sa dva puta po šezdeset svetlećih dioda na nosaču dovoljno čvrstom da ih možemo pomerati. Kao nosač možemo iskoristiti letve, lenjire, ili ga jednostavno napraviti od kašir

Na sceni su bila postavljena dva Jinbei HD600 fleša koja rade na baterije, tako da je kabl za struju kojim se napaja ispravljač bio jedina stvar koja je „smetala“. Fleševi su bili u jednoj ravni i podešeni na istu snagu. Kada bi model stigao do (na podu, belom trakom) obeleženog mesta, fleševi su ručno aktivirani. Odnos snage između udaljenog fleša i onog ispred modela stvara efekat glavnog i takozvanog fill svetla, kojim se kontroliše intenzitet senki.

Fotografisanje je obavljeno na pozorišnoj sceni Centra za kulturu u Kovinu, a svetlosne skulpture kreirala je Ljubica Lazić – saradnik časopisa, istoričar umetnosti i balerina. Od opreme smo koristili Nikon D3 fotoaparat na stativu, jer su ekspozicije (uz ISO 200) varirale od deset do dvadeset sekundi.

pene – isečemo dve trake: jednu koja ima željenu dužinu i širinu od 4 cm i drugu od oko 1,5 cm. Prvu traku pažljivo, po uzdužnoj osi, savijemo napola i potom u prazan prostor zalepimo drugu traku na koju zalepimo LED diode. Na taj način smo napravili lagani i izuzetno čvrsti nosač, a kroz središnju šupljinu možemo provući kabl ili ubaciti paket s baterijama – što je sledeća faza u razvoju ove opreme.

S obzirom na to da je tekst posvećen eksperimentu, naše LED gredice napravili smo da budu funkcionalni i ekonomični. Kompletan trošak sveo se na oko deset evra za dva metra LED trake, ispravljač, 10 m dvožilnog kabla i par klema. Napajanje iz baterija dalo bi mnogo više slobode u kretanju, ali je za to neophodno kupiti dvadeset ponovo punjivih ili šesnaest alkalnih baterija (10 x 1,2V = 12V ili 8 x 1,5V

= 12V), što troškove podiže četiri do deset puta! Naša rasvetna tela sa po šezdeset LED dioda sada su gotova i prelazimo na snimanje. Sama postavka je veoma jednostavna i pored fotoaparata na stativu koristili smo dva studijska fleša – kako bi se i kreator šara pojavio na fotografiji. Za ovaj posao možemo iskoristiti i obične bliceve koji imaju mogućnost daljinskog aktiviranja: pomoću bleska ugrađenog blica podešenog na prvu ili drugu zavesicu (u skladu s tim da li ćemo model osvetliti na početku ili kraju kretanja), ili bežičnim okidačem.

Tokom snimanja isprobano je nekoliko načina, uključujući tu i strobo podešen na jedan blesak u sekundi. Zaključak je da najbolje rezultate daje snimanje gde na kraju kretanja, to jest kad model

stane ispred blica, njega ručno aktiviramo. Mi smo koristili dva fleša koji su u jednoj osi i na oko deset metara udaljenosti. Model bi stao na oko tri metra ispred fleša, i tako dobijamo dva svetla: bliže, koje je glavno, i udaljeno, koje rasvetljava senke.

Fleševe smo opremili sačem koje ima ugao usmeravanja od trideset stepeni i na taj način sprečili rasvetljavanje pozadine. S obzirom na to da imamo dva fleša podešena na istu snagu, snimanje smo mogli da obavljamo u oba pravca i poštedimo model stalnog premeštanja na polaznu tačku. I na kraju, kao konačan savet: treba reći da je neophodno veoma pažljivo proračunati kretanje kako modela tako i LED izvora svetla, jer dovoljno je dva prolaska preko istog mesta pa da model bude obrisani s fotografije!

IGRA SA SVETLOSNI MAČEVIMA

Iako nije bilo planirano da tako izgledaju, niti smo znali šta je tog dana, snimanje uz „svetlosne mačeve“ obavili smo na svetski dan ljubitelja „Ratova zvezda“. Oblik mačeva nastao je zahvaljujući tome što su nakon „spasavanja“ dve od tri noge starog stativa, trake s LED diodama zalepljene na njih. Pošto je u vreme pisanja ovog teksta sve bilo u eksperimentalnoj fazi, trake su, iako samolepljive, pričvršćene selotejpom – kako bi nakon testiranja mogle da budu trajno fiksirane. Trake sa svetlećim diodama možete kupiti u prodavnicama elektromaterijala, i to u brojnim varijetetima. Postoje one namenjene

korišćenju unutar zatvorenih prostora (njih smo koristili za ovaj eksperiment), trake s elastičnom silikonskom prevlakom namenjene su lošim vremenskim uslovima, mogu biti s belim, ali i svetlom koje ima neki ton. Zanimljive su i takozvane RGB trake, koje menjaju boju u neki od osam hiljada tonova! 5 m trake uz ispravljač za struju košta manje od petnaest evra, a trake se seku na obeleženim mestima i na kraju žice zalemimo za napajanje. Upotrebna vrednost LED traka zavisi isključivo od vaše mašte, pa ako smislite još neku primenu, javite nam – da to podelimo s drugima.

KLIKERI KOMBINOVANE TEHNIKE

Kao i uvek, osnovna stvar jeste ideja. Gledajući fotografije na raznim konkursima, primetili smo masovnu upotrebu filtra (plug-in) po imenu Fractalus. Pojedine fotografije su čak dobijale i ozbiljne nagrade, što samo svedoči o tome da „jeftini“ trikovi i te kako mogu da utiču na žiri. Iako nemaju previše dodirnih tačaka, podsetili su nas na jednu tehniku koja se još koristi na časovima likovnog vaspitanja: bojenje pomoću klikera ili teških loptica. Sve što je potrebno jeste poklopac kutije za cipele, parče papira, tempere ili neke druge viskozne boje i nekoliko klikera. Boju iscedimo na ivicu papira a pokretanje klikera nanosi boju na površinu papira. Karakteristični su tragovi prolaska klikera koji daju efekat malopre pomenutog filtra.

Ono što je najvažnije jeste da nema načina da dva puta dobijemo isti crtež i da je rezultat naše delo, a ne šablonski modifikovana slika.

Ako ste se zapitali kakve ovo veze ima s fotografijom, pogledajte ilustracije. Klikeri na osušenom i oslikanom papiru snimljeni su kao primer, ali su i efektna fotografija za sebe. Reprodukovani deo rezultata igranja s klikerima postao je (nakon konverzije u crno-belo) zanimljiva foto-grafika, a dobijenu teksturu možemo iskoristiti i za rad u Photoshopu.

Ovu tehniku možete koristiti za razvijanje klasične crno-bele fotografije. Umesto potapanja u hemikalije, fotografije razvijate klikerima koje ste potopili u hemikalije zgusnute prehrambenim želatinom da bi se zadržale na njihovoj glatkoj površini. Možete raditi na dva načina: ako želite da dobijete crne linije prvo razvijate fotografiju uz pomoć klikera i razvijaća

Fotografija razvijena klikerima i razvijaćem i detalj fotografije na koju je prvo delovano fiksirnom

(operete i fiksirate). Ako želite da dobijete bele linije, fotografiju prvo „išarate“ klikerima potopljenim u zgusnuti fiksir, zatim operete i razvijate na uobičajen način, isperete i fiksirate.

Svet
KOMPIJUTERA
Najtiražniji i najdugovečniji IT magazin u Srbiji
Na kioscima svakog prvog u mesecu

U majskom broju:

CorelDRAW®
X7

Koliko smo stigli da se poigramo s njim, stekli smo utisak da je CorelDRAW postao nekako „utegnut“, agilniji, stabilniji, uz, naravno, nekoliko novih opcija...

FISH EYE OBJEKTIVI ILI ADAPTERI?

Fotografisanje objektivima koji imaju ekstremno širok ugao zahvata (pojedini i više od 180 stepeni) oblast je koja pruža ogromne mogućnosti istraživanja. Potpuno drugačija perspektiva i njen prikaz gde pomeranje od pola metra i mala promena ugla fotoaparata mogu dati dramatično drugačije rezultate. Ipak, iako atraktivne, ovakve fotografije nikada nisu bile brojne iz nekoliko razloga, a prvi je svakako cena „fisheye“ (riblje oko) objektiv. Drugi, i sasvim sigurno važniji faktor jeste nedostatak ideja, to jest čuveno pitanje: imam nešto, ali šta da snimim.

U stvari, ova priča je počela onog trenutka kada smo, na nekoliko dana, dobili fisheye konverter FC-E9 namenjen fotoaparatom Coolpix 5700 (183°) i Coolpix 5400 (190°). Iako znamo da je namenjen kompaktnim fotoaparatom, ovaj optički dodatak je uz manja ili veća ograničenja moguće iskoristiti i na fotoaparatom drugačijih formata.

Najveći problem predstavlja težina konvertera koja, ukoliko ne obratimo pažnju, doslovno može prelomiti „kičmu“ objektivu slabije konstrukcije. Sada je pravi trenutak da kažemo da sve eksperimente radite na svoju odgovornost i da mi ne snosimo odgovornost za eventualnu štetu koju nepažnjom možete prouzrokovati.

Telekonverter smo prvo opremili adapterom jer ima specifičan navoj.

Ivana obično tekstove u kojima se pominje mnogo adaptera naziva vodoinstalaterskim, jer kako bi majstori rekli: sve sami reducirati i holenderi. Na sreću, danas doslovno postoje adapteri kojima se svaki objektiv može montirati na svaki fotoaparatom, ili Step Up i Step Down prstenovi, koji to isto pružaju u oblasti filtara i dodatne opreme. S obzirom na to da su objektiv koji ćemo koristiti s navojem za filter od 52 mm, nabavili smo adapter 46–52 mm. Na početku treba napomenuti da širokogaone i „riblje oko“ konvertere možete pronaći i kupiti u mnogo verzija, a ono što izdvaja ovaj koji smo mi koristili jeste vrhunski kvalitet izrade i optičkih performansi – čak i kada ga koristimo na Dx i Fx formatu senzora.

Fotografisanje smo započeli Nikon 1 v1 fotoaparatom na čiji je objektiv 10–30 mm (ekvivalent 27–81 mm) fisheye konverter montiran uz još jedan adapter, a to je 40,5–52 mm. Kao što smo već napomenuli, konverter je poprilično težak, tako da je izuzetno važno da glavni oslonac bude na njemu, a da fotoaparatom samo pridržavate. Ovo je posebno važno i kad koristite objektiv s plastičnom konstrukcijom. Uglavnom, ako

Nikon FC-E9 Fisheye konverter u osnovi dva puta skraćuje žižnu daljinu objektiv na koje je montiran. To znači da objektiv od 28 mm daje sliku koja odgovara objektivu žižne daljine od 14 mm uz odgovarajuće iskrivljenje karakteristično za fisheye objektiv.

se odlučite na rad s ovakvim optičkim dodatkom, neophodno je napraviti nosač prilagođen vašem fotoaparatom. Ovaj posao nije komplikovan jer su dovoljne dve obujmice, to jest zidni nosači cevi i parče metala. Ako se pitate zašto dve obujmice, odgovor je da će dve tačke oslonca držati konverter u potrebnom položaju bez mogućnosti da ga težina prednjeg dela izvede iz optičke ose. Od parčeta metala napravimo nosač prilagođen fotoaparatom koji koristimo. Na ovaj način dobili smo apsolutno siguran spoj i možemo bezbrižno nastaviti s daljom manipulacijom fotoaparatom.

Jedina stvar koja u ovom slučaju neće funkcionisati jeste zumiranje, ali pošto nama treba najširi položaj objektiv, to i nije važno. Ako vam sve ovo smišljanje izgleda previše komplikovano, pogledajte cene fisheye objektiv, jer ćete nakon toga nastaviti čitanje s mnogo više entuzijazma.

Drugo, mnogo jednostavnije rešenje jeste da nabavite manualni objektiv žižne daljine 28 mm za Dx ili 35 mm za Fx fotoaparate. Ovakvi objektiv su mnogo otporniji, a ako ste imali sreće i pronađete objektiv metalne konstrukcije, sve je jednostavno.

Skica nosača koji će omogućiti bezbedan rad s teškim konverterom. Uz malo dodatnog truda moguće je napraviti nosač po kome će fotoaparatom moći da se pomera napred-nazad, što će obezbediti i zumiranje, funkciju koja nije dostupna ako je udaljenost od konvertera fiksna.

FISHEYE KONVERTER I FOTOAPARATI

Šta sve možemo uraditi s ovim konverterom i koliko su snimljene fotografije dobre, pokušali smo da otkrijemo tokom nekoliko dana. Prvo što ćete primetiti jeste da, ukoliko koristite objektiv s manualnim fokusom, udaljenosti ne odgovaraju oznakama na objektivu. S druge strane, autofokus na Nikon 1 fotoaparatom funkcionisao je bez ikakvih problema, a ista stvar evidentna je i sa autofokusnim objektivima Dx i Fx formata. Projekcija slike je takva da objektiv žižne daljine od 28 mm s konverterom daje pun krug na Dx formatu, a 35 mm daje isti rezultat na Fx formatu. Nakon fokusiranja je važno što više zatvoriti blendu jer je to pravilo korišćenja svih vrsta konvertera i optičkih dodataka. Fotografija dvorišta naše

redakcije, koja izgleda kao da je primenjen efekat mini planete, snimljena je s blendom 8 i vidljiva je određena neoštrina po rubovima kruga. Fotografija stepeništa snimljena je uz maksimalnu blendu 22 starog Nikkor 35 mm objektiv i oštrina je skoro identična celom površinom fotografije. Crno-bela fotografija pokazuje kako vertikalna linija u središtu zadržava oblik prave linije dok se prema periferiji slika krivi. I na kraju, levo vidimo fotografije snimljene Nikon 1 fotoaparatom. Kružna je snimljena sa žižnom daljinom od 10 mm (ekvivalent 27 mm odnosno s konverterom 13,5 mm), a pravougaona s maksimalnim zumom od 30 mm, koji je u ovom slučaju 81, a s konverterom 40,5 mm.

OGLEDALCE, OGLEDALCE EFIKASNA I JEFTINA TERENSKA RASVETA

Još jedan jednostavan način eksperimentisanja svetlom i veoma specifična i pre svega zanimljiva kontrola svetla jeste pomoću ogledala. Znamo da ogledala reflektuju svetlost, i to možemo iskoristiti na mnogo načina, a prvi jeste kontrolisano dodavanje svetla prilikom fotografisanja. Mi stalno „kritikujemo“ one koji, kad nabave fotoaparata, odu u baštu ili park i besomučno fotografišu cveće. Da odmah raščistimo jednu stvar: fotografisanje nečega što je lepo ne znači automatski da će i snimak biti nešto posebno. Ernst Haas je jedan od autora koji su fotografiju doživljavali kao medij za neograničeno isprobavanje, varijacije u načinu korišćenja opreme i svih ostalih elemenata snimanja. U svom bogatom opusu ovaj autor ima i fotografije cveća, a ono što na njima možemo videti jeste razmišljanje, osmišljavanje i iznad svega maksimalna posvećenost realizaciji. U praksi to znači da se i prelepim cvetovima treba posvetiti, i to mnogo više nego nekoj drugoj, manje korišćenju temi, kako bi vaše fotografije donele neki nov pogled i izdvojile se iz „gomile“. U tom procesu ogledala mogu odigrati veoma značajnu ulogu.

ČEMU TO SLUŽI?

Prvi primer: cvet je u senci. Ovakva situacija fotografisanje ograničava u pogledu ekspozicije, blende i konačne fotografije, koja će biti „ugašenih“ boja i bez ikakve briljance. Samo jedno ogledalce je dovoljno da s tačke koja je dobro osvetljena ukrademo deo svetlosnih zraka i pošaljemo ga prema cvetu. Iako je sunce tačkast izvor svetla, dovoljno je daleko da su njegovi zraci koji do nas stižu paralelni. U praksi to znači da (ako je ogledalo ravno, to jest nije zakrivljeno) svetlo možemo pronaći i desetinama metara daleko, i takođe znači da će veličina svetlosnog snopa dimenzijama i oblikom apsolutno odgovarati ogledalu.

Oni kojima se sviđa makro-fotografija mogu ovu tehniku iskoristiti i za snimanje insekata, i to tako što će pronaći neku cvast koja vrvi od ovih životinjica, rasvetliti je ogledalcima i potom loviti pravi trenutak. Najvažnije je to što, pored kontrole na objektu koji fotografišemo, dobijamo nekoliko puta više svetla, a to opet znači veću dubinsku oštrinu, kraće ekspozicije, brže i jednostavnije fokusiranje...

KAKO SE KORISTI?

Osnovni problem koji treba rešiti jeste pozicioniranje ogledala u prostoru. Ako koristimo samo jedno, a fotografišemo u društvu, sve što nam treba jeste da zamolimo prijateljsku pomoć. Ali ako smo sami ili nosimo dva i više ogledala, onda moramo rešiti i problem manipulacije. Pošto je danas lakše no ikada pronaći i kupiti najraznovrsnije gedžete, postoji zaista mnogo načina da refleksi, to jest svetlosni snop ogledala usmerimo i zadržimo u željenom položaju. Studijska štipaljka s kuglastom glavom idealna je za ovaj posao, ali kako je nismo imali pri ruci, iskoristili smo glavu nosača reflektora (zilberica), koje smo nakačili na štipaljku s dodatim vretenom (spigot).

Prva stvar koju moramo napraviti jeste nosač. Oni koji prate ove tekstove sasvim sigurno će se nasmejati jer ćemo ponovo predložiti da kao materijal iskoristite kašir penu, a s obzirom na to koliko smo stvari napravili od ovog materijala, izgleda kao da su nam proizvođači sponzori – ali još nisu. Šemu spajanja prilagodite dimenzijama

svojih ogledala, a realno ne treba da budu veća od 13x18 cm. Kako bi maksimalno obezbedili ogledalo i sačuvali sebe neželjenog posla čišćenja torbe od srčice (da ne pominjemo sedam godina nesreće zbog razbijenog ogledala), nosač pravimo tako da sa svih strana obuhvata ogledalo koje nije zalepljeno već je samo „zarobljeno“. Izrada zaštitnog „kaveza“ od kašir pene u koji ćemo ogledalo postaviti veoma je jednostavna... Isećemo dva parčeta pene koji su, sa svih strana, po 1,5 cm širi od ogledala. U prvom parčetu prosećemo rupu za ogledalo pola centimetra manju od ogledala, i potom samo zasećemo materijal prema dimenzijama ogledala. Uklonimo kartonski sloj i zatim pritiskom blago sabijemo sunderasti sloj kako bismo napravili ležište za ogledalo. Istu stvar, ali bez prosecanja, ponovimo i s drugim delom. Oba dela (s ogledalom koje je sigurno u svom ležištu) spojimo brzovezujućim epoksidnim lepkom. Nakon

par minuta možemo zalepiti i držač našeg nosača, koji takođe izradimo od dva parčeta kašir pene. Mi smo u ovom slučaju koristili penu od 10 mm. Ukoliko koristite onu od 5 mm ili nosač pravite od kartona, sve što je potrebno jeste da napravite tri dela: osnovni, deo koji obuhvata ogledalo i deo koji ima prorez nešto manji od dimenzija ogledala. Ako imate mogućnosti, idealno je da ispod ogledala postavite i parče tankog sundera.

Jedan od najjeftinijih načina za spajanje našeg nosača s glavom namenjenom za pridržavanje reflektora (zilberica) jeste pomoću metalnih tiplova namenjenih nošenju velikih tereta. Ima ih u nekoliko veličina, a jedna od njih idealno odgovara širokom navoju za stativ. U tiplu našeg nosača uvrnemo vreteno (spigot) i ubacimo ga u ležište glave. Drugo ležište glave spojimo sa štipaljkom, i spremni smo za rad. Moramo napomenuti da je ovaj sistem u

stvari smanjena verzija nosača za „crnce“ i „belce“, to jest površine namenjene kontroli svetla u studijskim uslovima. Osim što su u pitanju velike ploče običnog stiropora, sistem montaže i pozicioniranja rešili smo na identičan način.

DODATNA KONTROLA

Ogledalo šalje snop sunčeve svetlosti i on zadržava sve uobičajene karakteristike direktne sunčeve svetlosti. Ukoliko nam smeta to što je svetlo „tvrd“, to jest daje prejak kontrast, moramo ga dodatno „oblikovati“. Tvrdog svetla neće smetati ako cvetove (ili neki drugi polutransparentni objekat) rasvetlimo sa zadnje strane, to jest postavimo svetlo u takozvanu kontrou. Ali ako želimo direktnu rasvetu, prejak kontrast možemo rešiti parčićima pauza ili mlečnobele juvidur plastike koju postavimo između objekta i izvora svetla. Pomoću difuzera možemo regulisati i jačinu svetla, jer je jačina refleksa uvek ista bez obzira na udaljenost ogledala. Blizi difuzer daje više oštrog svetla i obrnuto.

Jedan od najjednostavnijih načina omekšavanja svetla jeste da običnim lakom za kosu isprskamo površinu ogledala koja će (u zavisnosti od količine laka) manje ili više raspršivati svetlo. Ako se setimo teksta o fotografisanju biljaka (Refoto br. 70), prikazali smo rad s takozvanim light boxom, koji smo koristili za omekšavanje i difuziju svetla: bliceva ili sunca. I u ovom slučaju sklopiva platnena kocka može biti od velike pomoći. Ako je nemamo, možemo od parčeta ili trake mlečnobelog juvidura napraviti polukrug oko objekta, a ako želimo i savršeno belu pozadinu, onda napravimo krug, to jest skoro zatvoren valjak. Ovo „skoro“ u stvari je prorez koji moramo ostaviti za objektiv.

S obzirom na to da je većina ove, nazovimo je priručnom, opreme namenjena radu na terenu, jasno je da ona treba da bude lagana i kompaktna. Sve što smo dosad naveli bez problema može stati u svaku (malo veću) platnenu torbu namenjenu kupovini. Težina je mala, cena još manja, a ono što na ovaj način možete postići prijatno će vas iznenaditi.

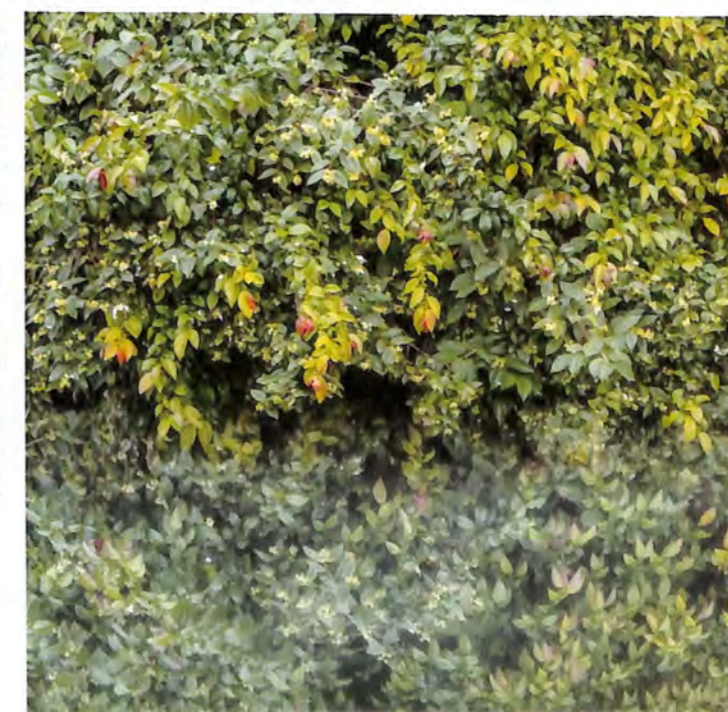
S OGLEDALOM U AKCIJU!

Iako ovih dana nema previše sunca, uspeli smo da napravimo nekoliko fotografija koje ilustruju ono o čemu smo pisali. Rascvetala perunika našla se u senci zida i bez dodatne rasvete fotografija je bez briljance i života. Našu „skalameriju“ postavili smo na metalnu šipku zabodenu u zemlju, a ogledalom smo, s par metara udaljenosti, ukrali deo sunčeve svetlosti. I kao što vidite, sve je sasvim drugačije. Ukoliko ste sada pomislili da se sve može srediti digitalno, nimalo niste u pravu. Svetla u senci bilo je za ekspoziciju od 1/60 s, blendu 11 i ISO 800 – jedva dovoljno za snimanje „iz ruke“. Ogledalce je dodalo triput više svetla, tako da je ekspozicija podignuta na 1/125 s uz blendu 16, a ISO je smanjen na 400!

EFEKAT VODENE POVRŠINE

Jedna od veoma efektnih primena ogledala jeste simuliranje odraza na površini vode. Parče ogledala dimenzija 5x10 cm je sve što vam treba, a kako se koristi i šta daje vidite na ilustracijama. Ujedno ovo je i najjednostavniji efekat koji bi zahtevao mnogo vremena da se zaista kvalitetno realizuje digitalnom obradom. Fotografija žbuna nije ni na koji način obrađivana.

KALEIDOSKOP

KREIRANJE VIŠESTRUKI REFLEKSIJE

Ako tri ili više ogledala spojimo tako da prave prizmu, dobićemo spravu koja bez bilo kakve dodatne obrade daje prelepe, nežno preklapljene višestruke refleksije. Ovo je na najjednostavniji način objašnjen princip rada kaleidoskopa kog je svako dete barem jednom dobilo na nekom vašaru. Ako spadate u one koji svoje ideje realizuju računaram, čitanje možete da prekinete na ovom mestu jer ćemo se u nastavku baviti eksperimentisanjem s ogledalima i dobijanjem višestruko isprepletanih slika koje obične stvari pretvaraju u apstraktne slike. Sve što je potrebno jeste da kod stakloresca kupite tri ogledala i spojite ih tako da tvore šuplju prizmu s reflektujućom površinom okrenutom unutra. Ukoliko ne želite da ih sami lepate, staklorezac i to može da uradi za vas. Najvažnija stvar je da će vas koštati samo nekoliko evra, a otvoriće vam neverovatno veliki prostor za eksperimentisanje.

Kako biste došli do dimenzija ogledala, nacrtajte krug prečnika svog objektivu pomoću nekog programa za rad s vektorima. Važno je da je to spoljašnji prečnik a ne onaj navoja za filtar. Potom oko kruga nacrtajte jednakostranični trougao koji je za oko centimetar širi od kruga. Izmerite potom jednu stranicu i dobili ste širinu ogledala. Dužinu ćete odrediti prema parametrima svojih želja i objektivu koji koristite. Duža prizma daje više malih refleksija i obrnuto, a što je vidni ugao objektivu veći, i broj refleksija će biti velik. Naši primeri snimljeni su kaleidoskopom namenjenim objektivu 24-70 mm, pa ogledala imaju dimenzije 19x25 cm. Odmah nakon što su ogledala pričvršćena običnom krep trakom, s terase je snimljena crkva i tmuran, kišni dan. Nakon toga je prizma od ogledala slepljena silikonskim lepkom i ubačena u „zaštitno odelo“ izrađeno od kašir pene. Usledilo je ozbiljnije fotografisanje i eksperimentisanje

Šema pomoću koje dobijamo dimenzije ogledala i skica kaleidoskopa koji, kad ga rasklopimo, možemo koristiti za rasvetu. Na fotografijama vidimo kaleidoskop na delu.

Spajanje nekoliko "eksperimentalnih" tehnika daje još zanimljivije rezultate. Ova fotografija snimljena je kaleidoskopom i fisheye adapterom

s različitim objektivima i žižnim daljinama. Da ne zaboravimo da spomenemo da se na isti način mogu izraditi i prizme s većim brojem ogledala, ali više od četiri stranice daje poprilično haotičnu sliku.

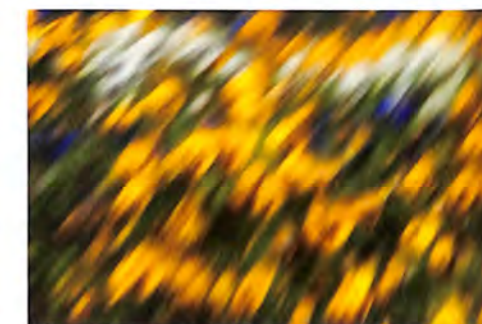
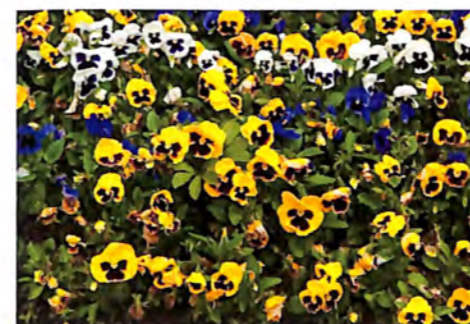
I na kraju, još jedna ideja koju je moguće izvesti i spojiti prethodnu priču s ovom. Tri ogledala zalepiti na kašir pene čije su ivice isečene pod uglom tako da se mogu spojiti u kaleidoskop, a istovremeno mogu služiti i za rasvetljavanje na terenu. Spajanje, to jest pričvršćivanje, najlakše je uraditi velkro (čičak) trakom. Kako se uvek šalimo da treba razmišljati u tri dimenzije, isprobali smo i obrnuti efekat kaleidoskop prizme, to jest kakve efekte s rasvetom možemo postići ako svetlo pošaljemo kroz ogledala. Ali to će biti neka druga priča.

DIFUZERI

FILTRI "ŠTAPOM I KANAPOM"

Iako se obično kaže da je dosad urađeno sve, ipak postoji neograničen prostor za fotografsko eksperimentisanje. Najvažnija stvar jeste da sa zaista malo novca i malo više truda možemo imati zaista efektne fotografije. Poslednji deo ove priče posvetićemo verovatno najjednostavnijim metodama kojim se obični motivi pretvaraju u nešto posebno i drugačije. Sve se svodi na korišćenje transparentnih ili polutransparentnih predmeta i materijala kojima menjamo optičke karakteristike objektivu, jednostavnije rečeno koristimo ih kao filtre. Ovakve metode posebno su korisne u analognoj fotografiji, gde nema mogućnosti za digitalnu manipulaciju.

Od debljine sloja masti nanete na staklo zavisi i jačina efekta koji dobijamo.

Čak i ako niste primenili nikakav difuzer tokom snimanja, u mraku laboratorije možete ih primeniti na identičan način, postavljanjem između objektivu i papira. Veoma zanimljive rezultate daje na primer antinjut staklo ramica za dijapozitive srednjeg formata. Ovakve ramice mogu se pronaći na fotoberzama, a obično je jedno od dva stakla sa specifičnom strukturom i u originalu je namenjeno glatkoj strani filma, to jest onaj strani na kojoj nema emulzije, kako bi se sprečila pojava interferencije i efekta obojenosti tankog sloja (kakav vidimo na po vodi razlivenoj nafti). Drugo staklo možemo koristiti za nanošenje groždane masti, gelova i sličnih materija koje mogu dati zanimljive efekte.

Stari fotografi setiče se fotografisanja kroz zategnutu najlon čarapu, a sličan princip propuštanja svetla kroz metalne mrežice koristi se danas u video rasveti. Ilustracije su snimljene u vreme zalaska sunca

i namerno im nije korigovan balans bele kako bi zadržale atmosferu večeri. Na prvu fotografiju nije primenjen nikakav filtar – ako naša priručna sredstva možemo tako da nazovemo. Druga fotografija snimljena je na izuzetno jednostavan način: zamagliti dahom sočivo ili staklo i posmatrajte scenu kroz tražilo ili na ekranu svog fotoaparata. Kako kondenzovana vodena para polako nestaje s objektivu, tako se menja i jačina efekta. Fotografisate u trenutku koji vam najviše odgovara, a s obzirom na to da je postupak moguće ponavljati koliko god puta želite, možete isprobavati i pronaći idealno „zamagljenje“ s obzirom na efekat koji dobijamo.

Kao svojevrsni filtar možemo iskoristiti i dim, koji daje specifične rezultate. Možete iskoristiti cigarete, mirišljave štapiće, a ako vam ikada zatreba efekat dima kako biste istakli trake svetla u mrčnim

prostorijama, onda upalite čaj od kamilice. Postupci sa suvim ledom, sumpornim prahom ili dim mašinama su previše skupi, komplikovani i većini nedostupni. Poslednje tri fotografije snimljene su kroz staklo na koje je naneta groždana mast, i to razmazana horizontalno, pod uglom ili nasumično. Najvažniji savet jeste da na staklo nanese minimum masti.

Pošto je nemoguće prikazati sve eksperimente na ograničenom prostoru, u dogledno vreme objavićemo i nastavak ove priče. Ujedno vas pozivamo da nam pošaljete svoje fotografije i prateći tekst o onome šta ste uradili kako bi vaš prilog postao sastavni deo nove priče. Ali upozoravamo vas da ćete onog trenutka kad pred objektiv svog fotoaparata postavite čašu, parče plastike ili stakla namazanog gelom za kosu postati svojevrsni zavisnik, i dugo ćete se igrati na ovaj način. ■

Bez difuzera

Dah na objektivu

Mast na staklu razmazana horizontalno, pod uglom i haotično

Photoshop i AUTOMATIZACIJA

procesa obrade fotografija

1

Piše Milan Živković

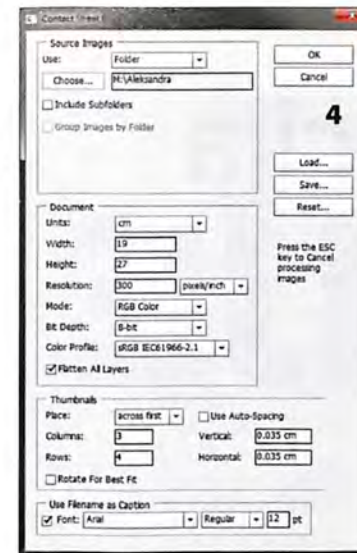
VELIKI JE BROJ KORAKA I POSTUPAKA KOJE TOKOM OBRADJE DIGITALNIH FOTOGRAFIJA NEPREKIDNO PONAVLJAMO. PHOTOSHOP NAM, NA NEKOLIKO NIVOVA, NUDI MOGUĆNOST DA UBRZAMO RAD. IPAK, I DALJE OSTAJE OTVORENO PITANJE: ZAŠTO IH NE KORISTIMO?

Najveći broj korisnika uči metodom pokušaja i ispravljanja greški, pa stoga ne čudi da automatizaciju procesa obrade digitalnih fotografija koristi mali broj ljudi. U prvom delu priče o automatizaciji posvetićemo se alatima sakupljenim iza naziva Automate. Kako je naš moto „manje vremena pred računom daje više vremena za fotografisanje“, priča o ovakvim procesima u najpoznatijem editoru digitalnih slika prosto se nametnula. Inicijalna ideja pojavila se kada je kolega, koji je video priču o kaleidoskopu, konstatovao da se to može raditi i u Photoshopu, ali da je neophodno koristiti akcije. Drugi važan razlog jeste nepre-

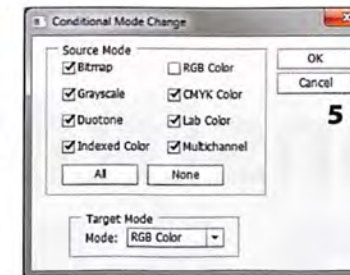
kidno unapređivanje segmenata ovog programa, tako da sada verzije CS6 i CC imaju i novitete. Ali o tome malo kasnije.

Dve najvažnije stvari u procesu automatizacije, koji ujedno znači i enormne uštede u vremenu, jesu akcije koje, kada ih sačuvamo, koristimo na jednoj fotografiji ili rad s takozvanim batch fajlom (ime dobijeno po ekstenziji izvršnih .bat fajlova) kada akciju primenjujemo na grupu fotografija. Ipak, pre no što pređemo na korišćenje akcija, da vidimo šta od automatizovanih procesa imamo na raspolaganju, ne računajući akcije koje stižu uz program. Od automatskih opcija na raspolaganju su dve grupe:

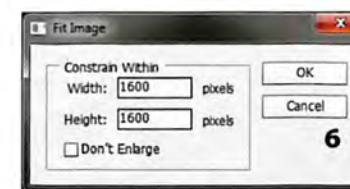
Automate i Scripts. Nepoznat je razlog zašto ove mogućnosti koristi mali broj ljudi. Uglavnom, ako vam je tokom rada neophodno da fotografije ispravite i odsečete s osnove, promenite njihov kolorni prostor, dovedete ih na definisane dimenzije, ispravite eventualne greške objektivna i od rezultata na kraju napravite svoju prezentaciju, sav neophodan alat nalazi se u prvom meniju s nazivom **Automate**. Alati **Merge to HDR Pro** i **Photomerge** namenjeni su izradi fotografija proširenog dinamičkog opsega i panorama i o njima smo ponaosob pisali ranije, što ne znači da u neko dogledno vreme nećemo da se pozabavimo istom temom.

Jedna od alatki namenjenih automatizovanom radu bila je **Contact Sheet** (4). Namerno je upotrebljeno prošlo vreme jer ovaj alat nećete pronaći u svom najnovijem Photoshopu. S obzirom na integrisanje sistema Adobe, inženjeri su je zamenili novim opcijama koje su sada deo programa Bridge. Naravno da sledi odgovor na pitanje odakle ona sada tu, i to u najnovijoj verziji – Photoshop CC. Pošto je sve stvar navike, a da oni koji brinu o programu i korisnicima ne budu isključivi, ostavili su nam mogućnost da dodamo sve ono što smo koristili i na šta smo navikli. Uglavnom, **Contact Sheet** bismo mogli da poistovetimo s izradom indeks printa odnosno digitalne kontaktne kopije. Rad s ovim alatom je veoma jednostavan, a neprekidno

ponavljamo tu reč jer je to osnovna karakteristika automatizacije procesa rada unutar Photoshopa. Redosled podešavanja je sledeći: definišite folder i ako treba podfoldere s fotografijama, prema štampaču odredite veličinu radne površine, broj redova i kolona, rezoluciju i definišete da li će fotografije imati potpis, to jest ubačen naziv ispod slike. U zavisnosti od broja i veličine

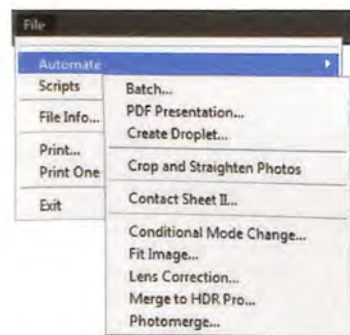
fotografija, kao i snage računara, zavisice vreme neophodno da se proces završi, ali u osnovi sve ide veoma brzo. Peta po redu jeste opcija **Conditional Mode Change**. Veoma je korisna kada fotografije različitih kolornih prostora treba prevesti u jedan, a posebno je efikasna ukoliko je iskombinujemo s opcijom **Droplet**. Za sve koji imaju potrebe da serije fotografija dovode na određene dimenzije tu je i automatizovana opcija

Kako od jednostavnih stvari napraviti komplikovane? U osnovi to i nije težak proces, a razlog što tekst počinje ovako upravo je opcija Contact Sheet, koju nećete pronaći u najnovijim verzijama Photoshopa. Budući da joj je osnovna namena da na lak način napravimo digitalni index print, mnogi je smatraju veoma korisnom. Slična stvar desila se i s još nekim opcijama, a svakako najveća promena jeste uvođenje ImageKit protokola umesto Twain drajvera namenjenih skenerima. Novi Photoshop često ne prepoznaje stare uređaje tako da direktan uvoz skenirane slike nije moguć. Ukoliko nemate često potrebe za ovakvim poslovima, onda to i nije problem ali šta raditi ako su stvari drugačije? U vreme kada se pojavio

Photoshop CS 6 postalo je jasno da ova opcija više ne postoji. Na brojnim forumima vodile su se rasprave o tome šta raditi kako bi Twain protokol ponovo postao funkcionalan. Pošto nijedno od ponuđenih rešenja nije bilo jednostavno, a često ni funkcionalno, otišli smo na Adobeov sajt s nadom da su možda razmišljali i o ovom problemu. Da ne dužimo priču, na sajtu se nalazi kompletna „zakrpa“ koja u život vraća sve one opcije kojih standardno više nema, uključujući i Contact Sheet i Twain drajvere. Adresa je <http://helpx.adobe.com/photoshop/kb/plugin-photoshop-cs61.html>, a postupak zahteva da fajlove s određenom ekstenzijom jednostavno iskopirate u odgovarajući folder.

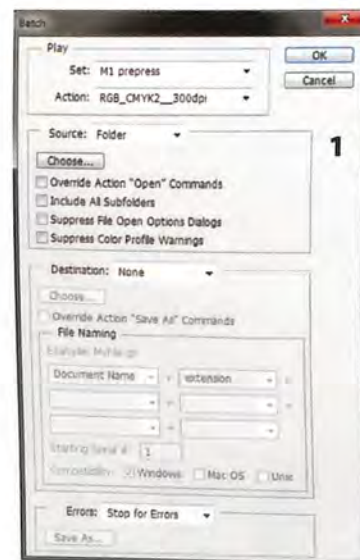
Fit Image. Dovoljno je ukucati željenu visinu i širinu i program će automatski dovesti dužu stranu fotografije na meru. Praktično to znači da ako treba slati fotografije dimenzija 3000 x 2000 piksela, u oba prozora ukucamo brojke 3000, tako da ćemo automatski dobiti i horizontalne i vertikalne fotografije u istim, zadatim dimenzijama. Poslednji u nizu prikazanih alata jeste **Lens Corrections**, a ime objašnjava njegovu funkciju. Iako se većina

fotografija danas „otvara“ i obrađuje pomoću Adobe Camera raw dodatka, gde već postoji sistem korigovanja grešaka objektivna, to ponekad može biti dugotrajan posao, posebno ako nam nije potrebna dodatna obrada. Program će primeniti profil koji mi izaberemo ili će automatski primeniti najbolju opciju. Nakon toga će korigovati sve ili samo problem na koji mu ukažemo: vinjetiranje, hromatske aberacije i distorzije.

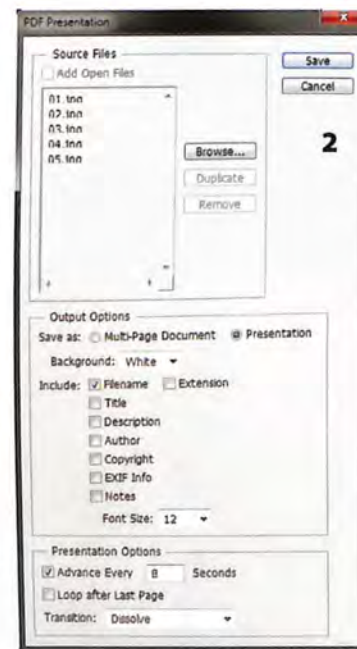

File > Automate

Prva opcija padajućeg menija Scripts jeste **Batch** – ona koju ćemo često koristiti (1). Daje nam mogućnost da definišemo koju akciju, i iz kog seta akcija, primenjujemo na određeni folder, uključujući i njegove podfoldere. Veoma je važno da definišete mesto gde će rezultat biti sačuvan, a to se radi u prozoru **Destination**. Tokom rada možemo i reimenovati fajlove na nekoliko načina. Sledeća opcija biće od posebne važnosti svima kojima treba prezentacija u .pdf formatu. Dovoljno je kliknuti na **PDF Presentation** (2), odabrati fajlove, vrstu prezentacije, boju podloge i vrstu tranzicije. Idealna je i za prezentacije gde je važno postaviti imena autora i fotografija, jer ima opciju i za vrstu posla.

Treća opcija, **Droplet**, podrazumeva kreiranje malih specifičnih aplikacija. To je, u stvari, akcija koja se ponaša kao odvojeni program i radi tako što fajlove, na koje želimo da delujemo, jednostavno prevučemo na ikonu dropleta. Ovakav način rada, pomalo neopravdano ali sasvim razumljivo, koristi mali broj ljudi jer svi koriste standardne akcije. Ipak nije loše znati da postoji, jer je lako možemo iskopirati i nositi sa sobom zajedno s fajlovima.

Još jedan alat koji samo mali broj ljudi koristi, a može drastično da vam ubrza rad, jeste **Crop and Straighten Photos**. Ukoliko ste, na primer, skenirali zajedno nekoliko malih fotografija, njihovo razdvajanje može da potraje jer je neophodno selektovati svaku pojedinačno, iskopirati je i potom

ispravljati. Dovoljan je samo jedan klik na ovu opciju pa da vam Photoshop veoma brzo obavi ovaj dosadan i dugotrajan proces. Važno je znati da ovaj alat funkcioniše i u okviru selekcije. Drugim rečima, dovoljno je napraviti selekciju oko željenog dela i program će „izvući“ samo njega.

UTOK

TABLET
UTOK 1010Q

1.0 GHz QUAD-CORE

10.1" IPS 1280 X 800 PX

8GB INTERNA MEMORIJA

Lithium Polymer 1 GB RAM

BATERIJA 2 MPiX

LI-PO 6000 mAh

micro USB WIFI

BLUETOOTH

ANDROID OS 4.2

ALLWINNER A31S

Sekundarna konstrukcija KADRIRANJE

KADRIRANJEM DOVODIMO OBJEKTE (REKVIZITE) U FOTOGRAFIJI U MEĐUSOBNI ODNOS, A STVARAMO I ODNOS IZMEĐU OBJEKTA I RAMA FOTOGRAFIJE. Taj odnos može da bude predmetni i/ili likovni

Piše Vladimir Červenka

Prvi konstruktivni postupak jeste rad s rekvizitom – primarna konstrukcija, drugi rad s kadrom – sekundarna konstrukcija. Pojam „kadar“ i „kadrirati“ možemo da definišemo kao svesnu i ciljnu manipulaciju fotoaparatom čija je svrha likovni zapis, a sve u cilju ostvarenja autorske namere – stvaranje slike zamišljenog i razumljivog sadržaja konačne fotografije. Manipulacije fotoaparatom i postupci koji imaju likovni značaj i funkciju su sledeći:

- „uramljivanje stvarnosti“ – kadriranje u užem smislu,
- izbor tačke snimanja – postavljanje fotoaparata u prostor,
- izbor objektivna – određivanje vidnog ugla i prikaza perspektive,
- podešavanje optičke osovine objektivna – decentriranje u odnosu na ravan oštine (ispravljanje padajućih linija i sl.),
- određivanje osobina medija zapisa – izbor materijala ili podešavanje senzora,
- intervencije kod prolaza svetlosnih zraka kroz objektiv,
- određivanje ekspozicije – tehnička i likovna funkcija,
- podešavanje blende – tehnička i likovna funkcija,
- izoštravanje – tehnička i likovna funkcija,
- pritiskanje okidača – određivanje trenutka ekspozicije.

Ovim postupcima definišemo predmetni i likovni sadržaj, kao i tehnički kvalitet fotografije. Pored kreativnog i likovnog značaja, neki od ovih postupaka imaju i tehničku funkciju, tako da fotograf mora da uskladi likovne zahteve s tehničkim parametrima. Nešto određujemo pre početka snimanja, nešto rešavamo u toku snimanja, nešto prepuštamo automati. Pre „okidanja“ sve treba da bude usklađeno, u jednom trenutku, po kome se fotografija razlikuje od svih ostalih umetnosti, rešavamo najbitnije – dovodimo sve konstruktivne i kompozicijske elemente u međusobnu zavisnost! Svi postupci kadriranja treba da budu podređeni realizaciji fotografije, tako da njen sadržaj neposredno posle trenutka ekspozicije bude 95 do 99 odsto konačan!

Fotograf pre svega mora da ima autorsku zamisao, da shvata značaj motiva i odluči koju misao, ideju, informaciju ili emociju želi da prenese posmatraču fotografije! Srećne slučajnosti postoje, ali osnova svake dobre fotografije jeste precizna i jasna autorska zamisao; što tačnije fotograf zna šta hoće da ima na snimku, tim je veća mogućnost da na njemu to i bude. Autor mora „vi-

PRAG – NUSLE, 1970.

Opšti plan – Veliki total: ovaj kadar prikazuje veliku ambijentalnu celinu – gradski eksterijer. Figure pešaka su male i na prvi pogled ništa ne „rade“, ali prisustvo ljudske figure je samo po sebi „dogadaj“ koji oživljava prostor. Zgrade i automobili napravljeni su ljudskom rukom tako da imamo predstavu o njihovoj veličini, a prisustvo ljudskih figura tu veličinu dodatno naglašava.

TUNIS – 2007.

Opšti plan – Total: naglašava prisustvo čoveka u datom prostoru. Iako je ljudska figura na ovoj fotografiji mala, jasno se vidi šta radi, odnosno „ne radi“, pošto se odmara – ali i to je „dogadaj“! Bez ove figure fotografija bi bila prazna, a pošto se nalazi u donjem desnom uglu kadra, ona predstavlja svojevrstu tačku koja je „zatvara“. (fotografija gore-levo)

PLES 1976.

Opšti plan – Polutotal: naglašava akciju u datom ambijentu. U zavisnosti od veličine rama naglasak može da bude na akciji ili na prostoru u kome se odvija. U ovom slučaju naglasak je na ličnostima aktera događaja i scenskoj akciji, dok je ambijent potisnut suženim ramom, ali i dovoljno informativan. (fotografija gore-desno)

deti“ konačnu fotografiju pre nego što počne da snima kako bi mogao da isplanira realizaciju svoje zamisli.

URAMLJIVANJE STVARNOSTI

Izrazom „kadar“ označavamo deo prostora koji zahvata vidno polje objektivna. Kadar definišu dve vertikalne i dve horizontalne linije koje formiraju kvadrat ili pravougaonik. U bukvalnom prevodu francuska reč „cadre“ znači ram, tako da u fotografiji reč kadrirati koristimo za postupak „uramljivanja stvarnosti“. Kadriranjem dovodimo objekte (rekvizite) u fotografiji u međusobni odnos, a stvaramo i odnos između objekta i rama fotografije. Taj odnos može da bude predmetni i/ili likovni. Kadriranje je konstruktivni postupak kojim određujemo sadržaj vidnog polja objektivna i rešavamo probleme kompozicije – smeštanje figura na dvodimenzionalnu površinu, a izbor veličine kadra jedan je od načina da uklonimo suvišne predmete ili dodamo potrebne.

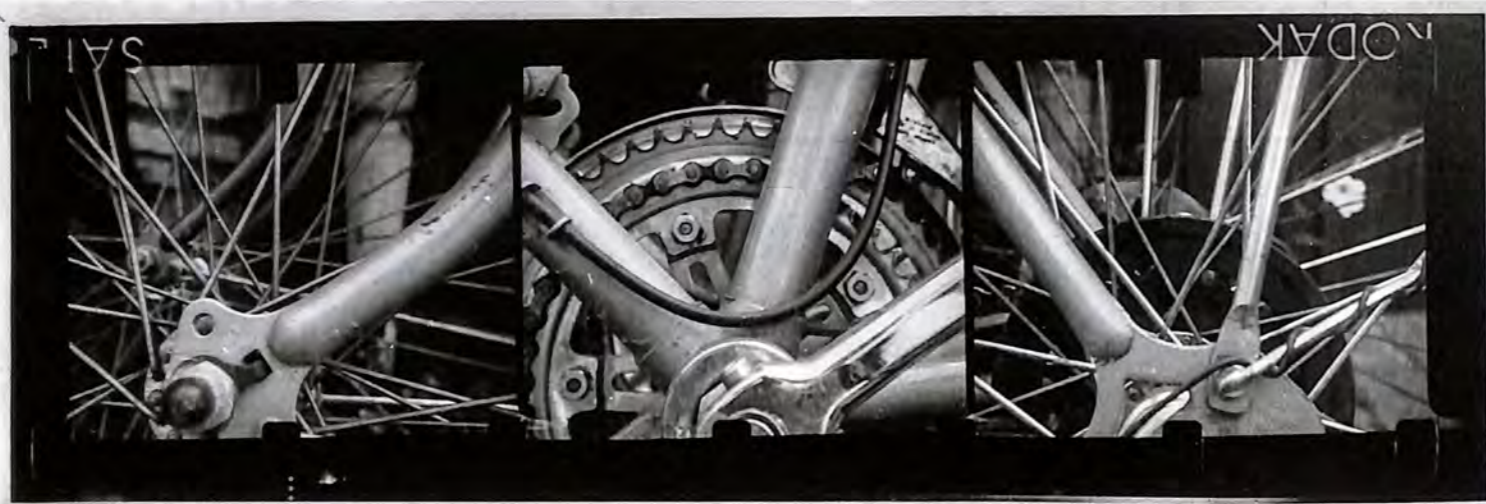
Uramljivanje stvarnosti tipično je za „fotografsko viđenje“. Čovek posmatra stvarnost očima, ali „vidi“ mozgom, opaža selektivno i na svoj način subjektivno, registruje samo šta ga zanima, ono što želi ili mora da vidi. Ovaj način gledanja označavamo pojmom „ljudsko viđenje“. Fotoaparat se „ponaša“ objektivno i registruje sve što se nalazi u vidnom polju objektivna, i zbog toga na snimku biva mnoštvo sporednih i beznačajnih stvari. Ovo „viđenje“ je karakteristično za mehaničku repro-

dukciju stvarnosti. Ukoliko fotoaparatom manipuliše fotograf koji bira elemente važne za sadržaj fotografije a potiskuje sporedne, govorimo o fotografskom viđenju. Između ljudskog i fotografskog viđenja postoji mnoštvo drugih razlika, a spomenućemo samo neke:

1. Žižna daljina i vidni ugao oka su nepromenljivi, dok kod fotoaparata imamo mogućnost promene žižne daljine objektivna i vidnog ugla do 180° i više.
2. Mozak automatski „ispravlja“ padajuće vertikalne dok ih objektiv verno reprodukuje, i gledalac to vidi kao grešku.
3. Ljudski vid opaža stvarnost u bojama, dok u fotografiji možemo da je reprodukujemo u boji i crno-belim tonovima.
4. Oko nije u stanju da akumulira svetlo (u mraku vidimo loše), dok u fotografiji možemo da akumuliramo svetlo dužinom ekspozicije.
5. Oko je osetljivo samo na deo elektromagnetnog spektra koji zovemo svetlom, fotografski senzori registruju i druge vrste zračenja – infracrveno, ultraljubičasto, rendgensko.

RAM FOTOGRAFIJE – LJUDSKO I FOTOGRAFSKO VIĐENJE

Ljudsko oko je optički sistem analogan fotoaparatu, tako da ljudsko viđenje funkcioniše slično kao i fotografsko viđenje. Međutim, ljudski mozak koriguje

IZ CIKLUSA VELOSIPEDI – TRIPTIH, 1996.

Krupan plan – Veliki detalj: neobičajan pogled na detalj bicikla koji bismo u ljudskom viđenju uočili jedino puzeći po zemlji, naglašava značaj predmeta i eliminiše pozadinu.

naša vizuelna opažanja na osnovu znanja i iskustva – često vidimo stvari onako kako „bi trebalo“, a ne onako kako stvarno izgledaju. Fotograf poseduje i ljudsko i fotografsko viđenje: kada fotografiše, on uramljuje realnost, ali ima pregled cele situacije tako da njegov mozak „vidi“ i pamti kompletan sadržaj scene. Na drugoj strani, gledalac vidi samo to što je uramljeno na fotografiji – nema predstavu o prostoru i okolnostima u kojima je fotografija snimljena. Ova činjenica je uzrok čestih nesporazuma između neiskusnih fotografa i posmatrača – autor je „video“ nešto u prostoru i ubeden je da to postoji i na fotografiji, ali gledalac to ne vidi. Iskusan fotograf prilikom snimanja apstrahuje ljudsko viđenje i strogo vodi računa da sadržaj bude potpuno jasan gledaocu.

Zato početnik mora naučiti da posmatra svet oko sebe onako kako ga „vidi“ fotoaparata – monokularno i „uramljeno“, to jest da gradi osećaj fotografskog viđenja stvarnosti i sposobnost da razlikuje oba viđenja (ljudsko i fotografsko). Mora mnogo da vežba kako bi

KENEDI 1977.

Srednji plan – Poludetalj: ovaj plan je nešto između poludetalja i američkog plana – ram seče figuru između struka i kolena, što je prihvatljivo jer je definicija rama samo okvirno uputstvo kako postupiti, a nama ostaje kreativna odluka kako da ram prilagodimo svojoj autorskoj zamisli. Amerikanci je nastao u Holivudu prilikom snimanja kaubojaca, kao rezultat potrebe da se akcija ruku prenese ispod pojasa – kauboj vadi pištolje iz futrole. U fotografiji ga koristimo onda kada se ruke nalaze i nešto „rade“ ispod pojasa. „Snap shot“ fotografija ima nekoliko gresaka (odsećena leva saka, kuća u pozadini je nakrivo), koje su nastale zbog brzine reakcije presudne za beleženje pravog trenutka – inscenirani ponovljeni snimak sigurno ne bi bio tako neposredan. Naglašava ljudsku figuru i akciju, ali sadrži i dovoljno informacija o ambijentu.

navikao da u tražilu odmah vidi razliku između ljudskog i fotografskog viđenja. Početnik treba da se navikne da kroz tražilo ne gleda kao kroz prozor, već da se trudi da, osim događaja, uoči i međusobni odnos predmeta kao i njihov odnos spram rama fotografije. Kadriranjem kroz tražilo predmete opažamo odvojeno od okoline, a „uramljeni“ objekat daje bolju predstavu o izgledu budućeg snimka. Druga pogodnost je što lakše možemo da prosudimo perspektivu fotografije, da uočimo padajuće linije, deformacije širokougaonog objektivna i potiskivanje prostora kod teleobjektiva, koje kod biokularnog gledanja ne uočavamo.

Američki fotograf Andreas Fajninger (Andreas Feininger) preporučuje početnicima da za vežbanje fotografskog viđenja i kadriranja koriste stare fotoaparate tzv. pločaste s „harmonikom“ – mehom i mat staklom (format 6x9, 9x12 ili 13x18 cm). Na mat staklu možemo sagledati sliku sveta okrenutog naopačke, sliku koja nije ulepšana optičkim sistemom SLR fotoaparata, a mnogo je nežnija od sintetički usavršene slike koju vidimo na displeju digitalnih fotoaparata. Ovi fotoaparati nam omogućavaju da kadriramo, pratimo dubinsku oštrinu, studiramo objekte – materiju, boju, položaj svetla i senke. Polazimo od neoštre slike koja gubi karakter stvarnosti pošto predstavlja skup različito raspoređenih mrlja, površina, boja, svetla i senki; na taj način raspored površina postaje pregledniji pošto oštri realistični znaci snimka potiskuju apstraktnu likovnost slike. Postepenim izoštravanjem slike potiskujemo apstraktnost – na nama je da odlučimo u kolikoj meri. Ukoliko želimo realistički prikaz stvarnosti, trudimo se da fotografija sadrži što manje neoštrih površina, i obrnuto: ukoliko želimo likovni prikaz, naglašavamo u manjoj ili većoj meri neoštre površine. Ovi fotoaparati imaju mogućnost vertikalnog i horizontalnog pomeranja optičke osovine objektivna tako da početnik može da shvati problem ispravljanja padajućih linija i da uvežba njihovo korigovanje.

VELIČINA KADRA

Osnovni parametar kadra je njegova veličina, to jest veličina scene koju zahvatamo vidnim uglom objektivna i način na koji prikazujemo ljude, predmete, ambijent. Određivanje veličine kadra zavisi od izbora pogodne tačke snimanja, udaljenosti fotoaparata od objekta i od žižne daljine objektivna. Veličinu kadra određujemo prema normalnom pogledu na ljudsku figuru koja nam

služi kao merilo na osnovu kojeg određujemo veličinu ostalih predmeta koji se nalaze u kadru, a za opis veličine kadra možemo da se poslužimo filmskom podealom, koja obuhvata tri osnovne vrste kadra i nekoliko podvrsta – ukupno sedam stepena:

1. OPŠTI PLAN – OP:

– Veliki total – VT: prikazuje veliki prostor u kojem je ljudska figura prikazana kao mali detalj.
– Total – T: naglašava ljudsku figuru u datom prostoru.
– Polutotal – PT: prikazuje figuru od nogu do glave.

2. SREDNJI PLAN – SP:

– Američki plan (ameriken) – AP: prikazuje figuru od kolena do glave.
– Poludetalj – PD: prikazuje figuru od pojasa do glave.

3. KRUPNI PLAN – KP:

– Detalj – D: prikazuje figuru od ramena do glave ili samo glavu.
– Veliki detalj – VD: prikazuje samo detalje (usta, nos itd.).

Ove odrednice su relativne i pomoćne. Određivanjem veličine kadra odgovaramo na pitanja: gde?, ko?, šta?, to jest gde se zbiva događaj koji opisujemo, ko su akteri zbivanja i šta se događa. Veliki total, total i polutotal služe za orijentaciju gledaoca u prostoru u kom se odigrava scenska radnja (akcija), odnosno prikaza mesta događanja i njegove atmosfere – događaj je samo u naznaci.

Polutotal, ameriken, poludetalj i krupan plan koristimo za opisivanje događaja, to jest za jasan i razgo-

vetan prikaz ličnosti, njihovih odnosa, a donekle prikazuju i ambijentalnu atmosferu.

Krupni plan i veliki detalj dočaravaju raspoloženje, daju ličnostima karakter, naglašavaju njihov izraz i otkrivaju njihov značaj. To su najupečatljiviji kadrovi s naglašenim emotivnim dejstvom.

Najdelotvorniji i najefektniji kadrovi su polutotali, srednji planovi i krupni planovi. Polutotali naglašavaju ljudsku figuru i gestikulaciju, pozadina (ambijentalna celina) manje ili više je potisnuta i samo stvara atmosferu, daju dovoljan prostor za pokret ljudske figure, izražavaju pre spoljašnji nego unutrašnji događaj. Srednji planovi, slično kao i krupni, koncentrišu pažnju gledaoca na figuru, potiskuju ambijent i izazivaju osećaj bliže psihološke komunikacije između figure na fotografiji i gledaoca, naglašavaju mimiku i izraz lica.

U tehničkoj i naučnoj fotografiji detalj i veliki detalj omogućavaju viđenje stvarnosti kakvo je ljudskom pogledu nedostupno. Makro i mikro planovi većinom imaju samo informativnu funkciju, ne i psihološki učinak, ali često plene svojom skrivenom lepotom. ■

Nastavak u sledećem broju.

PORTRET – MODNA FOTOGRAFIJA 1995.

Krupan plan – Detalj: naglasak je na raspoloženju i izrazu modela, pozadina je potisnuta neoštrinom i nema informativni značaj, modni detalji su naglašeni pomalo neobičajenim korišćenjem rama slike koji seče glavu modela.

Prsti su priručno pomagali za kadriranje koje nam uvek stoji na raspolaganju. Približavanjem improvizovanog rama očima simuliramo vidno polje širokougaonog objektivna, udaljavanjem – vidno polje teleobjektivna.

Poslovni informacioni sistemi

- savremeni ERP informacioni sistemi
- web aplikacije
- mobilni uređaji
- upravljanje ljudskim resursima
- proverena platforma MS-SQL Server
- AB Soft Cloud
- elektronsko upravljanje dokumentacijom

Gospodara Vučića 21 • Beograd • tel: +381 (11) 38.11.500
www.absoft.rs • office@absoft.rs

UVAC

zadivljujuće i mistično lep

Tekst i fotografije: Fadil Šarki

KAD POKAZUJEM FOTOGRAFIJE UVCA PRIJATELJIMA I FOTOGRAFIMA, A ČINIM TO POSLEDNJIH DVANAEST GODINA, NAKON POČETNOG UZBUĐENJA REDOVNO ČUJEM ZBUNJUJUĆE PITANJE: „A GDE JE TO? NIJE VALJDA KOD NAS?“ DA, KOD NAS JE – SLEDI MOJ ODGOVOR. TA DESTINACIJA SE NALAZI NA NEKIH SAT VREMENA OD BUČNE I LIMENIM ČUDOVIŠTIMA PRETRPANE MAGISTRALNE KA CRNOGORSKOM PRIMORJU

ČUVENI MEANDRI I VIDIKOVAC MOLITVA – s ovog mesta snimljena je većina fotografija Uvca

MALO ISTORIJE

Reka o kojoj je reč zove se Uvac, izvire nadomak Sjenice, i njene snažne struje vekovima su usecale korito formirajući kanjonske doline veoma strmih krečnjakih litica, povremeno visokih i preko 350 m. Probijajući se ispod planina Javor i Zlatar, nastavlja je svoj pohod ka severozapadu između pribojskog Crnog vrha i Zlatibora, ispod čijih brda je usekla nov kanjon žureći da se na granici s Bosnom spoji s još jednim rečnim draguljem – rekam Lim. To je bilo nekada. Danas reke više nema. Postoje jezera kojima je čovek ukrotio ovu titansku snagu i pretvorio je u poslušnog slugu. Uspeo je snagu da ukroti, ali nije oduzeo privlačnost i lepotu kojom se okružila ta, nekad divlja i neobuzdana planinska lepotica.

KAKO STIĆI – magistralom ka crnogorskom primorju preko Nove Varoši, Zlatara do Sjenice ili preko Golije i Ivanjice, takođe do Sjenice.

Tri jezera

Čitavih pedeset godina čovek zauzdava nemirne tokove ove reke, i tako je stvorio tri jezera. Uvačko je ono koje dominira na fotografijama, u turističkim prospektima i na mnogobrojnim sajtovima. Uvačko jezero se prostire u dužini od 25 kilometara, a na nekim mestima dostiže dubinu od čak stotinu metara. Na jednom delu ima vrlo lepe meandre, neke od čak 270 stepeni! Oni su prirodan fenomen kakvog nema na našim prostorima, zbog čega ova reka i jeste toliko privlačna.

Odmah od brane koja je ovu reku ukrotila, počinje drugo, Zlatarsko jezero, oaza mira i tišine, koju putnici ka Crnogorskom primorju prepoznaju, jer ko se još nije zaustavio kod brane na Kokinom brodu da popije kafu ili pojedje teleću čorbu.

Treće se zove Radojnjsko, a počinje od pomenute brane na Kokinom brodu i nastavlja prema Priboju. Vode Uvca se iz ovog jezera sprovode tunelom dugim oko osam kilometara, pa dalje kroz dve cevi i padom od 370 m, do turbina HE Bistrica, i odatle otiču u Lim. Većina misli da se tu završava priča o ovoj reci. Ali ne, nastavak priče znaju malobrojni, najviše planinari i oni koji uvek žele da vide još. Ono malo vode što napusti Radojnjsko jezero drugim putem i dalje zove se reka Uvac. Nastavlja sada slobodno, bez straha da će je pretvoriti u četvrto jezero, i probijajući se podno Zlatibora gradi kanjon čija se lepota teško da opisati, naročito ako

ga pohodite u kasnu jesen, krajem oktobra. Prohodan deo kanjona je od manastira Uvac, pa 6–7 kilometara do mosta na Rači, posle koje Uvac postaje granica s BiH, da bi se kasnije susreo sa svojim otkinutim vodenim telom – rekam Lim. Nešto južnije nalazi se Manastir Dubrava, podignut donacijama naših ljudi koji žive u inostranstvu.

Kako stići

Jedan od načina je „magistralom“ ka Crnogorskom primorju preko Nove Varoši, Zlatara do Sjenice. Drugi je preko Golije i Ivanjice, takođe do Sjenice. Poseta prvom i najatraktivnijem, Uvačkom jezeru počinje od Sjenice, jer je ono nadomak ovog grada. Automobilom ili autobusom, svejedno. Ako idete svojim automobilom preko Ivanjice, ne morate ići do Sjenice jer je skretanje do kampa Markova ravan s ovog puta desetak kilometara pre grada. Postoji putokaz i ne možete ga promašiti. Odatle do kampa vodi makadamski put dužine oko dva kilometra. Kamp, doduše, nije ono što zamišljate. To je više improvizovan prostor pored jezera gde možete podići svoj šator, a toaleti su iz vremena naših baka. Na raspolaganju imate česmu za umivanje. U kampu su neki ljudi dovezli svoje prikolice, i tu se možete dogovoriti da se hranite.

Tu u kampu možete dogovoriti obilazak reke i kanjona čamcima, kao i posetu nekoj od pećina, za sada samo Ledničkoj pećini. Na tom putu čuvari će se zaustavljati na mestima gde su gnezda beloglavog supa, pa možete snimiti fotografije za pamćenje.

BELOGLAVI SUP

Priča o beloglavom supu zaista je impresivna, jer ovaj čistač prirode s neverovatno jakim imunim sistemom, održava lanac ishrane na visokom i bezbednom nivou. A bio je veoma ugrožen. Na teritoriji uvačkih jezera je 1990. bilo samo sedam jedinki ove retke ptice, i bila je praktično pred izumiranjem. Srećom, 1994. godine osnovan je Fond za zaštitu ptica grabljivica i otvoreno je hranilište na koje se redovno ližnose tela uginulih životinja i otpad iz klanice. Danas se na ovom području nalazi 67 gnezdećih parova, to jest 300 jedinki, pa je čak kolonija ovih ptica postala jedina od najvećih na Balkanu!

Ako je cilj vaše posete prvenstveno beloglavi sup, onda je lokacija na kojoj se treba smestiti na suprotnoj strani od kampa Prevala, kod brane Uvačkog jezera, jer je najveće hranilište ove ptice na visoravni koja se nalazi iznad litica koje se pružaju iza brane i odakle sada počinje Zlatarsko jezero. (Najbliže ovoj lokaciji je domaćinstvo Gujanić Mice i Ljubinke, o kojem će biti reči u nastavku teksta).

Čekajući hranu, veliki broj ovih ptica smesta se na obližnje stene „pozirajući“ mnogobrojnim fotografijama koji s Uvačke brane, uz pomoć dugih cevi od 1000 mm, nastoje da snime uzbudljive fotografije. Neverovatan je prizor kruženja desetina ovih „jedrilica“ iznad glava, dok čekaju da im rendžeri serviraju gozbu na hranilištu. Ako kontaktirate sa specijalnim rezervatom prirode i izrazite želju da odete na hranilište i odande fotografirate, bez brige, sigurno će vam izaći u susret. Nemojte činiti to na svoju ruku jer je zabranjeno.

Za mnoge, kolonije beloglavog supa mogu biti i glavni razlog dolaska. Ove, od pamtiveka kraljevske ptice imaju raspon krila veći od tri metra, a njihov let uzbuđuje čak i inženjere aeronautike. Njihov let je rasterećen svakog napora jer jedre po termalima – toplim vertikalnim stubovima vetra, prelazeći ogromna rastojanja, a da nijednom ne zamahnu krilima. Ovaj izlet traje oko tri sata i košta 900 dinara.

Vidikovac Molitva

Jedna od najposećenijih je staza od kampa Markova ravan do vidikovca „Molitva“, odakle su sve one nezaboravne fotografije koje vidate, a koje vam nudi i pisac ovog teksta, koji je na njemu bio bar dvadeset puta, isključivo pešice iz različitih pravaca. Namerno naglašavam to „pešice“ jer se do ovog vidikovca prilično zamršenim seoskim i šumskim putevima može stići automobilom u letnjim mesecima i džipom u zimskim. Ako niste vični snalaženju u prirodi, dobro je uzeti vodiča,

mada je staza uočljiva i nije zahtevna. Odavde do „Molitve“, sa zadržavanjem na mestima koja su takođe svojevrsni vidikovci, treba oko dva i po sata. U povratku nešto manje. Upozorenje za manje iskusne: ne krećite na ovu turu ako se sprema ne vreme ili spušta magla.

Druga strana kanjona

Na samom početku kanjona, u blizini kampa Markova ravan, podignut je viseći most koji pomaže meštanima okolnih sela da bolje komuniciraju međusobno i s obližnjim gradovima. Kretanje ovom drugom obalom preporučujem samo iskusnim planinarima, a ako se dogovorite s vodičem, bićete nagrađeni neverovatnim pogledom s leve strane kanjona, čije su strme litice pohodili retki privilegovani. Posebna priča jesu sela s ove strane Gornje i Donje Lopiže, razbacani dragulji seoskih domaćinstava čiji se stanovnici obraduju svakom posetiocu. Ne postoji prihvatljiv izgovor da ne svratite na domaću rakiju od šljive ili divlje kruške, pitu od sira ili heljodpitu. Ovi ljudi će vam, otvorivši svoja vrata, otvoriti i intimu svog doma. Nije mali broj onih koji su ovamo stigli s nekom kolonom planinara, a danas dolaze sami.

Specijalni rezervat

Uvac je zaštićeno prirodno dobro od izuzetnog značaja koje se zvanično zove SPECIJALNI REZERVAT PRIRODE „Uvac“. O njemu se stara Fond za zaštitu ptica grabljivica „Beloglavi sup“, čije je sedište u Novoj Varoši. Pre nego što podete na put, bilo bi dobro da posetite njihov zvanični sajt www.uvac.org.rs, jer ako je država nešto stavila pod zaštitu, onda tu važe i propisi kojima se morate upravljati. Naime, osim beloglavog supa, rezervatom kruže – doduše još ne lete – i rendžeri koji se o njemu brinu. Brinu o tome da li ste, na primer, platili ulaz u rezervat u iznosu od sto dinara. U suštini, boravak i kretanje rezervatom nisu dozvoljeni, a da pre toga niste upoznali rendžere s ciljem svog boravka.

HRANILIŠTE SUPOVA

Na tačno određenom mestu – hranilištu, supovi dolaze jednom dnevno da se hrane strvinom koju su im pripremili rendžeri koji se, pored Uvca, staraju i o supovima.

BELOGLAVI SUP U LETU

RENDŽERI PRIPREMAJU HRANU SUPOVIMA

Smeštaj, hrana, vodič

Nisam zaboravio ni one koji bi da dođu autobusom, nemaju šator i ne znaju ništa o Uvcu. Turističke organizacije s ovog prostora nemaju baš neku strategiju razvoja turizma, tako da je privatnom sektoru ostavljeno da se snalazi i organizuje. I dok sam se pre petnaest godina dovijao kako da nađem smeštaj, danas je to mnogo lakše i udobnije.

U Sjenici postoji nekoliko hotela koji nude dobar smeštaj, a naročito hotel u čiji sam se kvalitet usluge, smeštaja i hrane uverio nekoliko puta. To je hotel „Borovi“ <http://hotelborovi.com/>. Cene u ovom hotelu su sledeće: Pansion – 3.000 dinara; polupansion – 2.600 dinara (po osobi); pre-

nočište s doručkom u dvokrevetnoj sobi – 2.000 dinara; prenočište s doručkom u jednokrevetnoj 2.300 dinara (po osobi).

I da ne bih negde pogrešio, daću vam kontakt s osobom koja rukovodi udruženjem građana koje nudi usluge smeštaja, ishrane, vodiča za rezervat, pa čak i za obližnje planine: Goliju, Jadovnik i Zlatar. Nude i uslugu prevoza džipovima po svim okolnim lokacijama, ukoliko odlučite da budete smešteni u nekom od hotela u Sjenici. U pitanju je UG OZON iz Sjenice, kontakt osoba je Kovačević Sretko, koji je istovremeno rendžer rezervata i koji poznaje svaku stopu ovog prostora.

Kontakt: +381 (0) 64 63 05 575, +381 (0) 63 664 084; sretko.kovacevic@gmail.com

UVAČKO JEZERO

Prostire se dužinom od 25 kilometara, dostigavši na nekim mestima dubinu od čak 100 metara. Na jednom delu ima atraktivne meandre, neke od čak 270 stepeni! Ove informacije naći ćete u svakoj turističkoj brošuri ali lepotu i spokoj koje ovo mesto nudi morate doživeti. U rano jutro ili sumrak dana, kada se sve umiri i nad glavama vam jezde Beloglavi supovi poput čuvara ove netaknute prirode, pred vama se ukazuje Uvac u svojoj monumentalnoj lepoti. Iako se većina odlučuje da poseti Uvac na proleće i leto, zima i jesen pretvaraju ove predele u neobične tekture koje poput tapiserije obavijaju padine brda što se strmo obrušavaju ka reci i jezeru.

TELETINA I JAGNJETINA ISPOD SAČA

PRIPREMANJE SAČA

DOMAĆINSTVO MIĆE I LJUBINKE GUJANIČIĆ

Nadomak brane na Uvačkom jezeru nalaze se selo Komorani i zaselak Gujanička Mala, na čijem se obodu, tik uz kanjon, smestilo domaćinstvo koje toplo preporučujem svim posetiocima ovog dela Uvačkog jezera. Ovo domaćinstvo, koje se već više od decenije bavi seoskim turizmom, pružalo je u početku usluge isključivo planinarima, a sada već i mnogim drugim posetiocima uključujući i ljubitelje prirode iz inostranstva.

Vlasnici, bračni par Mića i Ljubinka Gujaničić, zasad imaju jednu posebnu stambenu jedinicu – brvnaru. Sastoji se od dve veoma prostrane dvokrevetne sobe, jedne četvorkrevetne u potkrovlju i zajedničkog kupatila i toaleta. Ne očekujte baš hotelski komfor, ali zato cene nisu ni približne hotelskim. Kuća s pet soba i velikim restoranom u završnoj je fazi izgradnje.

Prenocište u dvokrevetnoj sobi (kupatilo i toalet su zajednički) košta 600 dinara po osobi. Pun pansion (tri obroka i prenoćište) košta 1.500 dinara po osobi.

Hrana – sve što zamisljate u autentičnoj seoskoj sredini, a što cete ovde i dobiti. Ljubinka je Džejni Oliver ovdašnjih

prostora! Ono što njena mašta i ruke naprave od proizvoda koje sama gaji teško je opisati rečima. I ono najvažnije, sve je organskog porekla po cenama koje su niže od svega čime vas prehrambena industrija truje u gradovima.

Na samo sto metara od kuće nalazi se staza iznad kanjona s neverovatnim vidikovcima prema Zlataru, gde vas čekaju susreti s beloglavim supovima kad se ujutru upute na hranilište, ili u suton kad se vraćaju u gnezda.

Do ovog zaseoka se stiže iz pravca Nove Varoši, kada neposredno pre ulaska u grad skrenete levo, putokazom ka selu Bozetići. Put je asfaltiran i nakon petnaest kilometara putokaz vas upućuje levo, sada makadamskim putem ka selu Komorani. Na kraju sela, koje ima nekoliko desetina kuća, nalazi se ovo domaćinstvo. **Kontakt:** Gujaničić Mića i Ljubinka, tel: 033 685 167; mob: 064 0198 104.

Inače, iz Nove Varoši putem preko brane možete stići na desnu obalu Uvačkog jezera, onog na kom se nalaze čuveni meandri, okolnim seoskim asfaltiranim putevima i potom se uključiti na magistralni put koji spaja Ivanjicu i Sjenicu, i tako stići do skretanja ka kampu Markova ravan. Istina, moraćete često da se zaustavljate i pitate meštane gde da skrenete iz ovog lavirinta, jer putokaza skoro i da nema.

BOGATO POSTAVLJENA TRPEZA

MIĆA I LJUBINKA GUJANIČIĆ

ETNO POINT SELO VRANEŠA

Godinama je slovenac Leon Srnc dolazio na Uvac kod prijatelja. I onda je pre nekoliko godina rešio da ostavi svoju prelepu „deželu“ i doseli se u Srbiju. Nedaleko od brane na Kokirom brodu, koja pregrađuje Uvac i tako pravi Zlatarsko jezero, podigao je ovaj preduzimljivi privrednik etno naselje kojem po sadržaju i lepoti nema ravnog na ovim prostorima. Na visoravni udaljenoj oko tri kilometra od jezera niklo je naselje koje čine drveni bungalovi, restoran, spa centar, bazen... i koje je otvoreno tokom čitave godine, a usluga koja vas očekuje dugo se pamti. Obilni obroci domaće hrane karakteristične za ovo podneblje, smeštaj u drvenim bungalovima opremljenim po najvišim standardima uključujući i lap top računare i kamin, već spomenuti spa centar, saune, dakuži, slana soba, masaža i bazen sa staklenim zidovima. Spoj prirodne lepote, luksuza i autentične atmosfere čini jedinstvenu ponudu Etno Pointa Vraneša.

Kontakt: Leon Srnc
Telefon: +381 (0) 62/188 32 68
www.etnoint.rs

OGNJIŠTE U SRED RESTORANA

ENTERIJER RESTORANA

VILOVI – PANSION BOTIĆ

Kada stignete do Nove Varoši, gore u brdima u selu Vilovi, nalazi se domaćinstvo koje vodi bračni par Miroslav i Kanita Botić. Na porodičnom imanju, „ušuškanom“ u borovima, sagradili su prelepu veliku kuću u kojoj je smešten restoran s barom i najlepšim pogledom koji se pruža kilometrima daleko na okolna brda, a tu je i bazen. Iznad restorana nalaze se sobe za spavanje (četiri dvokrevetne i jedna četvorkrevetna), sa zajedničkim kupatilom.

Sve je urađeno u drvetu, podovi su prekriveni originalnim čilimima iz tog kraja. Oko restorana izgrađena su tri drvena bungalova od kojih je jedan u funkciji i tokom zimskog perioda, dok su ostala dva namenjena letnjem turizmu.

Bungalovi mogu da prime četiri osobe, opremljeni su kupatilom, malom kuhinjom, dnevnim boravkom i spavaćim delom na spratu, tj. u potkrovlju. Prelepo uređena sala za ručavanje i druženje pored odlične hrane koju kuva Kanita Botić, nudi i fantastičan pogled i terasu na kojoj možete doživeti nezaboravne izlaske i zalaske sunca.

Domaćini vam nude i obilazak Zlatarskog i Uvačkog jezera gumenim čamcem ili kvatromaranom, veslanje po jezerima, obilazak Ušačke pećine, izlet do manastira Mileševa, obilazak i osmatranje hranilišta za beloglave supove... Iznajmljivanje bungalova košta 25 evra, dok se hrana dodatno plaća ali možete i sami kuvati.

Kontakt: Miško Botić, Vilovo, Nova Varoš, +381 (0) 63 80 82 400; +381 (0) 33 61 981. **www.vilovi.info**

MIROSLAV I KANITA BOTIĆ

S&F™ Modularni sistem nošenja

Sloboda pokreta. Lak pristup. Fleksibilnost.

Započnite sa pojasom. Sledeće dodajte prsluk i uprtače. Zatim je upotrebite sa komponentama koje odgovaraju vašim potrebama.

Postavljen iznutra, sa pregradama koje se pomeraju.

Za detalje posetite sajt: lowepro.com/sfseries

lowepro

The Trusted Original

ZIMSKA IDILA U AUTENTIČNOM PEJZAŽU

DOMAĆINSTVO VELIBORA ŠAPONJIĆA

Još jedno domaćinstvo u kome možete boraviti nalazi se južnije, u donjem delu Uvačkog jezera, i u vlasništvu je Šaponjić Velibora. Kuća, koja se nalazi nedaleko od obale jezera, ima četiri sobe s jedanaest kreveta i veliki podrumski deo opremljen u etno stilu. Sobe su prilično skromno opremljene, a kupatilo i toalet su zajednički za sve sobe. S obzirom na to da vlasnik ne živi tu, dogovor s njim je moguć putem telefona, a ključ se nalazi kod komšija Šaponjić Radoslava i Slavenke, koji žive u neposrednoj blizini.

Postoji kuhinja koju možete da koristite, ali morate poneti svoju hranu. Može se, doduše, kod meštana koji žive u tom zaseoku naručiti sir, kajmak, kiselo mleko, pita i pogača... pa zar nije dovoljno?!

Za sada je tako, ali preduzimljivi vlasnik ovog domaćinstva obećava bolje dane jer se uskoro sprema u penziju. U ovom zaseoku od četiri domaćinstva srdačnih i nasmejanih stanovnika čekaju vas samo dobre vibracije. Kupanje u kristalno čistoj vodi jezera,

vožnja čamcima do nekih od skrivenih uvala, ribolov, uživanje u melanholičnim sutonskim večerima. U dogovoru s Lukovićima, gostima ovog domaćinstva dostupni su izleti u Ledenu pećinu, na Molitvu, kao i obilazak jezera. Prenosište po osobi je 650 dinara. **Kontakt:** Šaponjić Veroljub **Telefon:** +381 (0) 63 284 114. Budući da vlasnik živi u Čacku, potreban je prethodni dogovor oko rezervacije smeštaja.

ETNO DOMAĆINSTVO PORODICE LUKOVIĆ

Ovo je domaćinstvo koje drugima može biti uzor kako razvijati seoski turizam i od toga veoma pristojno živeti. Odgovor na pitanje „kako“ vrlo je jednostavan, jer u ovom poslu učestvuje cela porodica: otac, majka, dva sina i njihove žene. Jugozapadno od brane, na prostranoj visoravni petsto metara od jezera, nikle su dve tradicionalne kuće, savremeno opremljene brvnare s kupatilom i četiri kreveta, koje uz postojeću prostranu kuću, u kojoj se nalaze još dve sobe sa zajedničkim kupatilom i velikom trpezarijom, čine ovo domaćinstvo. Domaćini su veoma organizovani i radni, spojili su energiju mladih ljudi, iskustvo i tradiciju roditelja. Doručak je po principu švedskog stola s hranom koju isključivo spremaju od proizvoda sa svog poseda: kajmak, sir, kačamak, jaja, lepinje, corbice, pite, pršute, kobasice... a tek kiselo mleko! Tu su i domaći sokovi, kafa i domaća rakija, koja se

ne naplaćuje. Ostali broci, hm... da li da nastavljam... jaretna... Braća su uvela internet, imaju svoje čamce kojima organizuju izlete po jezeru s obilaskom ledene pećine kao i izlazak na vidikovac Molitva. Cena ovakvog izleta je 1.500 dinara po osobi. Za one koji bi da borave u svojim šatorima postoji i ta mogućnost, i cena je 750 dinara po osobi. Kamperi imaju svoj mokri cvor i tuš kabinu. Prenosište po osobi košta 1.200 dinara. Polupansion po osobi košta 2.800 dinara. Sezona kada primaju goste je od kraja aprila do kraja novembra. **Kontakt:** Ratko Luković, selo Akmačić, Nova Varoš. **Telefon:** +381 (0) 33 685 214; +381 (0) 60 068 52 14 www.zlataretnouvac.rs

VEĆI DEO ENTERIJERA JE OD DRVETA

I za kraj...

Za one koji su spremni na avanturu, da lutaju, otkrivaju, hodaju i čute. Za one kojima nije cilj da do cilja stignu, već je cilj u samom lutanju, Uvac se nudi kao čarobna misterija boja, nepreglednog prostiranja gde jednu visoravan smenjuje druga, gde cvetne livade zamenjuje gotovo tropska šuma. Gde paukova mreža seoskih puteva ne znači da ćete zalutati jer će vas odvesti u samo naručje dobrih ljudi željnih da im neko dode na prag kuće jer ovde su, uglavnom, ostali oni koji o gradskim ulicama gde životare njihovi potomci govore kao o zatvoru u koji odu tek na koji dan kad im se rode unuci. Uvac je tu, nadomak naših mogućnosti, samo treba da „obuzdamo žurbu svog uma, odrekemo se želja svog ega i udemo u tisu svog srca“!

Preplatite se!

dobićete časopis **ReFoto** i poklon na vašu kućnu adresu

POKLON
Peak PX 60 foto-torba ili šolja

Napomena: ponuda s poklonom važi samo za područje Srbije dok traju zalih! Poklon šaljemo odvojeno od časopisa!

Preplata

- Za samo **2.100 dinara**, koliko iznosi pretplata na **6 brojeva** dobićete vaš omiljeni časopis na kućnu adresu + poklon po vašem izboru: **Lowepro Peak PX 60** (foto-torbu za kompaktni fotoaparati ili video kameru) ili **šolja s utisnutim ReFoto logom**.
- Ukoliko želite, možete se preplatiti na **6 brojeva + 1 gratis** za samo **2.100 dinara** (bez poklona).
- Za inostranstvo pretplata na **6 brojeva**, s poštarinom, iznosi **60 evra**.

Specijalna pretplata!

- Za samo **2.990 dinara** dobićete **6 brojeva** časopisa na kućnu adresu + poklon, knjiga **„Digitalna fotografija – priručnik koji nedostaje“** (David Pogue, izdavač Kompiuter biblioteka, vrednost 1.580 dinara).

ISO OSETLJIVOST FUJIFILM X-T1

ISO 200 ISO 400 ISO 800 ISO 1.600 ISO 3.200 ISO 6.400 ISO 12.800 ISO 25.600

7. LEŽIŠTE ZA KARTICU

Iza prilično tankih plastičnih vratanica nalazi se ležište za jednu SD memorijsku karticu. Fujifilm X-T1 je prvi digitalni fotoaparati koji podržava superbrzi standard UHS-II.

8. PRIKLJUČCI

Ima kombinovan USB konektor preko koga se fotoaparati može povezati i sa žičanim daljinskim okidačem RR-80. Pored njega ima HDMI priključak za reprodukciju fotografija i video zapisa na televizoru. Takođe, ima priključak za eksterni mikrofoni, koji alternativno može poslužiti za povezivanje nekog daljinskog okidača s takvim priključkom.

UTISAK

Teško je ne zaljubiti se u izgled ovog fotoaparata jer je zadržao duh 35 mm SLR fotoaparata. Kvalitet izrade, intuitivno rukovanje, kompaktne dimenzije uz dobar kvalitet snimljenih fotografija, čak i s većim ISO osetljivostima, samo su neki od kvaliteta koji ga krasi. Elektronsko tražilo je dovoljno dobro da ne menja percepciju kadrirane scene, a autofokus dovoljno brz da se može svrstati u sam vrh CSC fotoaparata. Video zapis mu nije jača strana, a neki dodaci bi mogli biti poboljšani, kao što je displej osetljiv na dodir.

OCENA

Kvalitet izrade:	■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■
Rukovanje:	■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■
Mogućnosti:	■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■
Kvalitet fotografije:	■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■
Cena/Kvalitet:	■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■
UKUPNA OCENA	■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

9. EKSTERNI RUKOHVAT

Ima nosač baterija s vertikalnim rukohvatom VG-XT1, koji ima mesta za dodatnu WP-NI26 bateriju, što omogućava da se snimi oko 700 snimaka. Naravno, ima i dodatne kontrole za vertikalno držanje fotoaparata. Ako želite veći rukohvat, dodatno se može kupiti rukohvat MGH-XT, koji može biti od koristi ako se koriste teži objektiv.

- +** Kvalitet izrade tela i rukovanje, kvalitet snimljenih fotografija i s većim ISO osetljivostima, kvalitetno elektronsko tražilo i veliki displej, brzina fotografisanja, ugrađen Wi-Fi za daljinsku kontrolu, tihi i diskretni zvuk zatvarača.
- Zadnja kontrolna dugmad nešto su manja, lošiji kvalitet video zapisa, proširena osetljivost moguća je samo u JPG formatu, telo je zaštićeno od uticaja vlage i prašine, ali ne i objektiv koji se sada mogu naći na tržištu.

PHOTOKINA 16-21.9.2014

PROIZVOĐAČI FOTO-OPREME POSLEDNJIH GODINA AKTIVNI SU TOKOM CELE GODINE I VIŠE NE ČEKAJU SAJAM DA PREDSTAVE NEŠTO NOVO. IPAK, PHOTOKINA NA JEDNOM MESTU OKUPLJA SVE TE PROIZVOĐAČE DAJUĆI PRESEK AKTUALNE PONUDE I NOVE KONCEPTE. DAKLE, NJENA ULOGA JE DVOSTRUKA: REPREZENTATIVNA I VIZIONARSKA.

Piše Boris Bjelica

Mada se lista izlagača objavljuje tek dve nedelje pred sajam, ima mnogo nagađanja i glasina od kojih se, srećom, mnoga pokazuju tačnim. U ovom broju najavljujemo neke od mogućih noviteta vodećih proizvođača. Od **Nikona** se očekuje da unapredi svoj D800 i u gamu objektivna doda nov AF-S objektiv, na primer 300 mm f/4 VR. Mnogo se priča i o nasledniku vodećeg DX modela Nikon D300s, za koji je, izgleda, više zainteresovan internet nego Nikon. Kada je u pitanju Nikon 1 sistem, bilo je mnogo noviteta poslednjih meseci pa se ne može očekivati ništa novo, možda neki makro objektiv ili nešto od pribora. **Canon** bi mogao da unapredi EOS 5D Mark III i doda opciju snimanja video zapisa u 4K rezoluciji, a slično se očekuje i za vodeći model Canon EOS 1Dx. Javnost na internetu očekuje i nov model – EOS 7D Mark II. Canon dugo nije unapređivao svoj CSC sistem, i tu se dosta očekuje, a biće verovatno i unapređenja objektivna poput 100–4000 mm f/4,5-5,6 IS.

Samsung pametni telefoni dominiraju svetskim tržištem i sve više se koriste za fotografisanje, ali to nije slučaj s njihovim fotoaparati. Pojavile su se glasine da za Photokinu pripremaju profesionalni CSC fotoaparati NX1. **Olympus** bi trebalo da unapredi svoju Pen seriju, koja je sve manje interesantna na tržištu. **Panasonic** i **Sony** sigurno će sve više implementirati 4K video zapis u nove fotoaparate. Mnogo toga novog ponudiće i **Sigma**. Na primer: proširenje ART serije objektivna, a možda i neki novi objektiv za Fujifilm X-CSC sistem, a vreme je i da Fujifilm zameni svoj vodeći model X-Pro 1.

Većina novih fotoaparata u različitim kategorijama od sada će imati ugrađen Wi-Fi za brže deljenje fotografija, a kompaktni fotoaparati dobiće veći raspon zum objektivna kako bi konkurisali sve većoj popularnosti pametnih telefona. Od tradicionalnih proizvođača foto-opreme mogao bi se pojaviti nov koncept razvoja foto-industrije koji bi bio dostojna

zamena kompaktnim fotoaparati i jača konkurencija sve popularnijim pametnim telefonima. Kako postaju legitiman fotografski alat, pametni telefoni će ove godine biti u žiži interesovanja. Prodaja pametnih telefona u Nemačkoj tokom 2014. godine procenjuje se na trideset miliona, dok se na globalnom nivou procenjuje na neverovatnih milijardu telefona! U skladu s novim tendencijama, biće održana konferencija na temu integrisanja aplikacija u radu profesionalnih fotografa. Takođe, poseban seminar biće namenjen programerima koji žele da kreiraju nove aplikacije. Sajam Photokina nije usmeren samo na tehnološki razvoj fotografije već i na njenu prezentaciju, pa je moguće videti mnoštvo izložbi, a tu su i konkursi kao što je „The Best of CGI Award 2014“. Predstavljanje akademija na kojima se izučava fotografija već je tradicija Photokine, a novina je prodajna galerija koja će pod sloganom „Art for sale“ posetiocima ponuditi na prodaju fotografije vrhunskog kvaliteta.

www.photokina.com

photokina World of imaging KELN | 16.-21. SEPTEMBAR 2014

OTKRIJTE MNOGOBROJNE SVETOVE FOTOGRAFIJE.

Kada se u jesen 2014. godine bude otvorio vodeći svetski sajam ove branše, oči celog foto-sveta biće uperene prema Kelnu. Sajam Photokina je mesto koje privlači stručnjake iz industrije i trgovine, proizvođače, uslužne delatnosti, profesionalne korisnike i foto-entuzijaste. S dobrim razlogom: samo su ovdje su mnogobrojni svetovi fotografije predstavljeni u svim svojim oblicima – od snimanja do memorisanja i od obrade do štampanja. Kada se branša iz svih delova sveta sretno radi međusobnog umrežavanja, i Vi morate biti prisutni: budite deo ove manifestacije i otkrijte nove trendove i tehničke inovacije iz prve ruke!

Profesionalci ga obavezno moraju posetiti.

#photokina
f+g+in
twitter

koelnmesse

NIKON 1 V3 i J4 Nova generacija

PRIPADAJU NOVOJ GENERACIJI NIKON 1 KOMPAKTNIH SISTEMSKIH FOTOAPARATA, KOJI NUDE NOV CMOS SENZOR CX FORMATA REZOLUCIJE 18,4 MILIONA PIKSELA, DISPLEJ OSETLJIV NA DODIR I UGRAĐEN WI-FI, I NEŠTO SU MANJIH DIMENZIJA

Piše Boris Bjelica

vo je treća godina kako je Nikon predstavio novi Nikon 1 sistem. To je dovoljno dugo vreme da se prebole sve „dečje bolesti“, i sistem je izrastao u ozbiljan program namenjen početnicima, ali i naprednim korisnicima koji žele odličan kvalitet fotografija s fotoaparatom manjih dimenzija. Ipak, ovaj sistem nije doživio ni približan uspeh kao Nikonovi D-SLR fotoaparati. Zašto je tako?

Od samog početka nudio je znatno bolji kvalitet fotografija od bilo kog kompaktnog digitalnog fotoaparata ili pametnog telefona, veliku brzinu izoštravanja i fotografisanja. Fotoaparati Nikon 1 J1 i V1 ponudili su u to vreme jedinstvenu hibridnu tehnologiju automatskog fokusiranja i još nekoliko zanimljivih mogućnosti, ali je početna cena bila visoka. Mnogo su obećavali, a jedan od razloga što nisu privukli napredne korisnike i entuzijaste jeste što ga je Nikon znatno distancirao od D-SLR fotoaparata. Tako je Nikon 1 V1 imao manjak izdvojenih komandi, nije imao ugrađen blic, koristio je potpuno nov sistem bliceva, a izostale su i mnoge druge stvari koje su se mogle naći na D-SLR fotoaparatu u tom rangu cene. Nikon je želeo

da ponudi nešto novo, a da ne bude konkurencija D-SLR sistemu. I pored neospornog kvaliteta i implementiranih tehnoloških noviteta, u koje sam se i sam uverio, kao i neki profesionalni fotografi s kojima sam pričao, razlog njegovog zaostajanja za D-SLR fotoaparatom upravo je nedefinisan status. Fotoaparati Nikon 1 J4 i V3 pokušavaju to delimično da isprave. Međutim, nije to slučaj samo sa Nikonom. Većina današnjih CSC fotoaparata nema uspeha ni blizu kao D-SLR fotoaparati.

NIKON 1 V3

V serija fotoaparata vodeća je u Nikon 1 sistemu, i namenjena je naprednim amaterima, ali i profesionalnim korisnicima. Nikon 1 V3 je treća generacija, a sve dosadašnje doživle su radikalnu promenu dizajna. Na 1 V3 seriji Nikon je primenio zanimljiv modularni pristup. Osnova fotoaparata je kompaktna, s ugrađenim blicem i dimenzijama sličnim J seriji. Ima pokretan displej osetljiv na dodir, što omogućava da preko displeja biramo gde će fotoaparati da izoštri. Na primer, kada snimate objekte u pokretu, na displeju obeležite objekat koji želite da fotoaparati prati. On će ga pratiti sve dok ne izađe iz vidokruga, što je odlična stvar za akcione fotografije.

A OBJEKTIVI

Nikon nudi jedanaest zamenjivih objektivu namenjenih za 1 sistem. Jedan od njih je novi 1 NIKKOR VR 10-30 mm f/3,5-5,6 PD-ZOOM, koji će se prodavati u setu s oba fotoaparata. On je izuzetno kompaktnih dimenzija i pokrivaće ekvivalentnu žižnu daljinu od 27 do 81 mm. Ima zum s elektromotornim pogonom, tako da prsten za zumiranje omogućava brzo i ujednačeno zumiranje i intuitivno rukovanje, što je posebno korisno prilikom snimanja filmova ili za praćenje brze akcije. Opremljen je i mehanizmom za uvlačenje objektivu, elektronskim integrisanim poklopcem objektivu i stabilizacijom slike (VR). S adapterom FT1 može se koristiti bogata serija NIKKOR objektivu s F bajonetom. Kada se koriste AF-S i AF-I objektivu, koji imaju ugrađen motor za izoštravanje, i autofokus će funkcionisati.

B TOČKIĆ ZA IZBOR REŽIMA RADA

S njim jednostavno možemo izabrati režima rada, a kod V3 je proširen i na kreativan i manuelni režim rada – PSAM.

C DUGME ZA VIDEO

Na gornjoj strani nalazi se posebno dugme kojim se aktivira snimanje video zapisa bez obzira na trenutni režim rada.

D AF OSVETLJIVAČ

Pomaže nam kod izoštravanja u lošim svetlosnim uslovima.

1. RUKOVANJE EKRANOM OSETLJIVIM NA DODIR

Ima displej brzog odziva dijagonale 7,5 cm (3,0 inča) s 1.037.000 tačaka, što omogućava rukovanje čak i kada je displej nagnut. Jednostavnim dodirima na displej može se izoštravati i fotografisati, podešava se fotoaparati i pregledaju kreativne funkcije ili onemogućiti ekran osetljiv na dodir. Četiri dugmeta na displeju pružaju brz pristup ključnim podešavanjima displeja i menija.

Meni fotoaparata takođe može da se kontroliše i podešava na displeju. Onima koji ne vole ovakav način kontrole rada fotoaparata ostavljena je mogućnost da se većina podešavanja kontroliše uobičajenim tasterima pored displeja. Nikon 1 V3, za razliku od prethodnika, ima veći broj izdvojenih komandi, funkcijsku dugmad koja se može prilagoditi sopstvenim potrebama, kao i prednji i zadnji točkić za izbor komandi.

Modularni pristup dozvoljava korišćenje DF-N1000 elektronskog tražila (EVF), koje pruža skoro stopostotno pokrivanje slike. Ako ste navikli na tradicionalno iskustvo fotografisanja i želite lakše rukovanje većim i težim objektivima, onda se na njega može postaviti dodatni rukohvat GR-N1010, koji ima ugaone kontrole za praktičan pristup okidaču, a rukohvat ima treće dugme koje može da se programira kao i pomoćni komandni točkić.

Unutrašnjost novog Nikon 1 V3 fotoaparata dosta je promenjena. Ima CMOS senzor s 18,4 miliona piksela bez optičkog niskopropusnog filtra i s ISO osetljivošću od 160 do 12.800. Novi procesor za obradu slike EXPEED 4A poboljšava sveukupne performanse, i zahvaljujući njemu fotoaparati ima najveću brzinu u svojoj klasi i širok dinamički opseg. Kvalitet fotografija snimljenih s nešto većim osetljivostima prihvatljiv je za ovu veličinu senzora. Količina detalja opada na ISO 1.600, ali je nivo šuma odlično kontrolisan.

Hibridni AF sistem ima 171 tačku autofokusa, od toga 105 tačaka s detekcijom faze, koje mogu da prate akciju neverovatnom brzinom. Osim toga, kontinualna brzina fotografisanja u RAW formatu veća je nego kod D-SLR fotoaparata, što omogućava izuzetno precizno beleženje u deliću sekunde. U kombinaciji s FT1 adapterom i nekim od teleobjektivu namenjenih za D-SLR fotoaparate možemo vema uspešno fotografisati udaljene scene ili divlje životinje, jer objektiv žižne daljine od 400 mm pokriva vidni ugao ekvivalentan objektivu od 1.080 mm.

2. PROSTOR ZA BATERIJE I MEMORIJSKU KARTICU

Iza zajedničkih vratanaca nalazi se prostor za bateriju i memorijsku karticu. Zanimljivo je da koristi mikro SD karticu iako je bilo prostora i za veću karticu, jer je Nikon ovim želeo da ga još više približi pametnim telefonima.

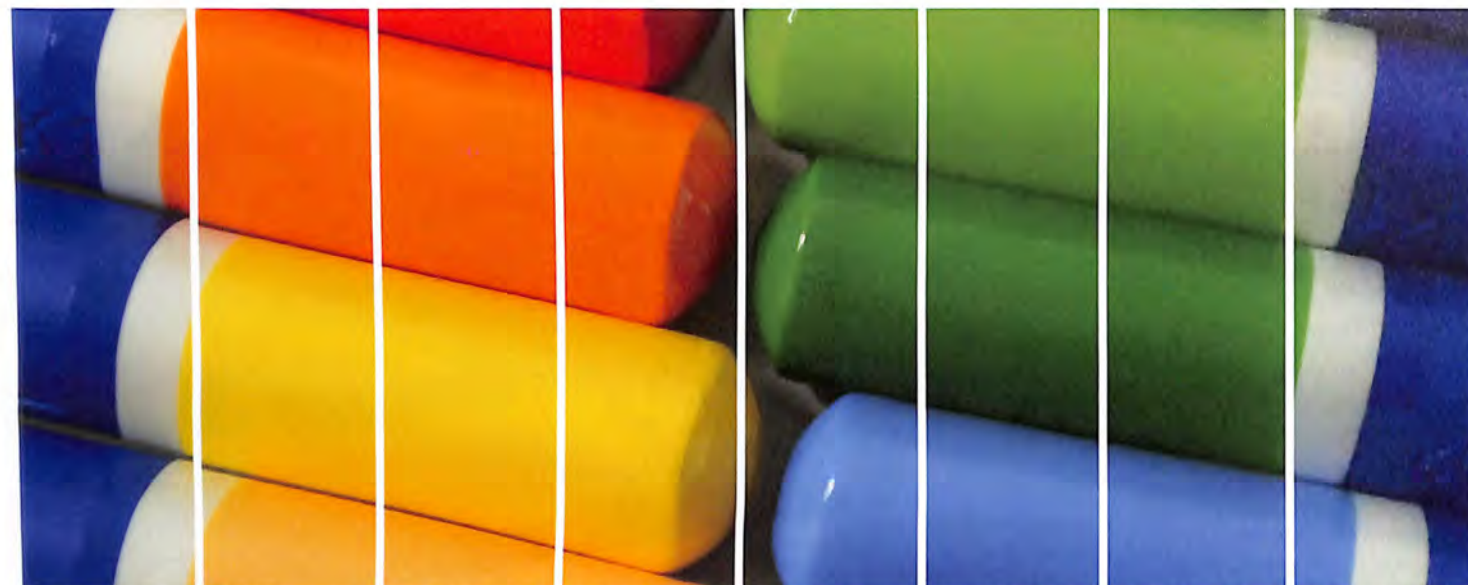
3. PRIKLJUČCI

Iza zajedničkog poklopca krije se Micro USB i HDMI priključak, a V3 ima priključak i za eksterni mikrofoni.

Može da snimi maksimalno dvadeset snimaka u sekundi s kontinualnim autofokusom, ili šezdeset snimaka u sekundi s autofokusom zaključanim na prvi snimak, čak i u RAW formatu. Pored snimanja fotografija, hibridni sistem autofokusa s brzom detekcijom faze obezbeđuje ujednačene video zapise s preciznim praćenjem subjekta. Možete ručno da kontrolišete podešavanja ekspozicije i ISO osetljivosti. Osim toga, elektronski VR (E-VR) neutrališe zamućenja na HD filmovima koji se snimaju pri brzini od 1.080/30 p ili 720/30 p. Uz funkciju „Usporeno snimanje“, koja reprodukuje HD filmske sekvence od tri sekunde, snima brzinom od 120 sličica u sekundi koje gledamo u trajanju od 12 sekundi, čime mogu da se postignu dramatični video efekti. Nove kreativne opcije pojavljuju se prvi put kod ovog modela, a novina je da za koristi Micro SD memorijsku karticu.

NIKON 1 J4

Napravljen je za širi krug korisnika koji žele da zabeleže svoje uspomene i podele ih s drugima, a da kvalitet fotografija bude na visokom nivou. Može se reći da je Nikon 1 J4 skromnije pakovanje modela Nikon 1 V3. Dizajn fotoaparata je minimalistički i jednostavan s precizno ravnim ivicama, koje ulepšavaju njegovo aluminijumsko telo. Prodavače su u crnoj, beloj, srebrnoj i narandžastoj boji. Opremljen je displejem osetljivim na dodir istih dimenzija i kvaliteta kao i kod V3 fotoaparata, samo što nije pokretan. Isto može da se kombinuje rukovanje na dodir sa standardnim kontrolama, s tom razlikom što J4 ima manje izdvojenih i prilagodljivih komandi nego V3. Ima ugrađen blic, ali nema priključak za eksterni blic, elektronsko tražilo ili GPS dodatak. Takođe ima ugrađen Wi-Fi za deljenje snimljenih fotografija preko pametnih telefona i tableta. Ima isti CMOS senzor sa 18,4 miliona piksela bez optičkog niskopropusnog filtra i procesor za obradu slike EXPEED 4A, pe je kvalitet fotografija identičan onom koje imaju fotografije snimljene Nikonom 1 V3.

ISO 160 ISO 200 ISO 400 ISO 800 ISO 1600 ISO 3200 ISO 6400 ISO 12800

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	Nikon 1 V3	Nikon 1 J4
Cena (sa PDV)	89.990 din (782 evra) set s objektivom 10–30 mm f/3,5–5,6	63.250 din (550 evra) set s objektivom 10–30 mm f/3,5–5,6
Priključak za objektiv – bajonet	Nikon 1	
Faktor uvećanja žižne daljine	2,7 x	
Tip senzora / veličina	CMOS/13,2 x 8,8 mm	
Odnos strana senzora	3:2	
Maksimalni efektivni broj piksela	18,4 miliona piksela	
Format u kojem snima	JPEG, RAW, RAW + JPEG / H.264/MPEG-4	
Tražilo	Dodatno DF-N1000	Nema
Displej	Pokretni i osetljiv na dodir 3-inčni (7,5 cm) s 1.037.000 piksela	3-inčni (7,5 cm) s 921.000 piksela
Autofokus	Hibridni autofokus (autofokus s detekovanjem faze/otkrivanjem kontrasta)	
AF osvetljivost	Da	Da
Brzina zatvarača	Mehanički od 30 s do 1/4.000 s, elektronski od 30 s do 1/16.000 s i B	Elektronski od 30 s do 1/16.000 s i B
Sinhronizacija blica	1/250 s (mehanički), 1/60 s (elektronski)	
Brzina kontinualnog fotografisanja	60 snimka u sekundi (sa zaključanim AF na prvi snimak), ili 20 snimaka u sekundi (s kontinualnim AF) u RAW ili JPEG formatu	
Ekspozicijski režimi rada	Auto izbor scena, P, A, S, M i kreativni filtri	
Merni sistem	Matrix, centralno i spot	
Ekvivalentna osetljivost (ISO)	Auto i ručno (od ISO 160 do 6.400)	
Korekcija ekspozicije	+/-3EV (korak 0,3 EV)	
Korekcija snage blica	3 do +1 (korak 0,3 EV)	
AutoBracketing	Ne	
Balans belog	Auto, 7 definisanih opcija i prethodno izmereni	
Bracketing / fino podešavanje balansa belog	Ne	Da
Ugrađeni blic	Da	
Blic TTL sistem	i-TTL	
Tip memorijske kartice	MicroSD/microSDHC/microSDXC	
Daljinski okidač	Da (bežični ML-L3 ili uz pomoć Wi-Fi kontrole)	Da (uz pomoć Wi-Fi kontrole)
Kontrola dubinske oštine	Da	
PictBridge standard	Da	
Stabilizacija slike	Ne (koristi optičku stabilizaciju slike na objektivu)	
Priključci	USB 2.0, mini HDMI i stereo mikrofon	USB 2.0 i mini HDMI
Napajanje	Li-jon baterija EN-EL20a (1110 mAh)	Li-jon baterija EN-EL22 (1010 mAh)
Performanse baterije (prema CIPA standardu)	oko 310 snimaka	oko 300 snimaka
Dimenzije / masa (bez baterija i objektivu)	110,9 x 65,0 x 33,2 mm/324 g	99,5 x 60,0 x 28,5 mm/232 g
Sadržaj kutije	Li-jon baterija EN-EL20a, punjač MH-29, poklopec za telo, kabl, USB kabl i CD-ROM s programima	Li-jon baterija EN-EL29, punjač MH-27, poklopec za telo, kabl, USB kabl i CD-ROM s programima
Informacije	www.nikon.rs, www.refot.com	

Ekspozicija se kod oba fotoaparata kontroliše elektronskim zatvaračem (tj. samim CMOS senzorom) u rasponu od 30 do 1/16.000 s, i zbog toga je fotografisanje brzo i tiho. Kod V3 ekspozicija može da se kontroliše preko klasičnog mehaničkog zatvarača s opsegom ekspozicija od 30 do 1/4.000 s. Postavlja se pitanje kada koji zatvarač koristiti? Moja preporuka je da u većini situacija koristite mehanički zatvarač kod koga je sinhronizacija za rad s blicem 1/125 s, a kod elektronskog 1/60 s. U slučajevima kada su potrebni veća brzina fotografisanja, tiši rad i veća brzina zatvarača, bolje je izabrati elektronski zatvarač.

Oba fotoaparata koriste isti punjač MH-29, ali im baterija nije ista. Baterija EN-EL22 nešto je tanja od baterija EN-EL20 i EN-EL20a, jer dimenzije samog fotoaparata J4 ne dozvoljavaju veću bateriju. Jedina prednost koju J4 ima u odnosu na V3 jeste za njega predviđeno Nikonovo podvodno kućište WP-N3, s kojim je moguće fotografisti na dubinama do 45 m.

OCENA V3

Kvalitet izrade:	■■■■■
Rukovanje:	■■■■■
Mogućnosti:	■■■■■
Kvalitet fotografije:	■■■■■
Cena/Kvalitet:	■■■■■
UKUPNA OCENA	■■■■■

OCENA J4

Kvalitet izrade:	■■■■■
Rukovanje:	■■■■■
Mogućnosti:	■■■■■
Kvalitet fotografije:	■■■■■
Cena/Kvalitet:	■■■■■
UKUPNA OCENA	■■■■■

✦ Kompaktnih je dimenzija, kvalitet fotografija i video zapisa je odličan za veličinu senzora čak i s nešto većim ISO osetljivostima, pokretan displej osetljiv na dodir (V3), veći broj izdvojenih komandi koje se mogu prilagoditi potrebama nego što ih je bilo ranije, modularni sistem, kvalitet izrade i jednostavnost rukovanja.

✦ Cena je nešto veća nego što bi većina želela, ugrađeni blic ne može da kontroliše eksternu blicu, aplikacija za Wi-Fi kontrolu mogla bi da ima više opcija za podešavanje fotoaparata, nema retuš meni kao i D-SLR fotoaparati, i manje je izdvojenih komandi (J4).

NIKON 1 V3

4. BLIC
Nikon 1 V3 pored ugrađenog blica može da koristi jedan od dva eksterna blica SB-N5 i SB-N7. Oba imaju pokretnu glavu, i ona se može rotirati kako bi se svetlost odbila od tavanice ili zidova.

UTISAK

Njegova ciljna grupa su napredni korisnici koji žele brzinu, moćne performanse, pouzdanost i rasterećeno kretanje, jer ovaj fotoaparat s manjim objektivom može da stane u džep. Zbog neverovatne brzine fotografisanje može biti pogodan za akciju fotografiju, pogotovo u dobrim svetlosnim uslovima. Bilo bi lepo da ima retuš meni kao i Nikon D-SLR fotoaparati, mogućnost da se njegovim blicem mogu kontrolisati eksterni Nikonovi blicevi i da ima nešto nižu cenu.

PRIJEMNIK ZA DALJINSKI OKIDAČ S prednje strane ima prijemnik za bežični infracrveni daljinski okidač ML-L3.

BEŽIČNI PRENOS Ugrađena Wi-Fi funkcija na ovom fotoaparatu omogućava lako povezivanje i deljenje snimljenih fotografija na pametni telefon ili tablet, a druga mogućnost je daljinska kontrola fotoaparata. Da bi se ostvarila veza s pametnim telefonom ili tabletom, treba preuzeti besplatnu aplikaciju s Apple Stora ili Android marketu.

GPS DODATAK

Kada se stavi GP-N100 u višenamenski priključak na fotoaparatu, u EXIF podacima beležiće se podaci o geografskoj dužini i širini lokacije s koje se fotografiše.

5. DODATNI RUKOHAFT

Kao dodatna opremu ima rukohvat GR-N1010, koji daje stabilnost fotoaparatu naročito kada se koristi u kombinaciji s većim i težim objektivima. Ima i dodatne kontrole postavljene pod uglom, što omogućava praktičan pristup dugmetu okidača, a tu su i dodatno funkcijsko dugme i pomoćni točkići za izbor komandi.

6. DODATNO ELEKTRONSKO TRAZILO (EVF)

DF-N1000 je odvojivo elektronsko tražilo s 2.359.000 tačaka, koje obezbeđuje performanse visokog kontrasta i rezolucije, prikazuje ključne informacije o fotografisanju i može da uveća subjekte radi preciznog manualnog fokusiranja. Skoro stoprocentno pokrivanje slike omogućava vam da snimke kadrirate s apsolutnom preciznošću.

Ne propustite
AKCIJU

Povećajte svoju efikasnost sa najbržom SDHC/SDXC memorijskom karticom

- ✓ Pun format
- ✓ Puno performansi
- ✓ Full HD video-zapis

▶ Najbrža SDHC/SDXC memorijska kartica na svetu;

▶ Brzina zapisa 250 MB/s koja podržava napredni režim snimanja;

▶ Brzina čitanja do 280 MB/s za maksimalnu efikasnost;

▶ UHS Speed Class 3 podržava 4K, full HD rezoluciju i 3D video zapis;

▶ Kapacitet do 64 GB prilagodljiv i RAW formatu.

SanDisk
STORE YOUR WORLD IN OURS

SAMSUNG GALAXY S5

Korak napred

NOV SAMSUNGOV VODEĆI MODEL PAMETNOG TELEFONA GALAXY S5 IMA SENZOR OD 16 MILIONA PIKSELA I SPOSOBNOST DA FOKUSIRA BRŽE OD TREPTAJA OKA! UZ POBOLJŠAN SOFTVER I HARDVER, DONOSI MNOGA POBOLJŠANJA U SNIMANJU FOTOGRAFIJA, VIDEO ZAPISA, ALI I MNOGE NOVE MOGUĆNOSTI

Piše Boris Bjelica

GALAXY S5 IMA SERTIFIKAT IP67, ŠTO ZNAČI DA JE OTPORAN NA PRAŠINU I POTAPANJE U VODU DUBINE DO JEDNOG METRA U TRAJANJU OD TRIDESET MINUTA

Nekoliko uspešnih godina i stalno usavršavanje donelo je uspeh kompaniji „Samsung“ na tržištu pametnih telefona, pa je sasvim razumljivo što pojava novog Galaxy S5 modela izaziva veliko interesovanje. Nije doneo ništa revolucionarno novo, ali ima dosta poboljšanja u odnosu na prethodnika Galaxy S4. Rezolucija i dimenzije ISOCELL senzora su povećane s 13 miliona na 16 miliona piksela i sa 1/3,06 na 1/2,6 inča, a pokreće ga najnoviji Qualcomm 2,5 GHz Quad Core Snapdragon 801 procesor. Ova poboljšanja daju mu bolje performanse kada se fotografije u lošim svetlosnim uslovima, bolju reprodukciju boja, mogućnost snimanje UHD (3.840x2.160) video zapisa i brži autofokus od 0,3 sekunde, a baterija je sada izdržljivija.

DIZAJN

U samom izgledu telefona malo je novog i teško je uočiti razlike između novog Galaxy S5 i S4. Malo je većih dimenzija s prepoznatljivim dizajnom, a AMOLED displej je povećan sa 5 na 5,1 inč. Nov je i hromirani ram oko ekrana, a plastična poleđina ima meku mat površinu prošaranu rupicama, pa izuzetno udobno i sigurno leži u ruci. Ali ne i kada telefon koristite za fotografisanje, posebno u pejzažnoj orijentaciji. Nedostaje bočna tekstura ili žlebovi koji bi olakšali njegovo držanje prilikom fotografisanja, jer sam stalno bio u strahu da ga ne ispustim. Napravljen je od plastike s „Gorilla“ staklom, a ostavlja utisak da je „skromniji“ od vrhunskih modela koje nudi konkurencija. Međutim, Galaxy S5 ima sertifikat

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	Samsung Galaxy S5
Cena (sa PDV)	89.999 din (u paketima mobilnih operatera možete ga dobiti povoljnije) – 785 evra
Objektiv	eksv. 31 mm f/2,2
Efektivna rezolucija	16 miliona piksela (1/2,6" CMOS senzor), 2 miliona piksela, prednja
Procesor	Quad-core 2,5 GHz
Displej	Super AMOLED, 5,1-inčni (1.920 x 1.080)
Video zapis	UHD 4K (3.840 x 2.160) pri brzini od 30 kadrova u sekundi
Operativni sistem	Android 4.4.2 (Kit Kat)
Tip memorijske kartice	Interna memorija 16/32 GB i micro SD (do 128 GB)
Senzori	Senzor pokreta, senzor otiska prsta, senzor brzine otkucaja srca, Holov senzor, akcelerometar, geo-magnetski senzor, žiroskopski senzor, svetlosni senzor, barometar, senzor blizine
USB verzija	USB 3.0
Baterija	Li-jon 2800 mAh
Dimenzije/masa:	142 x 72,5 x 8,1 mm/145 g
Informacije	www.samsung.rs

IP67, što znači da je otporan na prašinu i potapanje u vodu dubine do jednog metra u trajanju od trideset minuta. Naravno, morate voditi računa da je zadnji poklopac dobro zatvoren i da je stavljen čepić preko MicroUSB ulaza. Na to vas podseća upozorenje koje će se pojaviti na displeju ako ste skidali poklopac. Trenutno je dostupan u crnoj, beloj, plavoj i bronzoj boji.

IZNUTRA

Model koji sam imao na testu ima četverojezgarni Snapdragon 801 procesor od 2,5 GHz, s 2 GB RAM memorije i 16 GB interne memorije, od koje je slobodno oko 8 GB. Najavljena je verzija s kapacitetom interne memorije od 32 GB. Ima ležište za micro SD karticu, pa je moguće proširiti kapacitet za skladištenje fotografija i video zapisa do 128 GB. Preporučujem nabavku brže micro SD memorijske kartice od barem 32 GB. Telefon se dobija s baterijom za nijansu većeg kapaciteta od 2.800 mAh, što je dovoljno za celodnevno intenzivno korišćenje, ali je pohvalno istaći da bateriju možemo i sami jednostavno zameniti, što nije slučaj kod ostalih telefona u ovoj klasi. Operativni sistem je zasnovan na najnovijem Android Kit Kat 4.4.2 sa Samsungovim dodacima koji stavljaju akcenat na interakciju s korisnicima. Ikone sada izgledaju malo drugačije, s ulepšanim statusnim obaveštenjima. Promenjen je i meni za podešavanja, ali je pitanje koliko je to napredak, pošto ogroman broj opcija u meniju ne doprinosi boljoj preglednosti. Početni

UTISAK

Ne nudi ništa revolucionarno, već dosta poboljšanja koji ga čine odličnim pametnim telefonom. Brz je, duže mu traje baterija, a displej je jedan od najboljih koje sam video. Međutim, kvalitet snimljenih fotografija nije na očekivanom nivou jer redukcija šuma može biti suviše agresivna u lošijim svetlosnim uslovima. Ipak, to nije uticalo da ovaj telefon bude ocenjen kao jedan od najboljih koji mogu da snimaju fotografije i video zapis.

ISO 100 ISO 200 ISO 400 ISO 800

ekran ima dodatnu stranu koja se zove My Magazine, a na njoj možemo objediniti različite informacije. Ima i senzor za prepoznavanje otiska prsta, a levi senzorski taster više ne služi za izbor opcija, kao što smo bili navikli kod ranijih modela, već otvara ekran s korišćenim aplikacijama. Pored dosad uobičajnih opcija, kao što je pregled sadržaja pomeranjem ruke bez dodirivanja displeja (Air View), podešavanje telefona da ostaje uključen dok gledamo u njega (Smart Stay), upravljanje govorom, dodat je senzor koji kada na njega postavimo prst i aktiviramo aplikaciju S Health 3.0 meri otkucaje srca. Dobijamo i druge instalirane aplikacije koje nam pomažu oko prevođenja, navode nas, upravljaju drugim uređajima. Ima i IC predajnik, koji uz instaliranu aplikaciju kao što je „D-SLR Camera Control“ postaje daljinski okidač za fotoaparata koji u sebi već ima prijemnik.

SNIMANJE FOTOGRAFIJA

Većina ljudi koji koriste fotoaparat ili kameru na pametnim telefonima snima na putovanju, svoje prijatelje i generalno svakodnevne događaje. Samsung Galaxy S5 daje oštre fotografije sa živim bojama, posebno kada se posmatraju na njegovom Full HD Super AMOLED ekranu dijagonale 5,1 inča. Ima novi ISO CELL senzor efektivne rezolucije od šesnaest miliona piksela, a kada se fotografije u format 4:3, efektivna rezolucija je 12 miliona piksela. Tu je i snažan LED blic koji može da osvetli male grupe ljudi na udaljenosti do pet metara. Objektiv ima maksimalan otvor blende od f/2,2 i pokriva vidni ugao ekvivalentan žižnoj daljini od oko 31 mm. Nema optičku stabilizaciju slike već koristi elektronsku stabilizaciju. Hibridni

autofokus sistem ovog telefona omogućava brzinu izoštravanja od 0,3 sekunde. To je respektabilna brzina za njega, a moguće je i selektivno izoštravanje jednog dela kadra pritiskom na displej. S prednje strane nalazi se kamera/fotoaparat rezolucije dva miliona piksela. Nivo podešavanja parametara isti je kao i na bilo kom kompaktnom digitalnom fotoaparatu. Moguće je uticati na ISO osetljivost, način merenja svetla, rada autofokusa, balansa bele boje, a ima i mnogo već gotovih kreativnih filtera primenljivih za vreme samog fotografisanja. Dodata je mogućnost istovremenog fotografisanja i snimanja video zapisa s prednjom i zadnjom kamerom nazvanom „Dual Shot“, gde možemo birati i praviti različite kombinacije izgleda, efekta i veličinu manjeg prozora.

Pored uobičajenih režima rada kao što su snimanje panorama, HDR u realnom vremenu, noćni snimci, snimanje sporta, program za ulepšavanje lica, najbolje fotografije, dodati su i novi režimi rada kao što je „Virtual Tour Shot“. Dugme za kontrolu zvuka može da preuzme ulogu okidača ili dugmeta za rad digitalnog zuma, što olakšava njegovo korišćenje. U aplikaciji „S-Studio“ snimljene fotografije mogu se obraditi direktno u pametnom telefonu. Fotografije imaju dosta detalja, izražene boje i vernu reprodukciju tona. U lošijim svetlosnim uslovima zbog neophodnog povećanja osetljivosti i posledične softverske redukcije šuma dobijamo manje detalja i manju oštrinu. Nivo šuma daje upotrebljive fotografije čak i s maksimalnom osetljivošću. Fotografije i video zapise moguće je trenutno podeliti preko interneta pomoću Wi-Fi-a. Samsung Galaxy S5 može da snima video zapis u Ultra HD režimu s rezolucijom od 3.840 x 2.160 piksela.

OCENA

Konstrukcija:	█
Rukovanje:	█
Mogućnosti:	█
Kvalitet fotografije:	█
Cena/Kvalitet:	█
UKUPNA OCENA	█

Fotoaparati fabrike BEIER

BEIRETTE VSN

U FOTO INDUSTRIJI, FIRMA BEIER POZNATA JE PO JEDNOSTAVNIM I KOMPAKTNIM FOTOAPARATIMA. OD PREKO STO TRIDESET RAZNIH TIPOVA I MODELA, OVA VRSTA ZASTUPLJENA JE S OKO 90% U PROIZVODNOM PROGRAMU FABRIKE, I TO BI SE MOGLA NAZVATI MASOVNOM PROIZVODNOM. ALI ONIH 10% SU IZ KOLEKCIONARSKOG UGLA DALEKO REDI I ZANIMLJIVI. NJIH ĆU NAVESTI NA KRAJU

Piše Miroslav Nikoljačić

BEIER-MATIC

MALO ISTORIJE

Pre više od devedeset godina, tačnije 1. aprila 1923, Voldemar Bajer (Woldemar Beier) je u Frajtalu, pored Drezdena, osnovao Freitaler Kameraindustrie Beier&Co. Dottični gospodin je već pre toga bio partner u jednoj drugoj firmi, takođe iz fotografskog biznisa, ali je u svojoj 37. godini odlučio da ima vlastitu fabriku. A prvi fotoaparat, s imenom Edith, izašao je već iste godine kad je fabrika proradila. Bio je to drveni pločaš 6,5x9 s objektivom Fotar 6,3/105 mm u Vario zatvaraču. Beier je među prvima počeo da koristi aluminijum kao sirovinu za izradu fotoaparata.

Firma Beier je imala retko zanimljivu i burnu istoriju. Nekoliko puta se (pre Drugog svetskog rata) selila, poslovala je pod raznim imenima, menjala asortiman proizvoda. Proizvodnja fotoaparata stala je za vreme rata da bi fabrika radila za ratnu industriju, proizvodeći delove za avione i podmornice. Najteži udarac bio je 1945, kada je cela fabrika

spakovana na voz i kao reparacija ratne štete odneta u SSSR (Uljanovsk). Bez mašina, a i bez odgovarajuće radne snage, Voldemar Bajer, s desetinom radnika, pravi noževе za ljuštenje krompira i tada vrlo popularne mašine za motanje cigareta.

Posle nekoliko godina, 1950, napravljen je Beirax, prvi posleratni fotoaparat ove fabrike, godine 1957. Voldemar Bajer napušta ovaj svet, a država DDR, na čijoj se teritoriji Frajtal nalazi, preuzima 1959. godine delimičnu kontrolu nad fabrikom, da bi je 1972. kompletno preuzela, i sada Beier posluje pod imenom VEB Kamerafabrik Freital. Te iste godine Beier, uz „blagoslov“ države, pripaja sebi nekoliko manjih firmi: Karl Pouva Kamerafabrik, Tharand Werke i Optisches Werke E. Ludwig.

Osam godina kasnije evo novog imena: VEB Pentacon i poslednje „krštenje“ je 1985. Kombinat Carl Zeiss Jena. Recimo, na kraju, da je proizvodnja prestala 1989. godine. Šezdeset šest godina nakon osnivanja fabrike.

FOTOAPARATI IZ BEIER PROIZVODNOG PROGRAMA PRAVLJENI SU U VELIKIM SERIJAMA, TAKO DA SE NJIHOVA KOLEKCIONARSKA VREDNOST KREĆE IZMEĐU 20 I 40 EVRA

BEIRETTE ELECTRONIC

BEIRA OKULA

BEIRETTE SL 100N

Među onih preko sto trideset različitih tipova fotoaparata zastupljeni su skoro svi formati od 35 mm filma (klasičnog i u SL kasetama), preko filmova 127 i 120 do ploča 6,5x9, 9x12 i 10x15 cm. Dve godine posle prvog fotoaparata Edith, stižu Erika i Lotte, 1928. Box 0, 1929. Gloria, 1931. Belka, 1932. Beira, 1933. Rolfilmkamera i Voran, 1935. Beira Okula, Rafix i Rifax, 1936. Beirax i Preciza, 1937. Vauxhall, 1938. Alca i Beierflex I, 1939. Beierflex II, Wafconette, Westax, i sklopiva Beirette. Posle rata, evo već spomenutog Beiraxa (1950), Precize II (1951) Beiraxa II (1955) i (s početkom od 1958) cele serije pod nazivom Beirette s različitim dodatnim oznakama.

U kolekciji imam: Beier-matic, Beirette electronic i Beirette SL 100N. Počinjem s najstarijom:

BEIER-MATIC (1961)

Iako kompaktan i relativno malih gabarita, ovaj fotoaparat je zbog svoje metalne konstrukcije prilično težak (425 g). Jednostavan je, prijatnih kontura, a njegova završna obrada odaje utisak solidnosti izrade.

Skroman objektiv Trioplan 3,5/45 mm ugrađen je u programirani zatvarač Juniormat, povezan sa selenskim svetlomerom (za osetljivost filma 12, 15, 18 i 21 DIN) poluautomatski određuje potrebnu ekspoziciju. Fotoaparat ima i B ekspoziciju i manualno podešavanje blende prilikom snimanja s blicem, poluga za vraćanje filma smeštena je u šine za pribor, što uslovljava da se, za razliku od ostalih fotoaparata, blic može staviti u šine samo s prednje strane, i kad smo već kod blica, sinhro kontakt smešten je prilično neobičajeno, na donju stranu fotoaparata.

Recimo još da u optičkom tražilju postoji crvena oznaka upozorenja da snimanje nije moguće i da se zadnji poklopac fotoaparata kompletno skida. Beier-matic je pravljen u velikim serijama, njegova kolekcionarska vrednost je do četrdesetak evra.

BEIRETTE ELECTRONIC (1981)

Iako po dimenzijama manji od prethodno opisanog modela, Beirette electronic deluje kao da je veći, zbog

manje zaobljenih linija. No znatno je lakši, zbog velike količine plastike i primene elektronike, i teži samo 266 grama bez baterije. Fotoaparat sam nabavio bez nje, tako da ne mogu da definišem koja je baterija potrebna za njegov rad.

Na njemu je objektiv Ludwig Meritar 2,8/42 mm, ugrađen u elektronski zatvarač, s ekspozicijama od 4 do 1/500 sec, B ekspozicija ne postoji. CdS svetlomer se može podesiti za osetljivost filma između 25 i 800 ASA, postoje i DIN oznake. Fotoaparat automatski određuje ekspoziciju na bazi prioriteta blende. Na istom prstenu su i oznake blende i simboli vremenskih uslova pri snimanju. Postoji dugme za kontrolu baterije i svetleća dioda u tražilju. Brojač snimaka je automatski, a šine za pribor imaju direktan kontakt za blic. Kolekcionarska vrednost Beirette electronic je oko 25 evra.

BEIRETTE SL 100N (1987)

Najvećih je dimenzija, a najlakši (140 gr) – sama plastika. To je bio „narodni fotoaparat“, ujedno i početnički. Koristi 35 mm film u SL kasetama. Objektiv Chromar bez ikakvih oznaka (u jednom katalogu našao sam da je 8/50 mm) može se podesiti na simbole polufugure, grupe i planine. Zatvarač ima simbole vremenskih uslova snimanja (B, sunce, oblak/ ujedno i blic). Napravljen je u obliku cigle; sem tubusa objektivna, sve je na njemu pravougaonog oblika, prijatni detalji su nazubljeni pravougaonik za premotavanje filma i isto tako pravougaoni okidač, mek i neobično velikih dimenzija. Kukica za vezivanje kaiša, šine za pribor i zavrtanj u njihovoj sredini (koji služi i kao kontakt za blic) jedini su metalni, spolja vidljivi delovi na ovom fotoaparatu.

Pošto se plastika lako boji, Beirette SL 100N isporučivao se u crvenoj, beloj, crnoj, sivoj, crno/sivoj, narandžastoj, zelenoj, žutoj i ružičastoj boji. Kolekcionarska vrednost je do dvadeset evra, a crni model s oznakom Carl Zeiss Jena je pet evra skuplji. Fotoaparati iz Beier proizvodnog programa pravljeni su u velikim serijama, tako da se njihova kolekcionarska vrednost kreće između 20 i 40 evra. Izuzetak su fotoaparati navedeni u sledećoj tabeli:

► KOLEKCIONARSKI ZANIMLJIVI BEIER FOTOGRAFSKI APARATI

MODEL	GODINA	SPECIFIKACIJA	KOLEK. VREDNOST (€)
Beira Luxus 24x36	1931	Xenar 3,5/50, Compur, krokodil, koža, smeda	900
Belka 3x4	1931	Trioplan, Actinar 2,9/50, Compur, neperforirani film	200
Beira I 3x4	1932	Radionar 3,5/50, Pronto	300
Beira Ia 24x36	1932	Trioplan 2,9, Xenar 3,5/50, Compur	300
Beira 24x36	1934	Xenar 3,5, Xenon 2,0/45, Compur Rapid, svetlo tražiljo	300
Beira 24x36	1934	Xenon 2,0/45, Compur Rapid	400
Beira Okula II 24x36	1935	Cassar, Xenar 3,5/50, Compur, Jena daljinar u obliku prizme	900
Beira Okula 24x36	1935	Elmar 3,5/50, Compur Rapid, Jena daljinar	1800
Rifax I 4,5x6, 6x9	1937	Elmar 4,5/10,5	100
Beier-Flex 6x6	1938	Laak Pololyt, Xenar 3,5, 2,8/75, zavesni zatv. 1/20 – 1/500	800
Beier-Flex II 6x6	1939	Xenar, Victar, Radionar 3,7/75, zavesni zatv. 2 – 1/500 sec.	700

RIFAX

miniko@orion.rs

FOTOSOFIA9

FOTOSEMINAR, 22 - 29.6. TERME TUHELJ, HRVATSKA

Na otvorenom natječaju odabrano je petnaest sudionika devete Fotosofije, besplatnog sedmodnevnog foto-seminara koji će biti održan u Termama Tuhelj, pod stručnim vodstvom Damira Hoyke. Odabrane očekuje intenzivan tempo ispunjen teorijskim i praktičnim foto-aktivnostima.

U asketskim produkcijskim uvjetima pokušati će osvojiti medalju „FOTO kreativac“, a neizostavan dio seminara je i snimanje modne fotografije s modelima i modnim timom, koji će biti izabran natječajem „Fotosofia 9 FOTOModel“. Kako snimiti reportažnu fotografiju seminaristi će učiti kroz već tradicionalni malonogometni turnir, specifičan po tome što je zasad jedino nadmetanje te vrste u kojem, osim celebrity ekipe, sudjeluju sve tri nacionalne televizije.

Gost seminara biće i Mehmeta Turguta, turski celebrity fotograf, koji će u predavanju „Portretna fotografija – od planiranja do postprodukcije“, govoriti o svom pogledu na umjetničku fotografiju, neograničenim postprodukcijama i mogućnostima, radu s modelima i primjeni studijske rasvjete.

O potpunom programu foto-seminara Fotosofia9 možete se detaljno informirati na: www.fotosofia.info

FOTO DNEVNIK 018

DALIBOR ČERŠKOV, 27.5 - 10.6. GALERIJA NIŠKOG KULTURNOG CENTRA, NIŠ

Ovo je putovanje kroz nekoliko godina stvaranja u gradu Nišu, gde je autor, vođen svojim ličnim putanjama, nailazio na nesvakidašnje stanovnike i neobične detalje koje retko primećujemo. Fokusiran na uličnu fotografiju kao sveprisutni žanr, i kroz istraživanje, stvarao je sopstvene svetove.

Na izložbi će biti 36 fotografija, koliko staje u rolnu filma. Ovo je jedna slika Niša bez šminke.

AUTOREFLEKSIJA

DRAGAN PAVLOVIĆ, 17 - 24.6. MALA GALERIJA ULUPUDS-A, BEOGRAD

Dragan Pavlović na svojoj samostalnoj izložbi fotografija predstavlja seriju autoportreta. Većina fotografija snimljena je u eksterijeru među urbanim kulisama i rekvizitima poput onih klasičnih ispred kojih ljudi najviše vole da se fotografiju, kao što su izlozi, do potpuno neupadljivih, kao što su prozori zapuštenih oronulih kuća, ulazna vrata, ratkapna autobusa...

Konteksti autorefleksija nikako nisu slučajni i nasumični. Oni su proizvod kritičkog stava prema onome što nas okružuje, okolnosti u kojima se autor nalazi, raspoloženja i težnji. Nastali u relativno kratkom periodu, od početka maja do kraja avgusta 2013. godine, između dva autoru bitna događaja (godišnjice braka i rođendana) i realizovani u formi diptiha, radovi Dragana Pavlovića se pre svega čitaju kao vizuelni zapis, koji zbog načina prezentacije ima kinematografsku narativnost, i u kojem se uz glavni lik sporadično pojavljuju motivi iz njegovog života.

© MILAN ŽIVKOVIĆ

© BRANISLAV BRKIĆ

OVDE I TAMO

MILAN ŽIVKOVIĆ I BRANISLAV BRKIĆ, 5 - 28.6. ARTGET, BEOGRAD

Iz teksta Danila Marinčeka u katalogu: „Ovde i tamo“. „Ovde“ – jer smo uvek okruženi fascinirajućim makrosvetom koga najčešće nismo svesni. „Tamo“ – jer nas ono neodoljivo privlači i poziva da ga istražujemo. Autor izložbe, Aleksandar Kelić, ovakvim pristupom, suprotstavljajući makrosvet, pejzažima, očito sledi tezu koju kasnih 60-ih godina prošlog veka najavljuje Mišel Fuko: da će aktualna misao preneti svoje bavljenje „linijom

vremena“. Parovi ovde sučeljenih fotografija kao da provociraju u gledaocu generisanje treće prizvoljne mentalne slike, koja nas, u sprezi s prisutnim parom, „navodi da prepoznamo ono što nismo znali“. Autori su „ovde“ i „tamo“ predstavili delima koja čine otklon od već izbledele kulture postmodernog antiestetizma. Fotografija je svoj respektabilni status umetničkog medija stekla upravo dok je sledila odrednice konceptualizma. Da li se sada, s velikim formatima muzejskog kvaliteta reprodukcije i kulturom sporijeg angažmana, vraća davno napuštenom piktorijalizmu?

FOTOGRAFIJE IZ LIMENKE - KONKURS SOLAROGRAFIJE
OD 14.04. DO 10. 09.2014.

Solarografija je metod kojim se snima kretanje sunca u određenom vremenskom intervalu. Za to se koristi fotoaparat koji radi na principu „camera obscura“, a koju izrađujemo od limenke. Trag koji sunce ostavlja na snimku zove se eklipatika – zamišljeni krug na nebu po kojem se Sunce kreće, što je zapravo kretanje planete Zemlje. Osim što beležimo putanju Sunca, ovom metodom beležimo i vremenske prilike tokom perioda snimanja.

Pozivamo vas da nam pošaljete svoje radove, a oni najistaknutiji će biti nagrađeni vrednim nagradama i izloženi na završnoj izložbi. Organizator konkursa je

Recan Fondacija za reciklažu limenki za piće. Konkurs se održava u saradnji s časopisom ReFoto.

Svoje radove zainteresovani mogu poslati na adresu: Batajnički drum 21a, 11080 Beograd, telefon 011/3770-656 i 011/3770-600, Recan Fondacija, ili na imejl adresu: jelena_kis@recan.org. Najbolje fotografije će Fondacija Recan koristiti za objavljivanje na planiranoj izložbi radova u drugoj polovini 2014. godine, kao i u druge promotivne svrhe.

Žiri će činiti sledeći članovi:

- Jelena Kiš, predstavnik Fondacije Recan
- Dušan Otašević, upravnik Galerije SANU
- Milan Živković, glavni urednik časopisa ReFoto
- Ivana Tomanović, izvršni urednik časopisa ReFoto
- Ana Jovanović, osnivač Festivala nauke

Nagrade konkursa:

- Prva nagrada: Skener za uspešno buduću razvijanje solografskih snimaka.
- Druga nagrada: Učešće na jednoj od narednih foto-radionica koje organizuje časopis ReFoto.
- Treća nagrada: Godišnja pretplata na časopis ReFoto.

BELGRADE STREETS

ANDY TOWNEND

IZDAVAČ: KOMSHE, 2012; FORMAT: 22,3X17,3CM; 130 STRANA; POVEZ: TVRD; CENA: 1.199 DINARA; KNJIŽARA: "VULKAN"; ISBN: 9788686245151

Britanski fotograf Endi Taunend, koji živi i radi u srpskoj prestonici, predstavio je našoj publici Beograd viđen njegovim objektivom. Ideja predstavljanja beogradskih ulica prvobitno se odnosila na blog koji je zaintrigirao kako domaću tako i stranu scenu. Iz brojnih fotografija koje prikazuju autorovo viđenje ljudi, kontrasta, arhitekture, ulica, skrivenih gradskih mesta itd., odabrano je nekoliko koja su predstavljena u ovom izdanju.

Fokus knjige je na odabranim fotografijama kojima Endi daje mogućnost da pričaju svoje priče. One su praćene samo osnovnim informacijama gde su i kako nastale. Možda se kao osnovni motiv predstavljenih fotografija

u ovom izdanju može uzeti – svakodnevnica. Autor kroz detalje dočarava skrivena mesta i atmosferu, sliku nekog drugačijeg Beograda, od studijskih snimaka do potpuno improvizovanih, u kojima uspeva da uhvati suštinu i zabeleži taj „trenutak duhovitosti“.

DIRTY SEASON

KAMERADES KOLEKTIV

AUTORI: SAŠA ČOLIĆ, MILOVAN MILENKOVIĆ, NEMANJA PANČIĆ, MARKO RIŠOVIĆ, NEMANJA JOVANOVIĆ I MARKO RUPENA; IZDAVAČ: PUBLIKUM, BEOGRAD, 2014; STRANA 144; CENA: 1.300 DINARA; FORMAT: 21X13CM; PRODAJA: CONTACT@KAMERADES.COM; ISBN: 978-86-917639-0-9

Prava osobenost ovih kadrova je upravo to što grupa Kamerades predstavlja svakodnevicu stvarnih ljudi, stvarnih mesta u realno apatičnom društvu. Poznato je da fotografija kao medij prenosi bezbroj reči, i baš zbog toga se svaka od ovih njih može poimati kao kratak esej i analiza različitih pojava i apsurda u društvu. Posmatračima ovih fotografija ostaje da dobro iščitaju savremenu nacionalnu lekturu. Predstavljen je četvorogodišnji izborni ciklus, ali on predstavlja ram u kome možemo posmatrati jedno društvo i njegovu akciju. Svaka od ovih fotografija u posmatraču će izazvati reakciju. Donekle to i jeste cilj ovog kolektiva: da predstve drugačiju/realnu sliku šireg društva, jednog istorijskog perioda i njegove percepcije, u nadi da će pokrenuti kritičko razmišljanje i učešće u sopstvenom životu.

Knjiga počinje tekstom urednika knjige Majkla Bouringa „Tihi lament“, zatim su tu i tekstovi Branka Kukića, Darka Stanimirovića, Zorana Stojilkovića i Dragoljuba Draže Petrovića, koji se pojavljuju u tri poglavlja ovog savremenog istorijskog udžbenika. Kolektiv Kamerades možda najbolje upućuje na svoj društveno odgovoran rad: „Naš cilj pri radu na ovoj knjizi bio je da se kroz četvorogodišnji izborni ciklus, zabeležen medijem fotografije, sagledaju uzroci apatije u Srbiji i da se problem prikaže kroz prizmu globalne nezainteresovanosti biračkog tela u političkom dijalogu. Ona je svojevrsni vizuelni zapis jednog istorijskog perioda, što može biti moćan podsetnik, s obzirom na tendenciju brzog zaboravljanja u našem društvu. Kao takva, može biti korisna studentima, medijima i institucijama kulture.“

FOTORAMA04
MEĐUNARODNI FESTIVAL FOTOGRAFIJE, 29.5 - 1.6. KRAGUJEVAC

Festival su posetile tri dame – stručnjaci iz oblasti dokumentarne i modne fotografije, kao i digitalne obrade i retušu. To su Erika Larsen, fotograf magazina *National Geographic*, i ekspert društva *National Geographic*; zatim modni fotograf iz Milana Lucija Đakani (Lucia Giacani), stalni saradnik magazina *Vogue Italia* i kompanije Prada i Natalija Tafarel (Natalia Taffarel) ponovo je održala radionicu „High end beauty & fashion“. Na festivalu su održane i tri izložbe: samostalna izložba Erike Larsen, četvrta godišnja izložba Foto kluba Apollo i završna izložba PICKS konkursa, drugog međunarodnog foto-konkursa Fotorama festa.

Kamerades foto kolektiv čini grupa dokumentarnih fotografa iz Beograda. Ovaj kolektiv nastoji da dokumentuje stanje jednog vremena i društva, da promišljenim kritičkim stavom svojih fotografija podigne svest u pogledu društvenih tema u regionu. Knjiga fotografija „Dirty season“ predstavlja objedinjene fotografije stvarane u periodu od 2009. do 2014. godine. Autori navode da je ovaj projekat zapravo svojvrnsni forenzičarski dnevnik stanja nacije. Ono što ove fotografije izdvaja definitivno je manjak senzacionalizma, koji je postao nezaobilazan u predstavljanju događaja i društva naše

OSNOVI HROMATIKE

DR NEBOJŠA RISTIĆ

IZDAVAČ: VISOKA STRUKOVNA ŠKOLA ZA TEKSTIL U LESKOVCU, 2013; STRANA 140; FORMAT: 24X17,5 CM; ISBN: 978-86-81087-30-9; PRODAJA U SKRIPTARNICI VISOKE STRUKOVNE ŠKOLE ZA TEKSTIL U LESKOVCU; CENA: 1000 DINARA

Otkad se u procesu fotografisanja pojavila boja traju rasprave o tome koja vrsta je „umetničkija“, to jest da li je to uopšte fotografija, ili je to samo crno-bela. Traganje za odgovorom na ovo pitanje postaje besmisleno onog trenutka kada fotografiju posmatramo kao sredstvo ličnog izraza autora, jer bi na isti način trebalo da definišemo je li Pikasova monohromatska „Gernika“ vrednija od „Žene koja plače“, druge čuvene slike – ali u boji. Knjiga, to jest udžbenik dr Nebojše Ristića „Osnovi hromatike“ jedinstveno je delo koje se na 140 strana i kroz osam poglavlja bavi svim aspektima boje, i namenjeno je svima koji žele da znaju šta su boje, kako nastaju, kako se koriste i kako deluju na ljude i njihovu psihu. Od fizičkih odnosno optičkih, preko psiholoških do modernih sistema

definisana boje putem kolornih prostora s čijim se delom fotografi susreću svakodnevno, autor se posvećeno bavi svakom od tema. Poglavlja nose nazive: Definicija boje, Faktori nastanka boje, Teorije nastanka boje, Mešanje boja, Psihološki atributi boje, Cielab sistem boja, Sistemi boja, Harmonija boja i Psihologija boja.

Neophodno je napomenuti da se, iako je ovo udžbenik namenjen prvenstveno učenicima tekstilnih škola (to je razlog što se u sistemima boja pominju i fotografima manje ili više nepoznati Pantone ili ral standardi), autor svojiski potrudio da priču o boji učini što zanimljivijom. Pa ako vas zanima kako su Egipćani koristili boje u lečenju, kako se opažanje boja menjalo tokom evolucije čoveka, kako životinje opažaju boje i

koriste, kako izgleda anatomija oka i koji se biohemijski procesi dešavaju u njemu tokom gledanja, kako pojedini izvori svetla utiču na percepciju boja, pa sve do toga kako boje na vama utiču na poslovnu komunikaciju, onda vidite da je ovaj udžbenik izuzetan izvor informacija. Potkovani teorijskim znanjem o boji, i vi se možete uključiti u raspravu o umetničkim aspektima kolor fotografije ili, što je svakako bolje, uzeti fotoaparat i u praksi proveriti i primeniti stečeno znanje.

PRVA NAGRADA © TIJANA JEVTIĆ, "Gospodar svetlosti", Rodžer Želazni

© MARIJA TUBIĆ BOŽIĆ, "Piknik pored puta", Braća Strugački

© MILOŠ MILADINOVIĆ, "Ubik", Filip K. Dik

NA FESTIVALU FANTASTIČNE KNJIŽEVNOSTI IZLOŽENO JE DESET NAJBOLJIH RADOVA:
Tijana Jevtić, "Gospodar svetlosti 1", Rodžer Želazni / Stevan Aleksić, "Sanjaju li androidi električne ovce 1", Filip K. Dik / Tijana Jevtić, "Gospodar svetlosti", Rodžer Želazni / Stevan Aleksić, "Sanjaju li androidi električne ovce 2", Filip K. Dik / Tijana Jevtić, "Maska crvene smrti", Edgar Alan Po / Mina Jevremović, "Lepotica i zver" / Miloš Miladinović, "Neuromanser", Vilijam Gibson / Mina Jevremović, "Palčica", Hans Kristijan Andersen / Marija Tubić Božić, "Piknik pored puta", Braća Strugački / Miloš Miladinović, "Ubik", Filip K. Dik

Konkurs za fotografije inspirisane literarnim delima iz domena fantastike „Fantastična književnost okom foto-kamere“ okupio je ljubitelje fantastike i fotografije. Konkurs su, uz medijsku podršku časopisa ReFoto, organizovali sajt za promociju fantastične književnosti „Art-Anima“, izdavačka kuća „Čarobna knjiga“, Udruženje građana „Punkt.rs“ i Ustanova kulture Palilula. Do 20. aprila na konkurs je pristiglo sedamdeset sedam radova od trideset tri autora, a žiri u sastavu: Ivana Tomanović (izvršni urednik časopisa ReFoto – predsednik žirija), Maja Baračkov,

Ivica Đorđević i Dragoljub Igrošanac, ocenili su radove i proglasili autore najuspešnijih. Radovi Tijane Jevtić i Stevana Aleksića zauzeli su prvih pet pozicija, ali budući da je predviđeno da nagrade pripadnu troma različitim autorima, odlučeno je da treću nagradu dobije autorica šestoplasirane fotografije Mina Jevremović. Nagradnim autorima sleduju kompletni knjiga izdavačke kuće „Čarobna knjiga“. Takođe, deset najbolje ocenjenih radova našlo se na izložbi tokom Festivala fantastične književnosti „Art-Anima“ od 15. do 17. maja u UK Palilula, u Beogradu. ■

Fotografije FANTASTIKE

SAJT ART-ANIMA ZA LJUBITELJE FANTASTIČNE KNJIŽEVNOSTI POKRENUO JE KONKURS ZA FOTOGRAFIJE INSPIRISANE OVIM KNJIŽEVNIM ŽANROM. BILA JE TO RETKA PRILIKA DA „FOTOŠOP EGZIBICIJE“ NAĐU SVOJU PRIMENU I, TAKOREČI, OPRAVDANJE

DRUGA NAGRADA © STEVAN ALEKSIĆ, "Sanjaju li androidi električne ovce", Filip K. Dik

TREĆA NAGRADA © MINA JEVREMOVIĆ, "Lepotica i zver"

PUTOVANJA®

ZA DVOJE

MAGAZIN ZA SAVREMENOG PUTNIKA

POTRAŽITE NOVI BROJ U PRODAJI

PORUČITE PRETPLATU I PRETHODNE BROJEVE
ODIGRAJTE NAŠE NAGRADNE IGRE I OSVOJITE VREDNE NAGRADE
011 41 40 965, 011 41 40 970, WWW.PUTOVANJAZADVOJE.RS

JELENA MEDAN

VLADIMIR ARTAMONOV

ReFoto

škola fotografije

DRUGA U NIZU ŠKOLA FOTOGRAFIJE KOJU ORGANIZUJE ČASOPIS REFOTO ODRŽANA JE OD 11. DO 25. MAJA. OKUPILA JE 14 POLAZNIKA KOJI SU TEK UPLOVILI U ŠIROKO POLJE FOTOGRAFIJE, A KOJI SU ŽELELI DA SVOJE ZNANJE, KAKO U TEHNIČKOM TAKO I U KREATIVNOM SMISLU, PROŠIRE I UNAPREDE

Piše Milica Mrvić

ReFoto škola fotografije je svojevrsna kombinacija teorijskih predavanja o tehnici i tehnologiji fotografije, njenim kreativnim i estetskim aspektima, i onog svakako najvažnijeg dela, a to je praktičan rad. Na uvodnom predavanju polaznici su se upoznali s osnovnim pojmovima u fotografiji, njihovim značenjem i međusobnim odnosima, što su odmah sami isprobali i primenili u vežbi upoznavanja i razumevanja funkcija svojih fotoaparata. Ono najvažnije, kako u fotografiji tako i u svemu što radimo, jeste upoznati se s alatom koji koristimo. Kako kontrolisati svoj fotoaparat i naučiti da odgovarajuće parametre primenite u različitim situacijama na način na koji to želite je prvo s čime počinje rad u ReFoto školi, jer fotografiju stvara fotograf, a ne fotoaparat.

MILENA NIKOLIĆ

Magičan broj tri

Tri segmenta škole, tri mentora, rad u tri grupe i uvek na tri različita seta su nešto što sada već karakteriše ReFoto školu fotografije. Na taj način polaznici dobijaju dragoceno, sveobuhvatno iskustvo i uvid u različite uslove rada s kojima će se u buduću sretati. Svaki segment škole, podeljen po vikendima i temama, imao je za cilj da buduće fotografe maksimalno osposobi za dalji samostalni rad.

Prvi segment rada bio je fotografisanje mrtve prirode u tri različita svetlosna uslova – dnevno svetlo, dostupno svima, konstantna LED rasveta i studijska fleš rasveta. Kroz ovu vežbu uz primenu znanja o osnovnim parametrima fotografije (blenda, ekspozicija i ISO osetljivost), polaznici su se upoznali i s osnovnim pravilima kadra i kompozicije, a na svakom setu imali su pomoć i asistenciju jednog od tri mentora škole: Ivane Tomanović, Milice Mrvić i Milana Živkovića.

Drugi vikend, kao i svi naredni časovi započinjali su pregledom i komentarisanjem prethodno nastalih fotografija, kada je Ivana Tomanović ukazivala na dobre i loše stvari u radu polaznika uz savete kako da njihove fotografije budu još bolje. U okviru drugog segmenta škole po-

laznici su se bavili fotografisanjem cele figure i portreta, vodeći računa o pravilima proporcije i perspektive, a glavni fokus je bio na komunikaciji s modelima: Anđelom Jovanović, Sofijom Đurović i Stefanom Draško.

Poslednji blok škole bio je posvećen radu na otvorenom. Na jednodnevnom foto-safariju u selima Ivanovu i Omoljici, polaznici su dobili priliku da kroz serije fotografija u vidu fotopriče prikažu život sela, i na taj način se oprobaju u polju dokumentarne fotografije. Kroz snalaženje u različitim i često promenljivim svetlosnim uslovima i komunikaciji s meštanim svako je morao da pronade svoj motiv i formira smislenu vizuelnu priču, naravno primenjujući sva, do tada, stečena znanja s prethodnih predavanja. Poslednji dan je, kao i do sada, bio rezervisan za sumiranje utisaka i razrešavanje nedoumica.

Svakako najbolji pokazatelj učinka škole su fotografije samih polaznika, koji su iz časa u čas pokazivali vidni napredak u radu, ali i sve veću zainteresovanost za fotografiju. ReFoto planira niz foto-škola i specijalizovanih radionica u narednom periodu. O terminima održavanja saznajte na našem veb portalu www.refoto.rs.

ZORICA BLANUŠA

TEODORA ARSIĆ

KRISTINA JOVANOVIĆ

MILICA PETROVIĆ

Dani fotografije u Srbiji

GRAD ČAČAK I ISTOIMENI FOTO KLUB DOKAZUJU DA KREATIVNA FOTOGRAFIJA AUTORA S NAŠIH PROSTORA IMA ŠTA DA POKAŽE, A UZ MALO ANGAŽOVANJA MOŽE DA IMA LEPU BUDUĆNOST

Piše Milan Živković

BOJAN PETROVIĆ, "Beka sa Grlicom", iz serije "Bekina petnaesta godina"

Prošlo je već dvanaest godina od kako je FKK „Čačak“ postao domaćin ove manifestacije. Za one koji to ne znaju „Dani fotografije Srbije“ nekada su bili manifestacija za koju su klubovi konkurisali kako bi dobili pravo na organizaciju. Kako su se stvari menjale bilo je sve manje klubova sposobnih i voljnih da se prihvate organizovanja ovog svojevrsnog festivala fotografije pogotovu kada su, ako zanemarimo materijalna sredstva, neophodni ljudski potencijal i adekvatni galerijski prostori.

Ove godine manifestacija će trajati od 26. do 29. juna pod pokroviteljstvom Foto saveza Srbije, naše najveće domaće fotografske asocijacije. Kao što možemo videti iz programa broj dešavanja izuzetno je veliki. Izdvaja se „Republička izložba fotografije“ specifična po tome što se radovi primaju na papiru, a ne u elektronskoj formi. Svako žiriranje radova koji stignu na neki konkurs daje presek trenutnog stanja, a Čačak je sada jedino mesto gde se mogu videti najvažnije fotografije nastale na amaterskoj ali i profesionalnoj fotografskoj

© FADIL ŠARKI, "Nica, Promenade d'Angliese"

© BRANISLAV BACKOVIĆ, "Monahinje"

© VOJISLAV VOJO PEŠTERAC, "Susret"

© KOKI JOVANOVIĆ, "3K", iz serije "1K, 2K, 3K"

sceni koje su poslali autori svih generacija, različitog senzibiliteta i vizuelne poetike. Iz nekog čudnog razloga reč „amater“ potiskuje se jer mnogi smatraju da označava nešto što nije dovoljno dobro urađeno. Svakako najbolja definicija amatera i profesionalca u fotografiji jeste da profesionalac živi od, a amater za fotografiju.

U svakom slučaju grad Čačak i istoimeni foto-klub više od deset godina dokazuju se kao dobri domaćini ljubiteljima fotografije iz naše ali i brojnih zemalja u okruženju.

© DRAGAN BABOVIĆ, "Potpetice", iz serije "Koraci"

© DRAGAN LAPČEVIĆ, "Horog"

Dana 17. maja 2014. godine završeno je žiriranje 388 pojedinačnih fotografija i 67 serija od 100 autora prispelih na "Republičku izložbu fotografija". Žiri u sastavu: Miroslav Predojević, Branislav Strugar, Geza Lenert, Aleksandar Kelić i Zoran Purger za izlaganje je odabrao 93 pojedinačne fotografije i 24 serije fotografija. Nagrade za seriju dobili su: Koki Jovanović, Bojan Petrović i Dragan Babović, a pohvaljeni su: Gordana Hajinović Tekla, Bojan Pajić i Aleksa Trbović. Nagrade za fotografiju osvojili su: Fadil Šarki, Vojislav Vojo Pešterac, Branislav Backović, Ištvan Virag, Marko Prelić i Dragan Lapčević dok su pohvale dobili: Aleksandra Leković i Dragan Milenković.

© ISTVAN VIRAG, "In fog 06"

Program Dana fotografije u Srbiji

Četvrtak 26. jun 2014. god.

- 19.00 Legat Risim
Otvaranje samostalne izložbe Daniele Marinković
- 20.00 Likovni salon Doma kulture, otvaranje izložbi:
Foto-tribina na temu: „Fotografije s putovanja“, Branislav Brkić
- 22.00 Kafe-galerija „Žuta kuća“
Otvaranje izložbe članova FKK „ČAČAK“

Petak 27. jun 2014. god.

- 16.00–18.00 Prostorije FKK „Čačak“
Prijavlivanje i akreditacija učesnika
- 19.00 Likovni salon Doma kulture, otvaranje izložbi:
Otvaranje manifestacije „Dani fotografije u Srbiji – Čačak 2014.“
Republička izložba fotografije
Izložba 10 najuspešnijih autora FSS u 2013. godini
„EX – Experiment and Explore“, izložba eksperimentalnih fotografija iz fundusa FSS
„Nov početak“, izložba časopisa Refoto
- 20.00 Velika sala Doma kulture, digitalne projekcije
10 najuspešnijih klubova FSS u 2013. godini
- Autorske izložbe
Bojan Petrović, najuspešniji autor u 2013. godini

- Vojislav Pešterac, „Cuba – street life“
- 22.00 Foto kino klub „ČAČAK“
Druženje fotografa

Subota, 28. jun, 2014. god.

- 09.00 Hol Doma kulture
Foto-berza
Velika sala Doma kulture
- 11.00 Godišnja skupština Foto saveza Srbije
- 13.00 Foto-tribina „Nove tendencije u fotografiji“
Projekcije kolekcija za umetnička zvanja FSS dodeljena u 2014. godini
Diskusija
- 19.00 Galerija Narodnog muzeja Čačka
Otvaranje samostalne izložbe fotografija, Dragoslav Ilić – Badža
- 20.00 Legat Risim
Otvaranje samostalne izložbe fotografija „Drugi san“, Milan Živković
- 21.00 Bašta Foto-kino kluba „ČAČAK“
Foto-radionica „Svakome treba knjiga“ Milan Živković, ReFoto

Nedelja, 29. jun, 2014. god.

- 08.00 Ovčar banja, fotografski izlet

Smeštaj u Domu učenika srednjih škola (1250 dinara s doručkom), Učiteljska 8, Čačak, Tel. 032/222-326, 032/222-533 ili na nekom drugom mestu po izboru gostiju u sopstvenoj organizaciji (Hotel „Beograd“, motel „Kole“, itd.)

Otvoravanje ReFoto izložbe 100-NAJ

Pobednici godišnjeg konkursa Rovinj Photodays

Rovinj PHOTODAYS

POČETKOM MAJA, SEDMI PUT ZAREDOM, ODRŽAN JE NAJVEĆI FESTIVAL FOTOGRAFIJE U HRVATSKOJ. KAO I UVEK, ORGANIZATORI FESTIVALA SU, UZ PREGRŠT DEŠAVANJA SPAKOVANIH U DVA DANA PROGRAMA, POSETIOCIMA PONUDILI ZANIMLJIV SADRŽAJ U SFERI SAVREMENE FOTOGRAFIJE, A ROVINJ JE JOŠ JEDNOM BIO SREDIŠTE ZNANJA, RAZMENE ISKUSTAVA I NOVIH POZNAVANSTAVA

Piše Milica Mrvić

Brojne novine obeležile su ovogodišnji festival. Za početak, festival je premešten u maj mesec, što je značilo malo nestabilnije vremenske prilike, no koje, srećom, nisu sprečile mnogobrojne turiste i posetioce festivala da uživaju u svemu što Rovinj i Photodays imaju da ponude.

Okosnica festivala, kao i svake godine, svakako je tradicionalni Photodays konkurs, koji je dosad pratio isključivo hrvatsku savremenu fotografiju, a od ove godine prvi put je otvoren i za međunarodnu fotografsku zajednicu. Konkurs je bio podeljen u sedam takmičarskih kategorija: arhitektura, dokumentarna fotografija, portret, akt, moda, priroda i umetnički koncept. Fotografije su pristigle iz trideset zemalja, i to od oko sedamsto autora, koji su učestvovali s preko 12.000 fotografija. Radovi su prošli kroz selekciju osam međunarodnih selektorskih timova, a glavni i krajnji odabir napravio je Tod Papadžordž (Tod Papageorge), fotograf i bivši profesor na Jejl univerzitetu (Yale

University school of Art), ujedno i glavni selektor ovogodišnjeg konkursa.

Velika završna izložba konkursa, kojom je i otvoren ovogodišnji festival, predstavljena je u novom prostoru, u galeriji Stare tvornice duhana, što je svakako doprinelo obimu i raznovrsnosti same izložbe, na kojoj su pored pobjednika prikazani i radovi finalista svih kategorija.

Još jedan od noviteta ovogodišnjeg festivala svakako je i Foto-knjižara na otvorenom. Na glavnom rovinjskom trgu, svi ljubitelji fotografskih knjiga mogli su da se upoznaju uživo s nekim od najpoznatijih foto-izdanja najvećeg distributera fotografskih knjiga u regionu – HF Distribuzione iz Italije.

Časopis „ReFoto“ sada već tradicionalno učestvuje na festivalu, pa je tako ovoga puta u Multimedijalnom centru bila prikazana izložba naših čitalaca, finalista godišnjeg konkursa „100 naj“, organizovanog povodom stotog broja časopisa.

Izložbe su svakako najveća atrakcija Photodays festivala, pa su se tako, pored već pomenutih, mogle pogledati i izložbe „Nove mitologije“ ruske umetnice Olge Tobreluts, „Eksperiment“ velikog hrvatskog fotografa Alojza Orela, „Taktike“ austrijskog fotografa Marka Lipuša, „Crno-bijele fotografije“ Nenada Gattina, kao i grupna izložba iz ovogodišnje selekcije festivala SI

Fest, „Global Photography Europe“. Da Rovinj u vreme festivala zaista postaje centar fotografije, svakako najočiglednije pokazuju i brojne izložbe na otvorenom, koje svaki put krase glavni trg i šetalište. Ovoga puta su to bile izložbe „Prijatelji mora: Crno-bijele fotografije šezdesetih“, Pixell 2013 i „Svijet koji niste vidjeli“, izložba završnih radova programa za decu Hrvatskog foto saveza.

Predavanja i prezentacije vodećih firmi iz oblasti štampe i foto-opreme, pregled portfolija, radionice, berza foto-antikveta, kao i tradicionalni foto izazov samo su još neke od stvari koje upotpunjuju priču o festivalu kome je glavni cilj promocija fotografske stuke, ali i umrežavanje fotografa s galeristima, istoričarima umetnosti, izdavačima, i svima koji su na ovaj ili onaj način upleteni u široko polje fotografije.

Festival je zvanično završen svečanom dodelom nagrada pobjednicima godišnjeg konkursa u atraktivnom hotelu Lone. Glavna izložba finalista će svoj život nastaviti po gradovima širom Hrvatske, ali i Evrope, i tako pružiti priliku mladim autorima da svoj rad predstave međunarodnoj fotografskoj zajednici.

Ostaje nam da čekamo sledeće izdanje Photodays festivala, koji u morskoj romantičnoj atmosferi Rovinja zaista donosi nešto posebno fotografskoj sceni regiona. ■

POBEDNICI GODIŠNJEG KONKURSA ROVINJ PHOTODAYS:
Arhitektura – Nicoletta Boraso.
Moda – Igor Sitar.
Pejzaž – Domenico Cipollina.
Portret – Suzana Holtgrave.
Akt – Đani Celija.
Dokumentarna fotografija – Mario Topić.
Umetnički koncept – Vittorio Mortarotti.

FOTOGRAFIJE: Nenad Karlić, Davor Žunić, Milica Mrvić

REFOTO PUTOVANJE

„ReFoto“ je i ove godine vodio svoje čitaoce na zajedničko putovanje u Rovinj, a naša foto-tura se nakon Rovinja nastavila u Zagrebu, u Domu hrvatskih likovnih umjetnika, gde je do 11. maja bila postavljena velika retrospektivna izložba čuvenog Pitera Lindberga (Peter Lindbergh), „Images of Women & The Unknown“. Na izložbi je bilo prikazano čak 150 fotografija velikog formata, uz video instalaciju autora. Retko kvalitetna i obimna izložba jednog od svetskih velikana fotografije, a održana u regionu, svakako otvara apetit za više dešavanja ovog tipa.

... DRAŽEN ŠEJBAL, Varaždin, Hrvatska, „Uroboroš za jedan groš“

... MILENA KORAČEVIĆ, Kragujevac

... ANDELA IVANOVIĆ, Vrnjačka Banja

... ALEKSANDAR SILJKOVIĆ, Banja Luka, BiH, „Autoportret s ribom“

... MILAN BULJIGIĆ, Negotin

ReFoto konkurs AUTOPORTRET

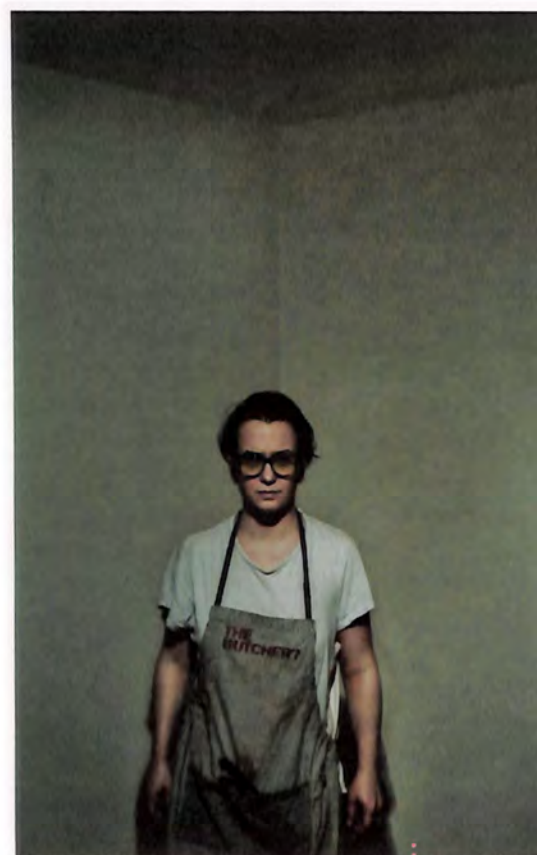
... DARKO RIČKO, Rijeka, Hrvatska, „Autoportret na platnu“

... DUNJA ĐODIĆ, Novi Sad, „Confontation“

... NEMANJA MILENKOVIĆ, Novi Sad, „Kolecionar“

AZEMINA HALILAGIĆ, Novi Pazar, „The Butcher?”

SLADANA SAULIĆ, Subotica, „Vučica”

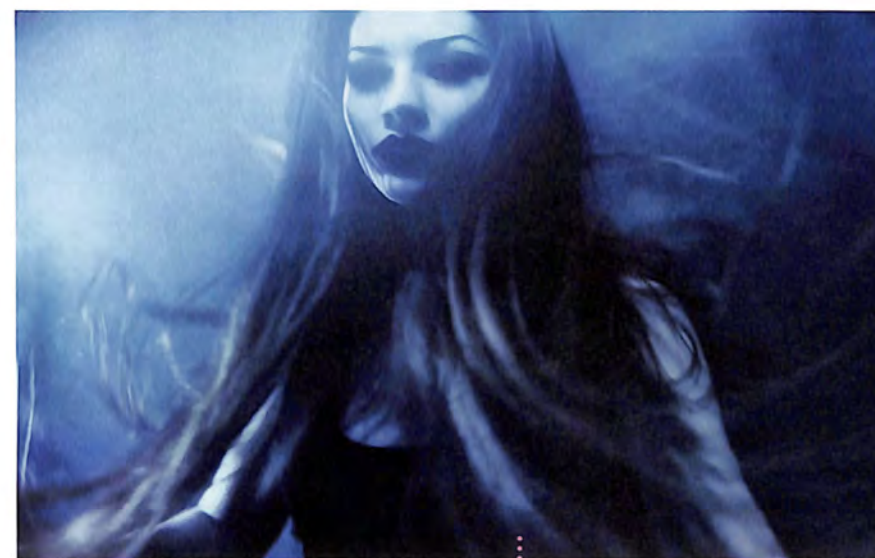
VLADICA ADAMOVIĆ, Zrenjanin, „Autoprofajler”

MARINA ČORIĆ, Zadar, Hrvatska, „Pierrot triste”

NATALIJA MILADINOVIĆ, Beograd

ANA MARIJA TIMARAC, Šid, „The night and the silent water”

MARIJA NIKOLIĆ, Beograd, „Cat”

MAJA GAGIĆ, Beograd

KIRIL STRKOV, Skoplje, Makedonija

MARIJANA PANTIĆ, „Eliksir za čarobne snove”

MINA DELIĆ, Senta, „Moja sloboda”

NIKOLA LUČIĆ, Subotica, „Ranoranilac”

DANICA MILENKOVIĆ, Beograd, „Krug”

MILA PANIĆ, Banja Luka, BiH, „Jza”

SLAVOLJUB MACIĆ, Beograd

MAJA DRAŽIĆ, Ruma

MITJA KRSTOVIĆ, „Sirijus i ja, svemirski letaći”

ALEKSANDAR ŠILJKOVIĆ, „Inside”

ANA ŠOĆ, Cetinje, Crna Gora, „Klaustrofobija 3”

OLGA MILISAVLJEVIĆ, Beograd

foto klinika

VILA Dragan Todorović, Niš

Uduhu teme našeg novog broja, Dragan Todorović je poslao fotografiju koja je deo eksperimenta sa svetlom i staklom. Rezultat je, očekivano, apstraktna fotografija koja je svojim izgledom Dragana asocirala da je nazove „Vila“. Fizika je nauka koja se bavi prirodom svetla, iako se često bavi egzaktnim stvarima poput brojeva i formula, ona objašnjava i prostiranje svetlosti. U susretu s transparentnim materijalom kao što je staklo, svetlost kreira najrazličitije oblike i forme koji svojom skulpturalnošću podsećaju na realne motive.

Jednu stvar bih istakla, a to je upotreba kvalitetne foto-opreme za ovakva fotografisanja. Iako nisam pobornik tehnologije kao primarnog činioca u dobijanju kvalitetne fotografije, u ovoj sferi je smatram esencijalnom. Ovde se radi o finim detaljima, suptilnim prelazima, specifičnom koloritu, koji na pravi

način mogu da zabeleže fotoaparat i objektiv visokih performansi. Primer za to su i fotografije Majkla Tejlora (portfolio u ovom broju), koji takođe proučava svetlost ali je svaki od tih eksperimenata zabeležen najboljom mogućom današnjom foto-opremom. To znači da bi Draganova vila mogla biti prikazana mnogo bolje, a ne u vidu skice, kao što vidimo na njegovom primeru. Takođe, veliku ulogu u ovakvim eksperimentima ima svetlo, njegov intenzitet i karakter. Čini se da je ovde korišćeno prirodno svetlo (direktno usmereno), koje daje jak kontrast i ističe teksturu, čak i onu neželjenu.

Savetujem Draganu da isto ovo ponovi s različitim izvorima svetla, da razmisli o bojenju tih svetala uz pomoć filtera (ili transparentne odeće u boji koju može da stavi preko svetlosnog izvora). Serija fotografija eksperimenta svetlom gde bi svaka imala drugačiju asocijaciju (ali da su sve slične, iz iste teme) bila bi pravi pogodak.

kreativnost
realizacija

LUKA MARKOVIĆ, PRIBOJ

Luka ima tri-naest godina i kako kaže fotografijom se bavi amaterski godinu dana. Sa još jednim drugom razmenjuje iskustva i otkriva podešavanja svog fotoaparata što se i vidi po fotografijama koje nam je poslao, a koje kao da su vežbe za različite mogućnosti fotoaparata. Ovo je svakako odličan početak za nekoga ko je tek zagrebao površinu široke oblasti fotografije. Prvo i osnovno, kako u fotografiji, tako i u

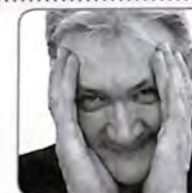
svemu, je upoznati se sa svojim alatom i naučiti da njime vladate. Na taj način kreativni deo rada i vaše ideje neće zavisiti od pukog slučaja, već će biti proizvod vas samih, vaše misli, volje i umeća. Na ovoj fotografiji Luka se poigrao sa ugradnim blicem fotoaparata i napravio jako zanimljiv portret. Jedino mislim da bi sama fotografija bolje izgledala u kvadratnom formatu. Savetujem ga da nastavi sa svojim istraživanjima tehnike a vremenom će svakako pronaći i svoj specifični stil rada, ali i razmišljanja, koji se već nazire.

kreativnost
realizacija

Pošaljite nam vaše fotografije za rubriku Foto-klinika.

Broj fotografija za slanje nije ograničen, a ako imate bilo kakvu zanimljivu priču "iza fotografije", slobodno je priključite uz fotografiju i rado ćemo je objaviti. Refoto, za "Foto-kliniku", Pčinjska 15a, 11000 Beograd; citaoci@refoto.co.rs za Foto-kliniku

Milan Živković
Glavni i odgovorni urednik

Ivana Tomanović
Izvršni urednik

Milica Mrvić
Urednik veb portala

STEPENICE Saša Arsić, Kruševac

Čuvene stepenice u Vatikanskom muzeju decenijama privlače sve fotografe da ovo umetničko delo ovekoveče.

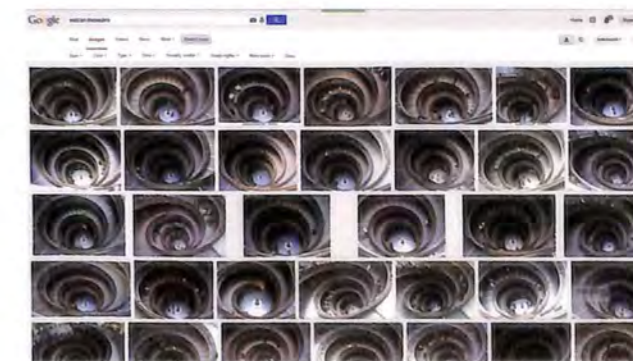
Srećom, lepo su osvetljene, same po sebi su vrlo zanimjive i lepe, a sve što treba da uradite jeste da ih fotografirate. E sad, tu dolazimo do malog problema, a to je more turista pre vas koji su to isto već uradili, bilo da su fotografi ili ne. Par klikova na netu začas će vam to dokazati, i možda vas, nažalost, ozlojediti. S fotografijom je, generalno, problem što je sve već fotografisano i veoma je teško biti originalan. Ipak, treba se truditi i pokazati neko svoje, specifično gledanje na istu stvar, jer to je jedini način da stvorite autentično delo.

S obzirom na to da ove stepenice vrlo dobro znamo, iako većina nikada nije posetila Vatikanski muzej, potrebno je uočiti i pronaći neki drugi, zanimljiv aspekt

ovog arhitektonskog dragulja, a koji, sigurna sam, postoji. Za početak, pokušajte da promenite ugao gledanja – mnogo su redi pogledi stepeništa odozdo. Vidni ugao ne mora biti toliko širok i akcentat ne mora biti stavljen na spiralnom obliku stepeništa, već recimo na ogradi koju ukrašava prelepo kovano gvožđe.

Neki drugi pristup mogao bi da bude okrenut isključivo ljudima, koji su zbog oblika stepeništa primorani da se kreću u spirali, to jest sami stvaraju spiralu. Prebacivanjem u crno-beli mod scena postaje manje prepoznatljiva. Direktno usmereno svetlo sunca takođe može drastično da promeni atmosferu i celokupan doživljaj. Ovo su samo neke od sugestija, a Saša može da ih usvoji sledeći put kada bude išao u turističke pohode. Za sada sam, jednostavnim isecanjem, pokušala da pronađem neki drugačiji pogled na ove čuvene stepenice.

kreativnost
realizacija

REČ AUTORA

Zovem se Saša Arsić i trenutno živim u Beogradu, a dolazim iz Kruševca. Student sam druge godine Mašinskog fakulteta. Bavim se fotografijom duže vreme, prvi D-SLR koji sam koristio bio je Nikon D40. Trenutno koristim Nikon D90 s objektivima 3,5–5,6/18–105 mm VR i 1,8/50 mm D.

SAVET

Zapamtite da nije važno šta gledate, već kako to gledate. Vaš jedinstven pogled prikazaće uobičajane i već mnogo puta videne stvari na nov način. Suštinski, u tome je draž kreativnog stvaralaštva, u ispitivanju sopstvenih doživljaja i pronalaženju ličnog kreativnog jezika, kojom god vrstom komunikacije da se bavite. Promena ugla gledanja, formata fotografije i žižne daljine objektivna može drastično da promeni uobičajenu vizuru.

BEZ NAZIVA

Sonja Vukotić, Beograd

Među desetak fotografija koje nam je Sonja poslala „provuklo se“ i nekoliko u boji, ali smo za ovu priliku odabrali jednu koja spaja najveći deo njenih interesovanja: crno-belo, pejzaž i uslovno rečeno mrtvu prirodu. Ljude je oduvek fascinirala brzina kojom priroda poništava tragove ljudskog prisustva, a brojne su i fotografije nastale na prostorima ovakvih sukoba. S obzirom na to da ovakva mesta uvek izazivaju nelagodu pri pomisli šta se to u polumraku i tamo unutra krije, fotografija bi trebalo da nam prenese tu „strašnu“ atmosferu. Način na koji je Sonja dovršila svoju fotografiju u velikoj meri briše mistiku koju bi trebalo da vidimo. Gornji deo fotografije sugeriše da je to neka retka šumica kroz koju probija dnevno svetlo. Desni deo, uključujući tu i belinu kamenog dela fasade, previše je svetao, čak do granice gubljenja detalja u belinama. Ulaz u kuću, s druge strane, previše je taman i bez detalja, tako da ga u procesu posmatranja jednostavno preskočimo jer tu nemamo šta da vidimo.

Prvi deo problema lako je rešiti novim, malo užim izrezom, koji će naglasak prebaciti s priče „šuma i napuštena kuća u njoj“ na novu priču s naslovom „usred divljine nalazi se strašna i u bršljan zarasla ukleta ruševina“. Izrez koji neće uticati na osnovne proporcije niti dimenzije fotografije najlakše je uraditi dupliranjem sloja (prečica je Ctrl+J) i njegovim skaliranjem (Edit>Transform>Scale). Budući da na fotografiji nema nikakvih referentnih objekata koji bi otkrili da smo fotografiju neproporcionalno skalirali, sloj možemo „tegliti“ levo-desno i gore-dole poprilično opušteno, a s ciljem da lepo ukadrimo snimak. Kada smo zadovoljni kadrom,

SAVET

Jedna od važnih stvari koju fotografija treba da prenese posmatraču jeste atmosfera. Ovaj veoma specifičan aspekt može imati nekoliko atributa, dakle atmosferu možemo predstaviti realno, možemo je praviti tokom snimanja i/ili tokom obrade, ili kombinovati sve mogućnosti. Kako bismo ovaj proces uspešno izveli, osnovno je da nakon uočavanja ozbiljno promislimo šta fotografijom želimo da prikazemo pa tek onda da krenemo u realizaciju. Naravno, to ne znači da nećemo neke stvari naknadno doterivati, ali mnogo je bolje imati dobru osnovu nego bespotrebno muljati i mučiti snimak. Na kraju se sve to vidi!

selektujemo vidljivi deo fotografije komandom Select All (Ctrl+A) i kliknemo na komandu Crop iz padajućeg menija Image. Na taj način smo odstranili višak, to jest deo sloja koji izlazi van granica fotografije, naravno ako je aktivirana opcija Delete Cropped Pixels.

Kada su pitanju fotografije, a posebno crno-bele, ono što daje snagu i dodatno podstiče maštu posmatrača jeste crna. Većina autora je svesna ove činjenice i podiže kontrast na svojim fotografijama. Ono o čemu obično ne vode računa jesu velike potpuno crne površine bez ijednog vidljivog detalja. Iako ponekad postoji opravdanje za ovakvu obradu, u većini slučajeva rezultat je fotografija koju posmatramo mnogo kraće, jer velike crne površine jednostavno sagledavamo u trenu. Na sreću, ova fotografija jeste tamna ali autor nije pretvorio najtamnije površine u „crne rupe“, kojima nijedan editor niti trik mogu pomoći.

Nakon što smo napravili novi izrez, komandom Ctrl+J dupliramo sloj, i to dva puta. Na jedan sloj primenimo alat Shadows&Highlights, a drugom sasvim slobodno povećamo kontrast. Magičnim štapićem, čiju smo toleranciju postavili na male vrednosti (u ovom slučaju 5%), selektujemo crne površine. Kako bismo selektovali sve što je potrebno, iskoristićemo opciju Select Similar. Dobijenu selekciju omekšamo za dva piksela, i sve što je preostalo jeste pritisak na taster Del. S obzirom na to da se sada na mestu zapušene crne nalazi rupa u sloju, kroz nju vidimo sloj čije smo senke prosvetlili. Fino podešavanje svodi se na usklađivanje nivoa osvetljenosti dva sloja.

Na ovaj način napravili smo veoma limitirani HDR, koji nam daje mogućnost da podignemo kontrast i briljancu bez gubitka detalja, i to u oba ekstrema: i u crnim i u belim detaljima.

REČ AUTORA

Imam sedamnaest godina i za fotografiju se interesujem od svoje četrnaeste. Uglavnom me zanimaju pejzaži, mrtva priroda i crno-bela fotografija.

kreativnost
realizacija

MARKO RAGUŽ

Stolac, BIH

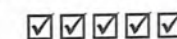
Mnogo volim fotografije koje izgledaju kao da su otrgnute iz nekog filma. Kada u jednom snimku postoje jaka atmosfera i gotovo opipljiva nezvesnost koja budi radoznalost i maštu. Markova fotografija jedna je od takvih. Kao kadar iz filma za koji se reditelj baš potrudio da ga obogati simbolima bitnim za priču. U ambijentu nekog napuštenog grada naš junak se uputio na tajni sastanak koji će se odvijati u kući koja i sama s tim zazidanim vratima deluje napušteno, ali znak je tu, jedino upaljeno svetlo u polumrtnom gradu. On misli da ga niko ne prati, ali tu je njegova sopstvena senka koja unosi nelagodu i strah da ga neko možda ipak po-

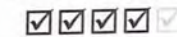
smatra. Kod koga on to ide? Zašto? I zašto bi ga neko pratio? Ova i još mnoga pitanja možemo postaviti u vezi s ovom scenom, ali što je najvažnije, postoji možda čak i nekoliko odgovora koji bi bili podjednako zanimljivi i uzbudljivi i koji bi priču odveli daleko izvan same

fotografije. To je ono što daje taj filmski narativ statičnim slikama, a Marko je ovaj momenat odlično primetio i zabeležio. Možda on i nije video u ovoj sceni ono što sam ja, a možda ćete i vi imati potpuno drugačije asocijacije, i to je ono što ovu fotografiju čini uzbudljivom.

kreativnost

realizacija

BLUR
MAGAZINE
ISSUE 37
JUN/JUL 2014
www.blur-magazine.com

BLUR
MAGAZINE
www.blur-magazine.com

OnOff

// Adresa: Vuka Karadžića 7a, 11000 Beograd
Tel: +381 11 303-4373

Nikon 1 **NIŽE CENE**

Nikon1 J1 J1 setovi J1 + 10mm J1 + 10-30mm J1 + 10-30mm + 10mm	Nikon1 J2 J2 set J2 + 11-27,5mm	Nikon1 J3 J3 set J3 + 10-30mm	Nikon1 V2 V2 setovi V2 + 10-30mm V2 + 10-30mm + 30-110mm	Nikon1 S1 S1 set S1 + 11-27,5mm	Nikon1 AW1 AW1 set AW1 + 11-27,5mm
AKCIJA 24.990 din 33.990 din 38.990 din	37.390 din	51.990 din	80.990 din 93.490 din	43.990 din	89.990 din

D90 SUPER PONUDA
+ Nikkor objektiv 18-105mm VR
+ Nikkor objektiv 50mm f/1.8D
95.990 din

COOLPIX S6600
POKRETNI DOKLEP
COOLPIX S6500
SPECIJALNA PONUDA
SET COOLPIX S6500/S6600
+ SDHC kartica 4GB + NIKON torbica
17.990 din / 19.990 din

D800 / D800E 36,3 MPix TELO D800 279.990 din D800 + 24-70mm 449.990 din D800 + 24-120mm VR f/4 394.990 din D800 + 28-300mm VR 374.990 din TELO D800E 359.990 din	D600 / D610 24,3 MPix TELO D600 169.990 din D600 + 24-85mm VR 224.990 din TELO D610 219.990 din	D7100 TELO 114.990 din D7100 + 18-105mm VR 139.990 din D7100 + 18-140mm VR 159.990 din	D5200 TELO 74.990 din D5200 + 18-55mm VR 80.990 din D5200 + 18-105mm VR 95.990 din
---	--	--	--

D5300 NOVO TELO 85.990 din D5300 + 18-55mm VR 95.990 din D5300 + 18-140mm VR 129.990 din	D3300 NOVO TELO 64.990 din D3300 + 18-55mm VR II 74.990 din
--	--

D7000 TELO 82.990 din D7000 + 18-105mm VR 104.990 din D7000 + 18-200mm VR II 159.990 din D7000 + 18-105mm VR + 70-300mm VR 154.990 din	D5100 TELO 49.990 din D5100 + 18-55mm VR 57.990 din D5100 + 18-105mm VR 73.990 din D5100 + 18-55mm VR + 55-200mm VR 78.990 din	D3200 TELO 44.990 din D3200 + 18-55mm VR 53.990 din D3200 + 18-105mm VR 69.990 din D3200 + 18-55mm VR + 55-200mm VR 74.990 din	D3100 SET 3 GODINE GARANCIJE D3100 SET sa objektivom 18-55mm VR + Nikon torba CF-EU 05 + SanDisk SD 8GB Ultra 47.990 din
---	---	---	---

NIKKOR objektiv

NIKON Obj 10-24mm f/3.5 - 4.5G AF-S DX ED 94.990 din	NIKON Obj 35mm f/1.4G AF-S 191.990 din	NIKON Obj 55-300mm f/4.5-5.6G ED VR 44.990 din
NIKON Obj 14-24mm f/2.8G AF-S ED 199.990 din	NIKON Obj 24-70mm f/2.8G AF-S 186.990 din	NIKON Obj 60mm f/2.8G ED AF-S Micro 61.990 din
NIKON Obj 16-35mm f/4G ED VR 126.990 din	NIKON Obj 24-85mm f/3.5-4.5G AF-S VR 74.990 din	NIKON Obj 70-200mm f/2.8G AF-S ED VR II 257.990 din
NIKON Obj 16mm f/2.8D AF Fisheye 95.990 din	NIKON Obj 28-300mm f/3.5 - 5.6G AF-S ED VR 99.990 din	NIKON Obj 85mm f/1.8G 63.990 din
NIKON Obj 18-105mm f/3.5-5.6G ED VR 30.990 din	NIKON Obj 45mm f/2.8D ED PC-E Micro 227.990 din	NIKON Obj 85mm f/3.5G AF-S DX ED VR Micro 58.990 din
NIKON Obj 18-300mm f/3.5-5.6G ED VR 119.990 din	NIKON Obj 50mm f/1.4G AF-S 43.990 din	NIKON Obj 105mm f/2.8G AF-S IF-ED VR II Micro 95.990 din

AF DX 10.5 mm f/2.8G ED Fisheye 83.990 din	AF-S 40 mm f/2.8G ED Micro 29.990 din	AF-S 18-35mm f/3.5-4.5G ED 78.990 din	AF-S 58 mm f/1.4G 195.990 din	AF-S 28 mm f/1.8G 81.990 din	18-140 mm f/3.5-5.6G ED DX VR 59.990 din	AF-S 24-120 mm f/4G ED VR 124.990 din	70-200 mm f/4G ED VR 149.990 din
---	--	--	--------------------------------------	-------------------------------------	---	--	---

* cene su podložne promenama

JOBY Lak i prenosiv, GORILLAPOD stativ je obavezan za fotografe u pokretu. Savijte ga oko drveta, postavite ga na kamen, postavite ga na stolicu - GORILLAPOD će vam pomoći u bilo kom okruženju.

GORILLAPOD

SLR-Zoom	5.990 din
SLR-Zoom + Ballhead	9.990 din
Focus + Ballhead	14.990 din
Hybrid	4.490 din
Original	2.490 din
Magnetic	2.990 din
Micro	1.990 din

GORILLATORCH
Touch Blade 3.490 din

NOVO CAMERA STRAPS SERIES

Remen 3-Way	3.490 din
Remen UltraFit	3.990 din
Remen UltraSlim	3.990 din

NATIONAL GEOGRAPHIC WALKABOUT AFRICA EARTH EXPLORER TORBE I RANČEVI www.geographicbags.com

A1212 Vertical Pouch	2.990 din
W2021 Small Holster	4.490 din
5160 Medium Backpack	15.990 din
2476 Medium Messenger	9.890 din

lowepro Preko 40 godina Lowepro proizvodi najkvalitetnije torbe i rančeve za foto i video opremu!

www.lowepro.com

Flipside Sport 15L od 14.590 din	Transit Sling od 8.990 din	Passport Sling II od 6.990 din
Nova Sport od 6.990 din	Urban Photo Sling od 6.490 din	Pro Messenger od 21.490 din

SPECIJALNA PONUDA Classified serija 140/160/200/250

Classified 140	6.990 din
Classified 160	7.990 din
Classified 200	8.990 din
Classified 250	9.990 din

lowepro S&F Serija Modular Carrying System
Sloboda pokreta. Brz pristup. Fleksibilnost. **NOVO**

SanDisk www.sandisk.com

Extreme® CompactFlash® kartice

Brzine 60 mb/s, dostupne u kapacitetima od 8 GB do 64 GB, specijalno su napravljene da pružaju vrhunske performanse za uređaje koji koriste CF format, sa početnom cenom već od **5.599 din**

SanDisk® SD™ Extreme 80mb/s class 10

Koristite SDHC Extreme 80 mb/s karticu i dobićete savršen sklad brzine i pouzdanosti za snimanje video-zapisa u punoj HD rezoluciji kao najbolje performanse prilikom fotografisanja. Dostupne su u kapacitetima od 8 GB do 64 GB. od **2.899 din**

SanDisk® Extreme SSD drive / od 120 GB do 480 GB

Najbolja i najbrža zamena klasičnih hard-diskova. SATA 6 konekcija. Brzina pisanja 520 i čitanja 550 Mb/s. Sand Force SF-2281 kontroler. Potrošnja električne energije 0,6 W. Nema grejanja. Otporan na udarce. od **9.990 din**

eneloop SANYO vam predstavlja Eneloop - revolucionarnu tehnologiju punjivih baterija sa niskim nivoom samopražnjenja spremnih za rad bez inicijalnog punjenja.

Punjač MQN04

- sa 2 punjive baterije
- sa 4 punjive baterije

2199 din

Punjač MQN09

- Sa 4 AA punjive baterije
- Vreme punjenja je 7 sati i 30 minuta

2899 din

HR-3UWX

- Pakovanje sa 4 Eneloop punjive baterije veličine AA
- Jačine 2500 mAh

3199 din

Brzi punjač MQR06

- Sa 4 AA 3UWXA punjive baterije
- Vreme punjenja 4 sata i 30 minuta

4390 din

HR 3UTGB-4UTGB-8BP

- Pakovanje sa 8 Eneloop punjivih baterija
- Veličine AA (2000 mAh) i AAA (800 mAh)

Manfrotto www.manfrotto.com

Stativi/tripod

- 055XPROB 21.590 din
- 190XPROB 17.690 din
- 190MF3 Mag Fiber 32.990 din

Monopodi

- 394 NOVO 2.890 din
- 679B 5.790 din
- 680B 7.090 din
- 681B HD Pro 6.590 din
- 682B Self Standing 11.990 din

Tripod Compact

- MK3-H01 6.490 din
- MK3-P01 6.090 din
- MK394-H 9.990 din
- MK394-PQ 9.590 din

Glave

- 222 11.090 din
- 494RC2 6.590 din
- 496RC2 7.990 din
- 804RC2 8.690 din
- 808RC4 14.390 din
- 324RC2 12.790 din
- 327RC2 19.390 din
- 501HDV 19.990 din
- 054M0-Q2 18.790 din

NOVO video-glava MVH500 AH **17.990 din**

BeFree **18.790 din**

Profoto

Profoto je priznati svetski lider u proizvodnji elektronske fleš rasvete. Profesionalnim fotografima danas je potrebna izdržljiva, brza i pouzdana fleš rasveta, specijalno dizajnirana za digitalnu fotografiju i zahtevne poslove.

D1 Studio KIT 500/500 Air:
2x D1 500 Air, torba, 2 stativa, 2 kišobrana, Profoto Air Remote (potpuna kontrola blinc glave daljinskim upravljanjem) **289.990 din**

D1 Studio KIT 500/500:
torba, 2 stativa, 2 kišobrana **244.990 din**

ReFoto ponuda

Kupite stare brojeve

UPOTPUNITE SVOJU ARHIVU ČASOPISA **REFOTO** (brojevi od 1 do 6, 10, 29, 43 i 45 su rasprodati)

- od broja 7 do 76 cena po komadu je **125 din.**
- od broja 77 do 98 cena po komadu je **175 din.**
- od broja 99 cena po komadu je **250 din.**

plus PTT od 99 din. po komadu

Zbog zahteva čitalaca doštampan je 100. broj cena **250 din plus PTT 110 din.**

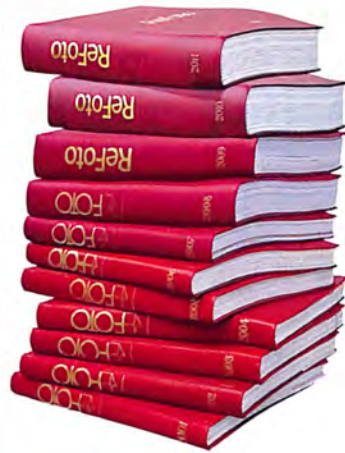

od **125** dinara

Naručite povezane komplete

- 2002, 2003, 2004, 2005. i 2006. godina po **1.990 din.** (2005. godina, brojevi 27-32 bez 29, po **1.890 din.**)
- 2007. god. (brojevi 39-44 bez 43) po **1.990 din.**
- 2008. god. po **3.290 din.** (2008. godina, brojevi 45-54 bez 45, po **3.090 din.**)
- 2009, 2010. i 2011. godina po **3.290 din.**
- 2012. godina po **3.690 din.**

• 2013. godina po **3.690 din.** plus PTT od 170 din. po kompletu

NOVO

Naša izdanja

"DRAGOLJUB TOŠIĆ"
Foto-monografija,
1.500 din. + 180 din. PTT

"TOMISLAV PETERNEK – ŽIVOT S FOTOGRAFIJOM"
Foto-monografija,
5.000 din. + 400 din. PTT

MILAN ŽIVKOVIĆ: "BANAT" - "DRUGI SAN" - "TERRA RECOGNITA"
Foto-monografije, **9.000 din. + 400 din. PTT.**
Format 24x27 cm, 240 strana, digitalna štampa.
Elektronsko izdanje na www.novinarica.net

NOVO

JOHN INGLEDEW: "FOTOGRAFIJA"

Izdavač: Donvas, 2013; jezik: srpski; format: 21 x 25 cm, fotografije 25 cm, 272 strane, 450 fotografija; povež: mek; cena: **2.300 din. + 180 din. PTT**

Premijerno! Knjigu "Fotografija" možete kupiti i kod nas! Kontaktirajte nas telefonom ili na e-mail.

NOVO

Učestvujte i vi u stvaranju časopisa i veb portala

POŠALJITE VAŠE FOTOGRAFIJE ZA SLEDEĆE RUBRIKE:

- ✓ **PUTOPIŠ** Do dvadeset fotografija, kratak tekst u kojem ćete opisati vaše utiske i iskustvo koje ste stekli na putovanju. Fotografije minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG. citaoci@refoto.co.rs, subject: Putopis
- ✓ **U FOKUSU** Pošaljite do tri fotografije (po jednom broju časopisa) minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG. citaoci@refoto.co.rs, subject: U fokusu
- ✓ **FOTO-KLINIKA** Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG. citaoci@refoto.co.rs, subject: Foto-klinika
- ✓ **FOTO-AMATER** Do dvadeset fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG. citaoci@refoto.co.rs, subject: Foto-amater

*Uz fotografije je obavezno poslati i izjavu o autorstvu, tj. rečenicu u kojoj garantujete da je to što šaljete vaše delo.

Čitajte naše najnovije izdanje na sajtu www.novinarica.net NOVINARNICA.

Od sada aplikacija Novinarica za tablet i pametne telefone preko Google Play.

FOTO-KONKURS

Učestvujte na godišnjem konkursu časopisa **AUTOPORTRET** putem našeg sajta <http://www.refoto.rs/prijava.html> ili na citaoci@refoto.co.rs, subject: Foto-konkurs

Pošaljite nam fotografije E-POŠTOM

- prikačite fotografije uz vaš mejl i u file info napišite ime i prezime, adresu i eventualno tehničke podatke o fotografiji;
- ograničite veličinu jedne fotografije na 1,5 MB;
- maksimalna težina poruke je 10 MB.

INTERNET

Fotografije za godišnji konkurs **Autoportret**, kao i za rubrike **U fokusu** i **Foto-klinika** možete poslati i preko našeg sajta www.refoto.rs u istoj količini i dimenzijama kao i za slanje putem e-maila. Adresa preko koje možete slati vaše fotografije je: <http://www.refoto.rs/prijava>

POŠTOM

Fotografije narezane na CD. Ako ih šaljete za više rubrika, nije potrebno da šaljete više kompaktnih diskova, već ih samo rasporedite u posebne foldere i imenujte ih nazivom rubrike ili teme. Obavezno napišite podatke u fajl info (ime, prezime, adresa, kontakt, naziv rada, eventualno tehnika rada). Adresa za slanje: ZA REFOTO, Studio One, Pčinjska 15a, 11 000 Beograd.

O načinu uplate detaljnije na www.refoto.rs ili pišite na pretplata@refoto.co.rs

Nikon D3200 Set sa 18-55 mm VR

- 24,2 MPix. CMOS senzor, DX formata
- ISO 100-6.400 ➢ LCD displej od 3 inča
- Full HD video zapis 1920 x 1080

SUPER cena: 53.990 din

Sony Alpha 3000 Set sa 18-55 mm OSS

- 20,1 MPix. CMOS senzor
- ISO 100-16.000 ➢ LCD displej od 3 inča
- Full HD video zapis 1920 x 1080

SUPER cena: 39.990 din

ZOOM FOTO

Svi fotoaparati na jednom mestu
Beograd, Krušedolska 3; Tel: 011/414 6042; www.zoomfoto.rs

POKLON Canon ranac i knjiga

Canon EOS 1100D SET sa 18-55 mm III

- 12,2 MPix. CMOS senzor
- ISO 100-6.400 ➢ LCD displej od 2,7 inča
- HD video zapis 1280 x 720

SUPER cena: 39.990 din

POKLON memorijska kartica

Sony NEX 3N Set sa 16-50 mm

- 16,1 MPix. CMOS senzor
- ISO 200-16.000 ➢ LCD displej od 3 inča
- Full HD video zapis 1920 x 1080

SUPER cena: 41.990 din

Stativ sa pokretnim, savitljivim nožicama i držačem za iPhone 4. **JOBY Gorillamobile za iPhone 4**

SUPER cena: 4.990 din

Smart Lens objektiv za eru pametnih telefona.

Sony DSC QX10 za Smart telefone
SUPER cena: 23.990 din

MARUMI

Filteri

SIGMA

Objektivi / filteri

Metz

Blicevi

EPSON

Štampači

Manfrotto

Stativi / glave

JOBY

Stativi